

13.5439

Õitsituled

EESTI AJAKIRJANIKE

45

PIIMAÜHINGUTE
KESKLIIT

«VÕIEKSPORT»

TALLINN, SUUR KARJA 23

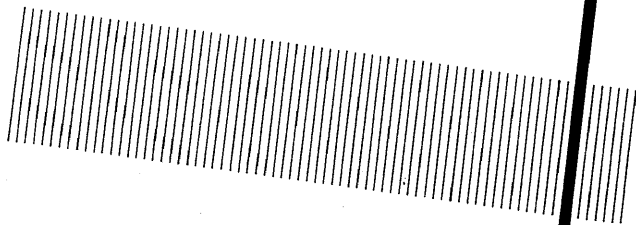
TELEFONID: kaubaosakond — meiereitarbed 446-06
kaubaosakond — või 446-08

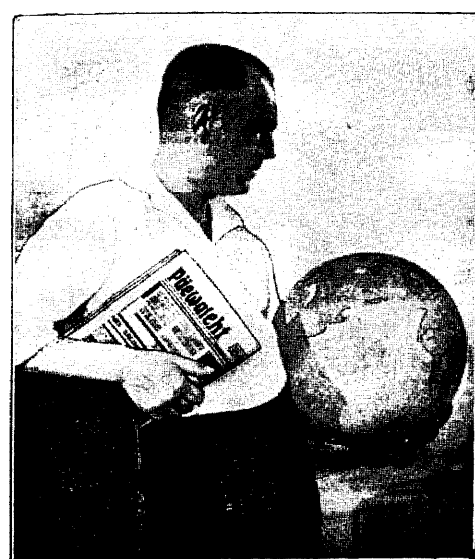
Võtab piimatalitustelt vastu

välis- ja siseturu võid, juustu ning
muid piimasaadusi turustamiseks
välis- ja siseturul

Müüb piimatalitustele

piimatööstusmasinaid, tünni-
materjali, võisoola, võivärvi, pärga-
menti, väävelhapet, amüülalkoholi ja
kõiki piimatööstustarbeid

KOGU MAAILM
ON TEIE KÄES KUI LOETE

„PÄEVALEHE“

«LASTE RÕÕM»

LOOB LASTELE RÕÕMSA MEELEOLU
ILMUB KORD KUUS

KIIRELT ja MAITSEKALT

VALMISTATAKSE TEIE:
TRUKITOOD
KOITETOOD
KLIŠEED
ETIKETID
JNE. JNE.

«PÄEVALEHE» TRUKIKOJAS

PIKK T. 2, TELEF. 428-83

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED
TALLINN, S. KARJA TN. 23, PIKK TN. 2
RAHULDAVAD TEIE SOOVID

KIRJANDUSE
KOOLIRAAMATUTE
KOOLITARVETE
JNE.

ALATI TAIEL MÄÄRAL

TALLINNA PÕLLUMAJANDUSNÄITUSED ON SUURIMAD
TÖÖ AUSTAMISE- JA PIDUPÄEVAD IGAL SÜGISEL

Pildil: 50.000 näituse külastajat kuulamas peaministri k. t. K. Eenpalu kõnet 1936. a. näitusel.

TALLINNA HIPODROOM

PALDISKI MAANTEEL 50. TELEFON 435-06

TRAAVIVÕISTLUSED
IGAL PUHAPÄEVAL

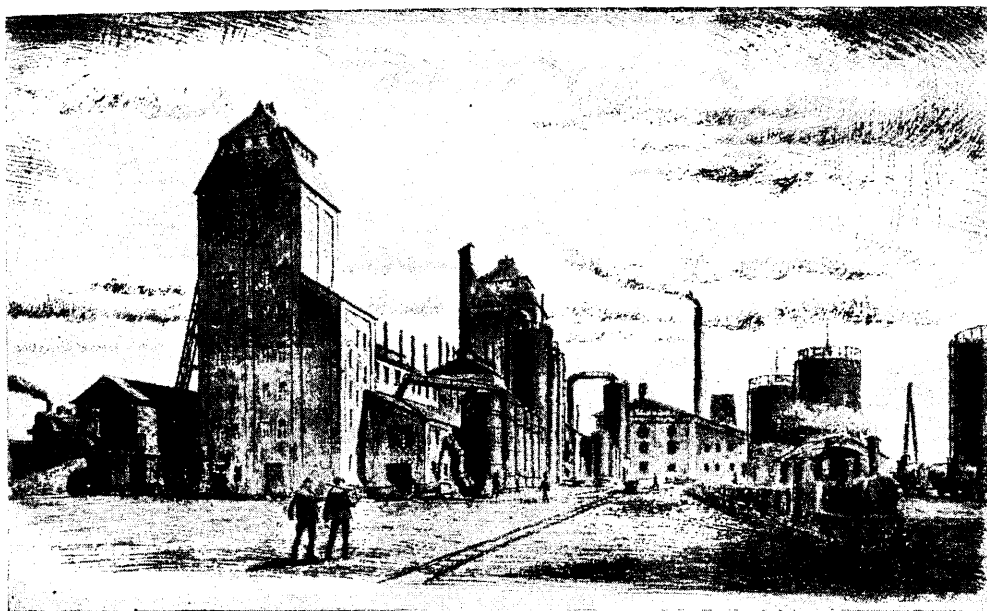
TOTALISATOR

PÄÄSMED: Kr. 2.-, 1.-, 0.50.

MUUSIKA

EINELAUD

KORRALDAJA: SIHTASUTIS „HIPODROOM“

Õlivabrikud Kohtla-Järvel (1936 a.)

A.-S.
**ESIMENE EESTI
PÕLEVKIVITOOSTUS**

END. RIIGI PÕLEVKIVITOOSTUS

Telegr. aadr.: Peapõlevkivi
Telefonid: juhatus 450-62
üldine 450-85
arveosak. 474-76

PÕLEVKIVI; TOORÕLI; KUTTEÕLI; BENSIIN; MOOTOR-
PETROOLEUM; MOOTORNAFTA; DIISELNAFTA; RASKED
ÕLID; BITUUMEN („ESTOBITUUMEN”); ASFALT-EMUL-
SIOON; MAANTEEÕLI; IMMUTUSAINE „FENOLAAT”;
„ESTOKARBOLINEUM”; IMMUTUSÕLID; VILJAPUU-KAR-
BOLINEUM; PUTUKAMURK „PUTTOX”; KATUSELAKK
(katusetõrv); RAUALAKK (asfalt-lakk) ja ASFALT-MASTIKS

Juhatus ja müügibüroo:

TALLINN, VALLI 4-3

KÕRGE KVALITEET
ÜLETAMATU MAITSE JA
HUVIKÜLLANE PAKEND
ON

A/S
A. Brandmann

KAKAO,
ŠOKOLAADI ja
KOMPVEKKIDE

omadused !!!

RIIGI VILJASALV

TALLINNA SADAM,
BAIKOVI SILD NR. 1

TELEFONID : 317-64
317-63

Iga teadlik ja kokkuhoidlik auto-
omanik, autojuht ja
m o o t o r r a t t u r,

kes peab lugu oma mootori korrali-
kust ja ökonoomsest töötamisest,
heast veovõimest ning pikast tööta-
miseast, tarvitab ja nõuab kõikjalt

ainult

EESTI KIVIÕLI $\frac{A}{U}$

kompressioonikindlat,
kõrgeväärtuslikku segamata
k o d u m a a b e n s i i n i

ESTOLIN

mis annab tarvitamisel karburaatori
korrapärasel reguleerimisel, võrreldes
naftabensiiniga, kuni 20% kokku-
hoidu kütteainekulus.

“TELLISKIVI TEHASED”

Peakontor asub Sakala 36

Telef.: Juhatus: 436-04

Kontor: 436-47

EESTI METSA JA TSELLULOOSI
A/Ü.

TALLINN

Pärnu mnt. 10-6

TELEFONID:

Juhatus: { 429-96
 | 432-76

Kontori juhataja: 430-61

Kontor: 439-02

DE 3
15
54

ÕITSITULED

EESTI AJAKIRJANIKE LIIDU ALBUM XV

TOIMETANUD H. LAANEST. E. A. LIIDU VALJAANNE NR. 19. TALLINN 1937

Elu- ja loomade muuseum.
Jä. Pö 8499 ✓

Sf 3048 ✓

TALVINE METS

Foto H. Soosaar

Uudisleht

on üleriiklik, erapooletu informatsiooni ajaleht.

Ilmub hommikul vara, igal pühapäeval, teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval.

„UUDISLEHT“ on suurearvuliselt levinenud nii linnades kui ka maal.

Peakontor Tallinn, Rataskaevu 9.

Jutuleht

on juttude ja romaanide nädalleht.

Ilmub igal neljapäeva hommikul.

Toimetus ja kontor Tallinnas, Rataskaevu 9.

KUUKIRI

EESTI STATISTIKA

TOIMETUS JA TALITUS

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO

TALLINN, TOOMKOOLI TAN. 13

Kuukiri „EESTI STATISTIKA“ ilmub eesti ja prantsuse keeles, joonistega illustreeritud ja sisaldab tähtsamate küsimuste kohta igakuisi ülevaatlikke kokkuvõtteid

Igas kuukirja numbris ilmuvad ülevaated ja pikemad tööd demograafia, majanduse, ja põllumajanduse alal.

Tellimishind aastas Kr. 15.—

Kuukiri „KONJUNKTUUR“ ilmub iga kuu algul vihkudena ligi 64 lk.

Nädalakiri „MAJANDUSTEATED“ ilmub iga nädala teisipäeval, ligi 20-lk. kaustas

„KONJUNKTUUR“ ja „MAJANDUSTEATED“ tellimishind koos on Kr. 12.— aastas, poolaastas Kr. 7.—

Uksikult on

„KONJUNKTUURI“ tellimish. Kr. 3.— a. ja „MAJANDUSTEATED“ „ 5.— „

Tellimised saata: „KONJUNKTUURINSTITUUT“
Toomkooli 13, TALLINN

MAJAOMANIKE KREDIITPANK

U.-P.

TALLINN, PÄRNU MNT. 6
TELEFON 426-69

TOIMETAB KÕIKI
PANGAOPERATSIOONE

PANGA JUURES KINNITUS-
A.-S. EESTI LLOYD'i
ESINDUS

PANK AVATUD KL. 9-2

Revalsche Zeitung

Begründet im Jahre 1860.

Das deutsche kulturell, politisch und wirtschaftlich führende Blatt in Estland. Vertritt die politischen und wirtschaftlichen Interessen des baltischen Deutschtums in Estland. Eingehende objektive Berichterstattung über das gesamte Wirtschaftsleben Estlands. Regelmässige Kursnotierungen.

BEZUGSPREIS: monatlich Kr. 2.—. Die Staatspostanstalten in Estland, Lettland, Deutschland, Danzig, Finnland, Schweden und Frankreich nehmen Abonnements entgegen.

ANZEIGENPREIS: für 1 mm Höhe der Spalte im Anzeigenteil für Estland 00.6 E. Kr., für Deutschland und das übrige Ausland 6 Goldpf.

TALLINN, RATASKAEVU 12
TELEFON 430-31

Kriitilisest suhtumisest

Et trükitud sõna ajalehe kujul etendab riikide ja rahvaste elus ning inimkonna arengus mõjuküllast osa, selgub esijoones sellest erksast tähelepanust, mida on osutatud ajakirjandusele juba selle alguspäevist saadik nii seltskonna kui ka valitsusvõimu organite poolt.

Seda osalt kahtlemata seepärast, et ajaleht osutub nagu lakkamatult leegitsevaks ääsiks, kus ligemate ja kaugemate sündmuste toorainestikust sulatatakse välja üldist tähelepanu pälvida töötav ekstrakt. Ent igast massist saavutatud valmisprodukt võib olla ligatuurilt siiski mitmekesine ning sellest sõltuvalt ühtedele meeldida, teistele valmistada aga taas tuska.

Kui ajalehe kaudu avastatakse mingisugune poliitiline skandaal või rahanduslik afäär, siis ei meeldi niisugune sõnum kindlasti paljudele. Ja kui teinekord kergitatakse pisut eesriiet auditoriumi kartva seltskonna seanssidelt, siis ka säärast teguviisi ei pea osa inimesi samuti džentlmenlikuks.

Oleks siiski suur eksitus arvata, et ainult negatiivsete nähtuste registreerimine leiaks halvustajaid, vaid mitte vähem ka positiivsete tulemuste silmapaistev registreerimine võib lugejaskonnalt kujuneda ajalehele etteheiteks. Ja viimane jällegi seepärast, et inimestes elab edasi ikkagi kaunis lopsakalt Vana-Aadamast päritud Mikumärdi kadeduse vaim: mitte ei või näha, kui teisel hästi läheb!

Kuna aga ajalehe kaudu leiavad teed rahvahulkadesse negatiivse kui ka positiivsete sündmuste kirjeldused, siis sellest sõltuvalt ei saa ükski ajaleht teenida korraga absoluutselt kõikide lugejate rahulolu ja heakskiitu.

Ajaleht oma ülesandelt ning iseloomult on säärane, kus püütakse haarata alati võimalikult rohkem sündmusi oma fookusse ja neid üha kiiremalt anda edasi lugejaile ühes vastavate kommentaaridega. Ajalehte ei huvita üksnes tõeksaanud faktid, vaid ka kõik see, mida on õhus tunda ja mis on üldse kavatsusel.

Ent milleks niisugune kiirus ja uudis-himu? võidakse küsida. Kas pole see lõppeks ainult rutiin, lodevast ning piiramata ja vastutustundeta vabadusajast päritud pahe, kus iga asjaga püüti ajalehtedes rutata ette ja teha võimalikult tarka nägu?

Kiiruse mõiste on aga relatiivne. Mis täna oli veel väga kiire, võib homme osutada juba üsna aeglaseks. „Kalevipojas“ üteldakse: „Tänasida toimetusi ära viska home se varna“. Ja kas ei tule samast vaatevinklist käsitada ka kiiruse imperatiivi ajalehe töös?

Ajaleht sünnib ja sureb ühe päevaga. Ent see temas, mis täna võis olla äärmiselt huvitav ja päevakohane, võib homme vastsete sündmuste puhul muutuda kui uudis kahvatuks, aga kui fakt siiski järelainetust tekitavaks. Et ei tekiks lünka sündmuste registreerimises ning sellest olenevalt samuti tühje kohti informatsiooni jooksval lindil, ongi vaja ajalehtede kiiret reageerimist kõigele sellele, mis väärib ja vajab avalikkust.

Suurema osa kodanike informatsiooni-allikaiks kõigist maailma asjust osutuvad ajalehed, ning mida täielikum ning kiirem ajalehtede informatsioon, seda ümmargusem ja tõhusam on ka selle materjali põhjal lugeja enda analüüs ning sündmustele suhtumine. Kui seda aga ei võimalda materjali ühekülgus, siis on tavaline kodanik asetatud olukorda, kus ta on sunnitud hakama rohkem uskuma kuulujutte ning

müstilise värvinguga sosistamisi kui trükitud sõna.

Küllalt akuutseks osutub edasi küsimus, mida tuleks ajalehtedes eriti tõsta esile: kas negatiivsetele nähtustele pihtandmist või positiivsusele ülekaaluka ruumi reserveerimist?

Et umbrohi kasvab igas olukorras ja igas tingimuses lopsakamalt kultuurtaimemest ning et inimene loomusunniliselt kipub alati rohkem maitsma keelatud vilja, siis negatiivsetele nähtustele tähelepanu juhtimises tagasihoidlikuks jäämisel võib olla päris kindel, et see hakkab ajama järjest lopsakamaid õisi.

Positiivsus selle sõna tõelises ja otse-ses mõttes on see, mis hoiab elu hallitama-st ja närtsimast ning kindlustab tõhusat arengut igas suunas juba inertsil mõjul.

Ja kas sellest siis ei järgne, et platvori kindlustamine positiivse sektori avardamiseks võib sündida tagajärjekamalt vaid negatiivsuse vastu võideldes? Kui tõs-tetakse pjedestaalile pidevalt üksnes positiivseid resultaate, seejuures aga kõrv suletakse ning lastakse sulg roostesse min-na negatiivsete nähtuste kritiseerimisel, siis selle teguviisiga vaid laiendatakse söo-damaad negatiivsusele.

Ajakirjandus kogu maailmas oma pika ajaloo kestes on elanud läbi väga mitmesuguseid päevi. Küll piiramatut vabadust, küll ahtakesse raami surutud mõtteavalduse varjutuse ajajärke. Kuid kõige positiivsemaid ning üldist arengut edustavaid jälgi on ajakirjandus jätnud ajaloosse ikka siis, kui ajakirjanduses on valitsenud võltsimatu ning egoismivaba tööotsimisevaim ja kui seda pole tõkestanud ega ohjeldanud bürokraatia lühinägelisus.

Sest kõigis neis maades ja neis riikides, kus on olnud maksimas valjud tsensuurieeskirjad ja kus ajakirjanduse

kaudu ei saa tulla päevavalgele ning üldi-seks teadmiseks kodanike arvamiste-aval-dused altpoolt ning väga paljude eluliste nähtuste analüüsid väljastpoolt kitsast bürokraatia ringi — tekib olukord, kus valitsev võim iseseisvustub elavast elust ning laiemast ümbrusest ja muutub üha sõltu-vamaks bürokraatia hoolekandest.

Ärgu pandagu pahaks, aga nii see on, et bürokraatial on igal pool kalduvus kujuneda eraldatud klassiks ning laskuda mõttelaiskusse. Sest sada korda parem ja tuhat korda mugavam on jätta küsimustele vastamata ning anda vaikimise käske kui ise oma poolt hakata analüüsima olukorda, otsida meeleoludes tekkivate murrangute põhjusi ning aktiivse sõnaga astuda välja tõusnud küsimustele vastamiseks.

Selle pahe süvenemise vastu võitlemi-ses suur ja vastutusrikas ülesanne on täita ajakirjandusel.

See võib toimuda korraga kahelt fron-dilt. Ühelt poolt kohtadel toimunud sünd-muste ning meeleolude kirjeldamisega ning teisalt spetside sõnavõttudega teoksil-olevate või juba vastuvõetud kavade kohta kriitilisest vaatevinklist. Sest mille muu kui ajakirjanduse kaudu ka valitsuste liik-med saavad endale täiendusmaterjali — peale ametliku ettekande — rahva häda-dest, soovidest ja meeleoludest.

Ühele kui teisele asjale kriitiliselt suhtumine ei tarvitse olla põrmugi eitav seisukoht. Sest iga diskussioon toob küsimusse ja probleemidesse ainult selgust, tekitab huvi asja vastu ning liidab suurema arvu kodanikke innukamalt kaitsma neid positiivseid, mis on saavutatud vaidluse ning mõttevahetuse tulemusena. See omakorda annab ka küllalt vaheda relva valitsusaparaadi tippudele võitlemiseks bürokraatia rahvast eraldumise vastu ega lase temal kujuneda kõike-määrata-tahtvaks hoolekandeteguriks ja isehakanud eestkostjaks.

Dr. Juhan Luiga

ajakirjanikuna

Juhan Luiga.

Kuberner Korostovets tegi kord Kopli tehastes revisjoni; oli halvast tujus. Sattus lihapoodi, nuusutab, kärgatab: Liha on mäda, — lehkab, haiseb!

Kogu saatjaskond nuusutab ega jõua jälkust tagasi hoida.

Tervishoiuarst, kes õueetiketis vilumatu, nuusutab ja väljendab lihtsa tõe: ei tunne paha haisu, — liha on värskel!

Kõik kokkuvad meelepahas arsti „asjatundmatuse“ pärast.

Oli seal ka Tallinna politseimeister Tsitserošin, — see armastas kubernerile vahel ninapipsu lüüa. Nuusutab, lausub: ei minu nina siin paha haisu tunne!

Kuberner turtsatas, tegi muust juttu, kähku edasi marssides.

Selle lookesega seletab Juhan Luiga, mis ta ajakirjaniku ülesandest arvab. Ajakirjanik on — tervishoiuarst, kes lausa ütleb asjast, mis haiseb, et see haiseb, ning mis ei haise, et see ei haise. See ei olevat sugugi kerge. Poleks Tsitserošin abiks olnud, oleks tervishoiuarsti lihtne tööde Koplis väga kannatada saanud.

Aga nii oli dr. J. Luiga ise — tervishoiuarstina kui ka ajakirjanikuna. See on tema iseloom juba algusest peale, kus ta Tartu ülikooli närvikliiniku algaja assistendina oma väitekirjas vägevatele Balti rüütelkondadele suu sisse ütleb, et nende vaimuhaigete hooldamise korraldus on skandaalne. Lehte suu ette ta ei võta kellegi ees.

See on tal isast. Nii oli „Valgeristi Pliitregi“, Karlova eluagne „vallavanemb“, kes mõne sõnaga võis inimesi vaimustusse viia ja teisi mõne sõnaga oma surmavaenlasteks teha. Oli „sõnakas mees“, kes naaberparunitelegi oma ebaalandliku arvamise otse ära võis öelda, kuigi sotsiaalsest või rahvuslikust vastolust nendega midagi ei pidanud.

See sõnakus polnud aga kaugeltki — vestmisand. Vestlejad olid — Eduard Vilde ja Born-

höhe, A. Jürgenstein ja J. V. Jannsen: „Soe tuba — magus jutt“. Sagedasti: mugav ajaviide.

J. Luiga on ennem sõnaaher ja kidakeelne. Nagu tal kõne ei voola, nii ei lähe tal ka fabuleerimine. Ta ei mõtle üldse rääkides, nagu on mõni rahvas, kes alles kätega veheldes mõtleb. Tagasihoitud, äärmise tiheduseni kondenseeritud mõtted plahvatavad tal välja nagu tuline laava vulkaanist. Nad pakuvad äratust ja erutust, — ajaviidet niisama vähe kui vulkaani tegevus on ajaviide.

Vulkaani tegevus võib aga siiski olla — suurepärase tulevärk. Ja J. Luiga vaimukus — esprit — tõuseb vahel ületamatu tulevärgini. Üllatavaid võrdlusi, paradokse, antiteese puistab ta nagu varrukast. „Leppimine — rannasaak“. „Kirjanik pole korstnapühkija, et ahjud heledamalt põleksid, — kirjanik on — elu tuli ise“. Plastilisemalt, pregnantsemalt ei saa seda enam öelda.

Meie stiili-esteedid upuvad sagedasti sõnakõlksutamisse. Luigalt võib õppida sõnameistri ülimate kunsti: Ateena plastika lakoonilise lühiduse juures. Sõna on saanud sädemeks — tuleks.

Vastuoksa mitmele meie tegelasele oli J. Luiga aeglane ajakirjandusse tulema. Esimesed kirjutused hakkasid tal „Postimehes“ ilmuma 1900. a., kui ta juba oli närvikliiniku assistent. Kaks ainet huvitasid teda esialgu: lauljad ja hullud. Vaimuhaigus oli tema spetsialiteet ja muusika tema hobby.

Alles siis, kui ta oma väitekirjas vaimuhaigete hooldamisest Baltimaal pörkab vastamisi Balti

aadliga, hakkab teda huvitama politika. Rahvuse ja kultuuri küsimustest kirjutab ta oma kõige paremad esseed.

Kui ta 1908. a. praktiseeriva arstina Tallinnasse üle kolib, on siin 1905./6. a. vapustuste järele sakslaste reaktsioon täies hoos. Uued linnavalimised on lähenemas. Kui läheb sakslastel korda linnavalitsust tagasi vallutada, siis on eesti haritud seltskond sellegi ainsa koondumiskeskuse kaotanud.

Vanaturukaelas tuttavas vanaaegses majas käivad eesti arstid ja advokaadid oma haigeid vastu võtmas. Seal arutatakse seisukorda. Nagu lullepoeg G. E. Luiga jutustab, olevat J. Luiga seal mõtet algatanud, et Tallinna eesti seltskond midagi ei saa läbi viia, kuni tal ei ole korralikku ajalehte, mille ümber koonduda.

Nii osteti „Päevaleht“ Pertti käest ära. Teiseks juhtivaks toimetajaks G. E. Luiga kõrvale kutsuti J. Luiga ettepanekul A. Hanko, kes sel puhul katki jättis oma nõu prof. Miklaševski kutsel Tartu ülikooli juure jääda majandusteaduseprofessorile ette valmistuma.

J. Luiga sai nüüd „Päevalehe“ väljapaistvaks kaastööliseks. K. R. Pusta on hiljem meele tuletanud, kuidas siis Luiga alatasa toimetust külastanud: tuli oma mõttega, mis peagu alati oli paradoksaalne, debateeris selle üle püsti jalu. Leidis vastuvaidlejaid, kuulatas neid viisaka naerutusega, nagu oma mõtete kontrollimiseks, ja kõndis siis jälle ära. Ta ei veennud küll alati, vihastas koguni sagedasti, aga jättis oma ilmumisega teistesse mingi otsiva rahutuse, mis oli nii ergutav tolaaegses vaeses elus.

„Luiga oli meie liitumatus ja aina iseennast austavas seltskonnas üks neist haruldastest, kes püüdis oma tundelisele, rafineeritud hingele leida rahuldust oma väikesest maast ja rahvast.“

„Sinu „Päevaleht“ kirjutas siis Vologdasse väljasaadetud Lui Olesk Luigale, „meeldib mulle sihi poolest rohkem kui „Postimees“, kuid tal on veel vähe iseloomu ja seda on Jaanil (s. o. Tõnissonil), — kuigi see vahel — ja pean ütleva, õige sagedasti — südame täis ajab.“

Mulle teeb sisemist lõbu, kuidas teie nüüd oma „rahvamaja“ („Estoniat“) ehitate ja kui ma võrdlen, kuidas teie praegused kaastöölised omal ajal „Sõnumites“ Tartu rahvamaja sünasid: kui ma ütlesin, et üks või teine asi natuke sündmatu on, siis olin ma — meelsusetu tagurlane. Tempora mutantur!“

Teisest küljest vaatas asjale J. Tõnisson. Kuna „Päevalehe“ osanikud mitmesse voolu kuuluvad, siis oli kokku lepitud, et leht üheleegi voolule propagandat ei tee, vaid keskliini hoiab. Sellele osutas J. Tõnisson kirjast Luigale:

„Sa kiidad „Päevalehe“ asju. Oleks parem, kui teil vähem raha, aga ka vähem kompromissi

oleks. Iseloomusid ei kasvata see mitte, vaid laheb ainult inimese väga rahulikuks iseenesega minna. Ja see ei ole tõusva äri-keskkoha mees-tele just hea. Teie enesetundlikule rahule läheks varsti head tuult vaja.“

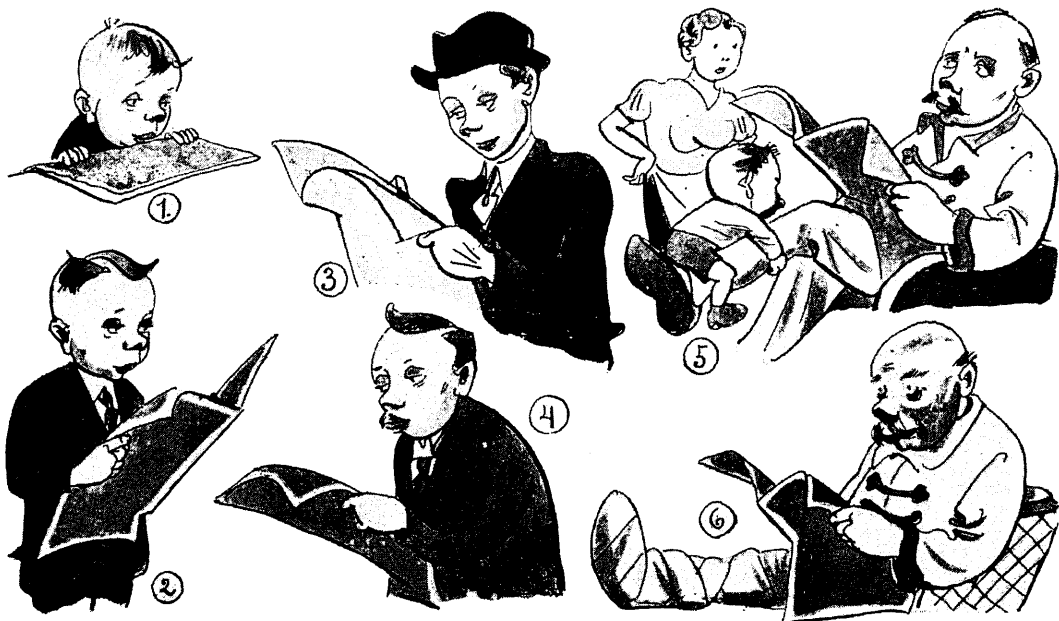
Kuid üldiselt nimetab Luiga ise seda aega Tallinna romantika ajaks. Romantilised olid „sumadani-mehed“, kes kirjastusühisuseks kokku astusid, et seltskonda ergutada. Omasorti romantik oli isegi vana Pert, kes neile lehte müües hoiatuse kaasa andis: Ärge arvake, et lehte saab toimetada üksnes rahaga! Ja kõige suurem romantika oli — suure „Estonia“ teatrihoone ehitamine. Kuna kahtlemine ümbruses oli suur, siis mäletas Luiga eriti, kuidas insener Ipsberg „Estonia“ ehitajana teatri vaevalt kerkival müüri seisnud ja julge väimustusega kinnitanud: selle maja ehitame üles! Ja kui teatrimüür vabises ja ehituse juurest aramad põgenesid, seal olevat insener Mauritz ühel väga rõhutatud koosolekul toonud julgust ja asudes tööde etteotsa viinud teatrihoone ehitustöö lõpule.

Kui „Päevalehes“ 1914. a. algul osa toimetust — K. Ast, H. Raudsepp j. t. — tõstis streiki, nõudes G. E. Luiga kõrvaldamist, oli J. Luiga kindlalt nende vastu ja G. E. Luiga poolt, kuigi teda teisele poole püüti: nii streikijad kui ka J. Luiga olid tahtnud Jüri Vilmsi „Päevalehe etteotsa. Ei G. E. Luiga ega A. Hanko olnud võitluseiseloomud, keda J. Luiga oleks peatoimetajana tahtnud näha: üks oli talle liig „erapooletu“ ja teine liig skeptiline. Ometi oli ta teadlik, et „Päevalehe“ tiraaž oli G. E. Luiga teene. Hiljem areneb tema erinevus G. E. Luigast sügavamaks vastoluks, kuni lõpuks tuleb üleminek „Vaba Maa“ juure.

Samalalaadne vastolu areneb J. Luigal mõne aasta pärast „Vaba Maa“ ärijuhi A. Veileriga, kui see omal käel asutab nädalalehe „Esmaspäev“, mille rahvalik-magasiini laadi ta ei talu. Hinnates Veileri osavust, julgust ja kiiret otsustamisvõimet, tahtis ta siiski teda ärijuhatusel eemaldada. Seal hakkas Chr. Kaarna vastu: „Tallinna Teataja“ oli tubli leht, kuid ei saanud jalgu alla ärijuhi puudusel.“ Ja sellega nõustusid teisedki.

Nõudmiste vastu, et ajakirjanik olgu eriteadlane, vaidles J. Luiga kindlasti. Siin ühines ta Clemenceau'ga: ajakirjaniku ülesanne on „päevanähtuste kohta ausalt oma mõtteid avaldada.“ Seks on vaja oskust sündmusi selgelt näha ja oma arvamisi julgelt esitada. Juba seks on vaja suurt annet ja vilumust, suurt hingelist ja vaimlist huviala. Ajalehetoimetajaks ei kõlba igauks.

Hoopis ekslikuks ja ülekohtuseks luges Luiga neid hurjutamisi, mille osaliseks on saanud mõned meie viljakaist ajakirjanikest: nad tahtvat kõigest kirjutada!

R. TIITUS

LEHELUGEJA ARENEMINE

MIS HUVITAB LUGEJAT TEATUD VANADUSES. 1) Kuueaastaselt — õnnetused ja kuritööd. 2) Viieteistkümnenaastaselt — sõda, kinodiiva elulugu. 3) Kahekümnenaastaselt — tutvuseotsimisekuulutused. 4) Kolmekümneaastaselt — perekonnaseisuaameti teated, poliitika. 5) Neljakümneaastaselt — turuteated, ehkalliduse võnkumine. 6) Tutvuseotsimise kuulutused.

„See pole nende lõbu, — see on otse nende kohus. Seda võime mujalgi näha, eriti meie laialt loetud „Berliner Tageblattis“, kus peatoimetaja Teodor Wolff mitte ainult poliitika ja ühisele alal tähtsaid mõtteid ei avalda, vaid ka põnevais küsimustes muusika ja kujunduse alalt, olgugi et ta seal sugugi eritundja ei ole. Wagneri pidudel läksid ta mõtted hoopis labku muusikameeste omist — ja ometi oli igäihel huvitav neid lugeda. Ajakirjanikult ei nõuta eriteadmist, küll aga eriosavust oma vaadete arendamisel. Igäihel, kes teatrit, maali või põllutöönäitust vaatab, on oma mõtted nähtu kohta, — ajakirjaniku ülesanne on neid mõtteid avaldada. Seega ei ole aga sugugi öeldud, et igäüks igaviisi ajalehes võib oma mõtteid avaldada.“

Oma lellepojale G. E. Luigale vaatas J. Luiga vahel imetlusega kui üht liiki toimetaja algtüübile: „G. E. Luiga ei näe Eestis erakondi, vaid ainult võistlejaid. Tal on suur osavus oma võistlejate tüssamiseks: siin lööb üle mõne kaastöölise, seal mõne lugejaringkonna kavala võttega ja rõõmustab nagu kaupmees, kes ostjad teise poest oma leti ette kogub. Muidu kitsi, on ta niisugusel võistlusel suuremate summadega ruttu valmis. Vaimliste liikumiste hindamises ei salli ta „kitsarinnalisust“, vaid on kõiki valmis toetama, kui see

lehe tema mõttes huvitavamaks teeb. Vanad ja noored, kõik on talle armsad, — ta ei ole niisugune, kes ainult „oma mehi“ toetab. Tal ei ole kava, mille tõttu üksikud nähted või isikud tuge peaksid saama ja teised vastutöötamist, — tal on ükski oma leht.“

Teiselt poolt leidub Luiga päevikus aga ka kirumisi nende ajakirjanike kohta, kes elu kangesti juhtida tahavad, ise oma kirjutuslaua taha jäädes: „Kantseleiametnikud, — nad tahavad väljaspool seistes arvustada: vaatavad ja sõeluvad, teevad oma reakesed ja siis juhivad seltskonda!“

Muidu, mis puutus Tallinna lehtede tiraažidesse, siis seletas Luiga neid lihtsalt: lehe minekul Tallinnas on sama põhjus, mis seal ajuti paljude minekute põhjuseks on: linna suur kasv. Lehe lugejate arv kasvab, nagu majaperemeeste majakapital tõuseb, ilma et nad ise seal palju kaasa aitaksid. Nii on „Estonia“ teater rahvas tuis, üks kõik, mis seal pakutakse. Lehe kasvamisega tõuseb aga lehe kapital ja see lubab üksi paberirohkusegagi võistelda. Tallinna lehtedel olnud ennegi suured minekud: Kõrvi „Valgus“.

„Vähe on vaja, et inimesi koguda. Raske on aga inimesi tõesti ühes tõmmata.“

Ajakirjaniku kiri kahekümneaastasele Vabariigile

Nõnda siis — Sa saad kahekümneaastaseks. Sammud täiskasvanute ritta. Eesti ajakirjandus on Sinust küll palju vanem. Juba ajalehe 80 a. juubelitki on pühitsetud. Toimetuste laudade taga istub Sinust hulk aastaid vanemaid ajakirjanikke. Rõhuv enamus toimetustoolidest on siiski nende all, kes koos Sinuga kasvanud ja arenenud, koos Sinuga kõik hädad ja viletsused teineteise käsivarrele toetades läbi võidelnud. Meist vanemate juhtimisel oleme meheikka jõudnud, nii head-halvad kui me nüüd oleme. Sina kasvasid ja arenesid ja ka meie rühkisime edasi, õppides koolis ja kogudes kogemusi elust.

Vääriks õieti põhjalikumat vaatlust, kui suurel määral oleme meie — ajakirjanikud ja ajakirjandus — „süüdi“ Sinu, „ise-seisva ja rippumatu Eesti, kus kõrgeim võim on rahva käes“, siia maailma tekkimisel. Peab kartma, et juurdluse tulemusena istuksime peapatuoinastena süüpingil meie. Pealiskaudselgi vaatlusel puutub kohe silma ränku süüdtõendavaid materjale. Muidugi on meil ka palju kaassüüdlasi ja -teadjaid, väga kaaluvaidki ja mõjuvaid. Aga meie „süüd“ raskendav asjaolu seisab selles, et oleme teisi õhutanud ja ergutanud, ise-seisvuse ja rippumatuse idee rahvale südamesse ja meeltesse istutanud, teda sellega nõnda joobnustades, et ka kangeim rusikas rahvast enam „kainusele“ ei suutnud pörutada. Ei siis mõjunud enam Seckendorfi püssitikud, ei Dellingshauseni ja tema beiraatide kavalad plaanid ega ka Anvelt ja Ko verised rünnakud. „Avalik arvamine“ oli oma töö teinud — eeskätt muidugi meie vanemate kolleegide juhtimisel. Aga kas ajakirjandus nõuab endale selle eest mälestussambast? Või kas tal on huvi „vabariigi rajajate“ nimekirja pääsmiseks? Ta on ise endale mälestussambaks ja rajab vabariiki ühtsoodu edasi. Et Sinu sambad seisaksid kõikumatult kõigis värinais ja tormides. Kindlustamistöö on kestnud kõik need kakskümmend aastat ja käib praegugi

meie poolt (ütleksin peaaegu, et: „vanas vaimus“) edasi. Ajakirjandus on Su sünnitamisel kaasmõjur olnud ja ajakirjandus tahab, et Sa priske noormehena sammuksid vastu kõige paremale tulevikule.

Kui me nüüd Sinu tähtpäeva puhul natuke tagasi vaatame, siis näeme, et Sul on selle aja jooksul palju hoolitsejaid olnud. Igaüks on Sind omal viisil õnnelikuks teha tahtnud. Leidus ka neid, kellele Su olemasolu oli pinnaks silmas ja kes Sind õnnetusse on tahtnud vedada. Kuid meie oleme ikka valvel olnud, Sind õigel ajal halbade sõprade eest hoiatades. Ja Sa oled meie nõuandeid ning hoiatusi erksalt tähele pannud, ennast halbade sõpradest parajal ajal lahti raputades. Sellepärast usume, et Sa ka edaspidi meie nõuandeid kuulda võtad ja meie arvamisega arvestad ka siis, kui Su ümber peaks kogunema tarku päid, kes o m a soove Sulle ainuõndsakstegevaiks peavad.

Sinu juubeli eel tekib kiusatus vahetada muljeid ja mõtteid, mis meele ja südamesse tekkinud ja milliseid igapäevases töös kellegagi jagada pole. Võib-olla sellepärast, et need mõtted enamasti nagu neetult kipuvad negatiivsed olema, aga võib-olla ka sellepärast, et negatiivsuse ja positiivsuse mõisted pikkadest vaidlustest hoolimata on seni jäänud ikkagi üsna segaseks. Mida meie näiteks Sinu kasuks mõnikord arvame ütelnud olevat vägagi positiivset, seletakse teisalt negatiivseks. Ja siis peame juba vaikima, sest meie ei taha ju ometi Sulle teha kahju.

„Vaikiva olekuga“ me kipume juba nõnda harjuma, nagu oleks see a l a t i nii olnud ja nagu polekski meie arvamisi enam kellelegi tarvis. Aga Sa tead ju, et a l a t i pole see nõnda olnud. Olime mõnikord vägagi vilkad sõna- ja trükivabadust pruukima. Ja mis seal salata — läksime sagedasti üle piiride, tarvitasime ilusat vabadust mõnikord kurjasti. Jagasime vastastikku hoope, pildusime tagedaid sõnu, tõime mõnikord kas või pussnoad võitlusareenile.

Heade õppetundide kõrval andsid vanemad kolleegid meile ka selle „kooli“. Ja nagu head õpilased kunagi trumpasime oma õpetajad lõpuks kaugelt üle. Nüüd peame oma vanade õpetajate eneste näpunäidetel jälle ümber õppima. Kerge see pole olnud, kuid kaugeltki mitte ka lootusetu. Juba esimene lühiajaline kursus on annud üsna tõhusaid tagajärgi. Me pole selles ümberõppimises mingit paindumatust osutanud ja oleme selleski oma õpetajaid üle trumpanud. Nemat ei õppinud ümber, kui olukorrad seda ette kirjutama kippusid. Nad protsessisid kuberneridega senatini, nad löid lahinguid „Kiire“-meestega ega annud alla püssitikkudelegi; nad hakkasid vastu „pressestelledele“ ja kui enam edasi ei saanud, siis viskasid suled nurka ega kirjutanud sõnagi. Muidugi jäid siis lehed ilmumata. Aga nemad olid poliitikamehed, nemad juhtisid rahva saatust, nemad ei tohtinudki teisiti toimida. Neid üksikuid, kes mõne „pressestelle“ juhtnõõridel „lehte kirjutama“ hakkasid, oleme hiljem vägagi hukka mõistnud.

Meil, tänu taevale, pole Sinu eluea kestel tarvis olnud püssitikkude ülevõimu ees selgroogu painutada, pole olnud ka okupantide „pressestellesid“ meid kägistamas. Oleme kogu aeg vabamat õhku sisse hinganud. Ja arvame, et me sellega midagi halba pole õppinud.

Meil oleks raske harjuda teissuguse olukorraga, kuigi oleme avaldanud valmisolekut loobumiseks endistest „piiramata vabadusdest“, millega on kaasas käinud mõnedki pahed. Oleme rahul, kui määrus ütleb, et ühiskonna pahedest ei tohi kirjutada veergude viisi. Meil pole midagi selle vastu, kui „politseipeegel“ on surutud kokku. Aga siit edasi — tuleb see, millega enam harjuda ei suuda.

Sul vististi pole kahtlust selles, et me ikka Sinu teenistuses oleme seisnud, Sinu huvisid alati südames kandes. Selles asjas me ei tahaks kuulda mingisuguseid etteheiteid. Järelikult — Sinu heaolu nimel ei võiks meie tegevusvabaduse piiramiseks põhjust olla.

Sa oled praegu üleminekuajajärgus ja see vabandab mõndagi. Meile on paistnud ja paistab, et Sul endalgi viimaseil aastail mõnikord selge pole olnud, kuhu poole oma samme seada või kuidas just seda õiget rada leida. Meie, oma vanade sõprade, avaliku arvamise kajastajate nõuanne pole Sa aga selle juures kuigi suurel

määral vajaliseks pidanud ära kuulata, kuigi oleme seda püüdnud Sulle pakkuda. Usume, et oled siiski õigel teel. Veel enam aga loodame, et kui Sa kord üleminekuajast läbi oled jõudnud, siis me jälle teineteisele lähemale saame astuda, et uuesti teineteise tugevale käsivarrele toetades edasi sammuda. Siis oled Sa juba tükk maad üle kahekümne ja meie ka mõne kogemuse võrra rikkamad.

Nüüd aga veel natuke asjust, mis puudutavad küll ainult meid, aga mida Sinulgi tarvis oleks teada. Me ei taha nuriseda ega hädaldada, sest peame ju elu nägema tema positiivsest küljest ja seda sellisena ka lugejaile maalima; meil pole ka kellegi peale kaevata. Aga seda peame ometi tunnistama: kerge meil ei ole. Ajalehed on meil küll arenenud suurel sammul lehekülgede arvult, tehniliste abinõude poolest ja veel mitmest muustki küljest, aga ajakirjanikud ise on jäänud arenemises seisma. Kas edasipüüdmisetahte puudumise pärast? Ei, vaid võimaluste puudumise tagajärjel. Me rahmeldame toimetusalude taga, teeme oma närvekurnavat tööd viimasel ajal niisuguse pingega, millist varem vaevalt nähtud. Ajalehtede ilmumisaeg on nõnda seatud, et kui toime ei tööta tulejuga taga, siis emb-kumb — kas leht ei saa õigeaegselt rongile või kaotab ta mõndagi oma sisust. Ja muutume seejuures masinateks, mille sulgedest ei voola enam elavat sõna selle liha ja verega, vaid ainult ridu, ridu ja ridu... Meile ei anta enam aega ühegi asja läbimõtlemiseks, ühegi sõnumi viilimiseks, et seda lugejaile suupärasemaks teha. Aga seal tulevad arvustajad ja kirjutavad „ajalehtede labasest stiilist“, kuivusest ja lakoonilisusest! Aga kuna see kiirus paistab olevat meie paratamatu saatust, siis peame alistuma vastuvaidlematult.

Kuid seejuures peame olema rahva kasvatajad — juba Jannseni ajast saadik — peame rahva vaimset taset viima aina kõrgemale, peame temasse immutama kõiki kultuuri hüvesid ja teda kursis hoidma elu kiirete edusammudega! Aga samal ajal kultuurkapitali ajakirjanduse sihtkapital seisab kõigist teistest sihtkapitalidest mitmekordselt taga nõnda, et sealt jätkub mõnekümnekrooniseid toetusi ainult haigetele ja õnnetusist tabatuile. Ajakirjanike ja ajakirjanduse kultuurilise taseme tõstmiseks ei anta meie sihtkapitali käsutusse peaaegu mitte kroonigi! Ei tea kuidas me peaksime siis endid täiendama? Kuidas saaksime end seesuguste võimaluste

EAL JUHATUS JA REVISJONIKOMISJON 1937/1938. AASTAL. Istuvad vasakult: B. Karro, G. Rahmilo, J. Taklaja (esimees), J. Kitsberg, H. Laanest, M. Aitsam (rev.-kom. liige). Seisavad vasakult: E. Sirge, L. Johanson, O. Mänd, A. Valgma (rev.-kom. liige), A. Grünthal, Ed. Tammlaan ja H. Raudsepp (Kose kodu majavanem). Pildil puuduvad juhatusel liige K. Kornel ja rev.-komisjoni liige G. Milvere.

juures kontaktis hoida kiiresti areneva maailmaga, millise kontaktita nõuetele vastav ajakirjanik tänapäeval pole enam üldse kujuteldav?!

Meile seatakse küll suuri nõudmisi, kuid üldkultuurilisi kohustusi meie vastu ei tunne ükski enesel olevat kõige vähemalgi määral. Sellest on juba palju aastaid tagasi, kui kultuurkapitali kaudu võimaldus ajakirjanikel saada mõningaid enesetäiendamise-reisistipendiume. Nüüd pole neist enam jälgegi. Eesti ajakirjanik pääseb üle oma riigi piiride veel ainult siis, kui mõni sõbralik riik kutsub külla tema maad ja rahvast vaatama.

Ja kus on need palgatingimused, mis võimaldaksid äraelamise kõrvalt näpistada summasid reisimiseks, maailma nägemi-

seks, enesearendamiseks? Neid palgatingimusi ei ole, neid ei saagi lähemas tulevikus tekkida.

Vaata, armas, niisuguses olukorras teenime Sind. Ja oleme seejuures veel üsna kõbusa tervise ja hea tujuga. Teeme naljalehtigi. Aga vananeme vist liiga ruttu ja meie vaim võib sedaviisi varakult tõntsiks muutuda.

Sinu käsi käib praegu aineliselt väga hästi. Sa ehitad endale uusi paleesid, kohendad oma fassaadi, mis oleks Sinu vääriline, püüad tõsta oma kodanike kultuurilist taset seest- ja väljastpoolt ja parandad nende palgatingimusi... Jaa — olgu pealegi! Ega me delegatsiooni siiski ei saada.

Tervitame aga küll!

Filmist ja arvustusest

I kka järjekindlamalt ja tulemuslikumalt pretendeerib film oma paremikus tunnustusele kunstina ja sellekohasele käsitlesele. Sulatades enesesse kõik teised kunstid: kirjanduse ideeks, stsenaariumiks ja dialoogideks, kujutava kunsti ja arhitektuuri dekoratsioonideks, stiliseeringuks j. m. muusika—vältimatuks ja meeolukaks saateks, tantsu ja plastika liikumiseks, grupeeringuks ja vahepaladeks, teatrikunsti kõigi ta miimiliste, toonitamiste ja žestiliste rikkustega kinoolemusele painduvaks mänguks; sulatades kõike seda enesesse ja tuginedes võrratule liikuva ja rääkiva pildi tehnikale ühes kõige muu ateljeelise komplitseeritud abinõustikuga, filmikunst omab selle kõrval suurema plussi selles, et ta on ütleme 10 korda demokraatlikum teatrist kuuldavuse mõttes ja vähemasti viis korda nähtavuse suhtes, lähivõtete puhul aga kaugelt rohkem. Kinos on filmi kõigi peenuste, detailide, miimiliste vibreeringute, tuksatuste, tõmmete j. m. nähtavus saavutatav ilma igasuguse vaevata umbes $\frac{4}{5}$ saalis, kuna teatris — vaid esimestes ridades, umbes $\frac{1}{5}$ saalis (ja sealgi näed nii mõnigi kord binoklitoru otsi silmakoopasse surutavat). Kinos on vaja nägemist pingutada üksnes ekraani lähedais ridades. Teatris, ülal 4—5 rōdul asub otse õnnetute kari, kes ainult riismetega peab leppima, mis kauge vahemaa tagant lavalt nendeni ulatuvad. Kinos oleks see vaene galeriide ja taevaalune publik otse härrasrahvas ise, kes peaaegu 100%—liselt saavutab kõik ekraanilt kiirgavad väärtused.

Aastasadu on saalide taguridade ja rōdude publik pidanud leppima lavalt pakutava riismetega, nägemata miimikat, tabades vaid kujude liikumist ja üsna järejoonelisi muutuvusi, saades jälgida vaid üldjoonis süžeed ja pidades aru tihti palju kaotama kõnest (halva akustika, kauge vahemaa, kehva diktsiooni ja sosina süül). Nii et tuleb päriselt imestada seda vähenõudlikkust ja ohvrimeelsust, mida ilmutas kehvem rahvas neil tingimustel teatrit külastades

Kinos aga sama rahvas saab kätte 100-protsendiliselts kõik ekraanilt kostva ja peaaegu samaväärselst kõik nägemispeenused (välja arvatud ekraanilähedased read).

Nōnda on kino tegelikult ära pühkinud seisuste vaheseinad, mis nii kaua ja nii ülekohtuselt kehtivad teatris. Selle demokraatlikkuse eest ja veel enam selle eest, et kõige suuremaid kunstnikke ja kõige kallimaid lavastusi näeb viimasegi aguli ja aleviku elanik — ka see on ilus demokraatlikkus —, nende hüvede eest oleks filmil küll õigus nõuda, et teda käsitledaks vastutustundlikumalt kui seni ja et talle saaks osaks niisama tõsine ja põhjalik arvustus kui teatriligi.

Kino ja tema kuulsus. On palju eelarvamuslikku suhtumises kinole. Nagu igal ajal, nähtusel, voolul, mis toimub avalikkuse ees, on oma kuulsus, hea või halb kuulsus ehk Ruf, ütleme maine, nōnda ka filmil ja kinol. Tavalisestl tekkinud ja kindlakskujunenud maine kipub püsima ja asjast endast mahagi jääma, kui asi või nähtus ise on muutunud.

Kinol ei ole just kõige parem kuulsus. Selles on ta ise süüdi, õigemini oli. Kino laskus aastaiks, aastateistkümneiks tolele kallakule pinnale, mida Maksim Gorki ligi 40 a. tagasi, näinud esimesi elavaid pilte, ennustas: filmist sai äriobjekt, mis seda rohkem tulu tõi, mida kahemõttelisem, riskantsem, silmahimu ergutavam, kirgi piitsutavam ja lõpuks, mida ühemõttelisem ta teatud suunas oli (seda suurem tõmbavus ja tulu filmist). Kuni saabus reaktsioon, kainenemine ja tervenemine, nagu pärast iga äärmust ja liialdust.

Nüüd ei valitse filmis enam nukk- ja vampnaine ega naine seksapiili, hiilgava buduaari ja moemajatäie tualettidega, vaid esiplaanile nihkub tõeline kunstnik teatrist: Elisabeth Bergner, Katherine Hepburn, Paula Wessely, Fr. Gaal j. t.; ja pisike Shirley on varju jätnud Mae Westi ja temataolised võlts-tähed. Moes ei ole enam Tarzan-mehed, cowboyd ja sangarid, kes üksi läbi klopivad poole tosinat relvastatud gängstereid, vaid hinnatavam on Fredric Marchi, Ronald Colmani, Paul Muni, Charles Laughtoni j. t. peenpsühholoogiline kunstnikumäng.

Ei sära lõuendil ka selliste elumeeste eputused ja odavad kabaree-kupleekesed, nagu läbipõlenud Adolphe Menjou' ja ülbe ning jultunud käitumisega Maurice Chevalier' omad, vaid südameid ja kõrvu vallutavad Nelson Eddy'd, Lawrence Tibbetid j. t., nagu seda naiste poolel teevad Jeanette Macdonald, Grace Moore j. t. oma ooperlikus soliiduses ja kunstisäras.

Juhtub ju üht, teist ning kolmandat tagasilangust, kuid kaugeltki mitte säärasel määral kui nende möödunud tendentside õitseajal. Üldiselt aga on film tänapäeval palju parem kui tema maine ja halb kuulsus, mis põlvneb eilsest ja tunaeilsest.

On ka teisi põhjusi, mis on loonud muigamapanevat suhtumist filmile. Eeskätt filmis liig sageli esinev ebatõelisus, uskumatud lahendused, muinasjutulisus ja võiks öelda, operetlikkus.

Film iseenesest on ime, loodud moodsast tehnikast. Ta on niisama suur leiutus pildi ja kujutuse alal, kui omal ajal sõna ja mõtte alal oli trükikunsti leiutamine. Ei ole siis ka ime, et film oma leiutusrõõmu nautimise tuhinas elugagi imet tegema hakkas: vormis igasuguseid trikke ja tuumas kõike võimatut. Ei hoolita seejuures psühholoogilisest põhjendatavusest ega järjepärasusest, eluliselt võimalikust ja tõelikkusesse sobimusest. Filmis sai võimalikuks kõik see, mida hüljati tõsiselt võetavas kirjanduses ja teatris (kui mitte ei arvestata janti, operetti, naljajutte ja muinaslugusid). Film hakkas produtseerima muinasjutte, moodsa inimese lapsemeelele vastuvõetavaid muinasjutte; selliseid lugusid, mida näiteks publik enne maailmasõda oma realismitugevuses ja küpsuses sallis vaid operetiteatris ja lastetoas.

Võimalik, et nende muinasjuttude ning happy-endlike lugude edu põhjeneb lihtsalt publiku tarbes kompensatsioonile, hüvitusele selle eest, mida elu võlgu on jäänud, ja seepärast nad ka ei kao filmist, ehkki kinost välja tulles (ja muidu arvustuslikult suhtudes kaasaelatud muinasloole) asja nimetatakse kaineilt ta õige nimega.

Neist lugudest kõige sagedamini korduv on see, kuis vaene tüdruk, müüjanna, tippmamsel, taluneiu, kunstiõpilane jne. saab lõpuks kätte mõne printsi, direktori, kapitalisti, rikka aadliku, kuulsa kunstniku või s. s. Siis, harvemini, edu ja kiire menu majanduslikul, sagedasti kunsti alal; edasi aususe kroonimine, süütu kannataja pääsmine juba mõistetud karistusest või rängasti ähvardavast hädaohust; tõelise süüdlase ja roimari tabamine, juba lagunema kipuva abielu kokkuklappimine või ümberpöördukt: halvasti või väärassti sõlmitud abielu lahutamine, et vastvabanenud ja varem nii õnnelt seotud

abielupool leiaks uue ja õnneliku ühenduse j. p. m. mooduseid, mis kõik tüüriavad selle poole ja lõpevadki sellega, mille nimi on happy end.

Kõik säärased filmid on ühiskonna meeoleolu tervise seisukohalt ehk sallitavad, kui inimest ta reaalelu raskustes toetavad ja väljavaateid piluvõrragi avavad — kuid puhta tõe ja loogika seisukohast väljudes on õigustatud see muigamine ja ülalt alla suhtumine, mis osaks saab sääraseile filmidele ja mis väljenduse leiab sõnas: „kino“ ja „see on võimalik ainult kinos“.

See suhtumine ja õigemini viimase põhjuste kogumik takistab filmi pidamist täiskunstiks. Kuid on ka teissuguseid filme, kus puudub kunstlik ebatõeline happy end, ja on filmitootjaid, kes ikka enam ja enam kasutavad stsenaariumiks kirjanduslikke väärtteoseid ja ajaloolise ja stiilise tõepärasuse ning kunstiliselt taktika väljaõitusega saavutavad ehtsaid kunstivõite. Neid saavutusi hinnata, õigem ebahinnata omaaegseist muljeist pärit õlgadekehitud või ainult ignoreerimisega on ülekohus.

Filmi tuleb arvustada. Ta on oma ausamais ja püüdlikes saavutuses juba parem kui ta halb kuulsus ja ta võib olla veel palju ja palju parem. Kui kõigil kunstidel selja taga on nii pikk iga: Kui kirjandus oma tipud saavutanud on, kui muusikas kõrgpunkte operi, oratooriumi, sümfoonia, koraali j. m. näol tänapäeval enam ei saavutata, kui isegi operett läheb tagurpidi, kui skulptuuris antiik-meisterteosteni ja maalikunstis Raffaeli, Rembrandti j. t. meisterlikkuseni kaugeltki enam ei küünita, kui arhitektuuris on ainult moodne kast- ja kuupmaja vastu seada omaaegsele uhkele gooti katedraalile, renessansi küllusele j. m., kui tants ja teater kriise põevad ja uuestisünde vajavad, siis kino kui kunst ja veel nii noor kunst on alles arenemise algupoolses faasis, temalt juba täiuslikkust nõuda on ülekohus. Meie õieti päris selgesti ei kujutlegi veel, milliste vormide, võimaluste ja väljendusteni siin kord jõutakse; igatahes fantaasial on filmis ohjeldamatud ja suuremad võimalused kui üheski kunstis eraldi, sest filmis nende komponent-kunstide võimalusi saab fantaseerida summas.

Seepärast tuleb võtta tõsiselt filmi, tuleb reaageerida täie nõudlikkusega filmi nõrkustele, äpardustele, šabloon- ja väärkäsitlustele ja tuleb kiita ning analüüsida kõiki ta hüvesid, kordaminekuid, võite ning levitatavaid kunsti- ja kultuurielamusi. Sellega mõjume kaasa halva filmi kadumisele ja hea filmi paljunemisele. Täniini meil puudub filmiarvustus. Ükski kirjamees, kunstikriitik, teatriharrastaja ei ole spetsialiseerunud filmiarvustusele, isegi ei tegele kuigi palju juhuslikultki. Kui seda püütakse

põhjendada sellega, et meil oma mängufilmi ei ole ja et mis me sest võrkaubast oma arvustuspiirkonda ikka võtame, siis olgu toodud vastuväited, et meie ju arvustame kõiki meile esitavaid võõraid oopereid, operette, kontsertpalu, näidendeid, jante, tõlkeromaane jne. See on päris kummaline: kui esineb laval mõni küsitava kuulusega Jooss-ballett, siis arvustame ja isegi kiidame seda, samuti käitume mõne keskmise väärtusega Nati Moralese ihuliku esinemise puhul meie teatrilaval. Kui aga filmis näeme, ütleme: Anna Pavlovat, siis vaikime selle surnuks.

Võidakse jällegi vastu vaielda ja öelda: meie arvustame ainult elavat, ihulist, vahetut ettekanget, mitte mehaanilist jäljendust, nagu on seda filmis nähtav ja kuuldav. Vastus ja vastuväide sellele oleks: mehaanilise jäljendusaparaadi ees on ikkagi seisnud, laulnud, mänginud mitte keegi muu väiksem vend ega öde kui Vaša Prihoda, Anna Pavlova, Benjamino Gigli, Paul Robeson, Grace Moore, Alexander Moissi, Vera Korene, Pierre Blanchar, Leslie Howard, Janina Žeimo j. p. t. Tehniline hääle ja käitumise fikseerimine ja reprodutseerimine on juba niivõrd täiuslik, et nende abil kuulata ja näha näit. Paul Robesoni on igatahes suurem nauding ja kunstiliselt täiuslikum elamus, kui jälgida mõnd meid kui pro-

vintsi „õnnistama“ tulnud 2. ja 3. järgu lavasuurust või mõnd meie oma puuduliku ettevalmistusega ja enneaegu lavale karanud jõudu. Liiati kui teame, et sama Paul Robeson on niivõrd kõrgelt honoreeritav kunstnik, et ta oma ihulikus olemises meile ei tulegi. Täna on filmi, et see meile sääraseid ja teisi kunstisuurusi vahendab — sest paljudest meie inimesist jaksab sõita maailma metropolidesse kuulama-nägema suurkuulsusi vahetult?! Peatselt jõuab Tallinna näit. klaverikunstnik Paderevskiga vändatud film. Oma ihusilma ja -kõrvaga me muidu teda ei näeks-kuuleks. Selliste ja lugematute muude hüvede tasuks peame küll filmi tõsisemalt võtma ja seda avalikult ning hoolikalt arvestama ja arvustama. Kiitma kiiduväärset ja laitma laiduväärset. Mitte aga piirduma šabloonse reklaami lugemisega ja lühikeste, juhuslike ja sageli asjatundmatute notiitsidega lehis. Filmidega, nagu „Romeo ja Julia“, „Peterburi valged ööd“, „Äike“, „Maipäevad“, „Õilis maa“, „Relvade ärkamine“, Schuberti-film „Vaikselt anuvad mu laulud“, Chopini-film samuti, Bellini-film „Casta Diva“, Chaplini-filmid, „Rembrandt“, „Kuulsuse hind“, „Maskeraad“, „Traumulus“, „Viktooria“ ja paljud teised — nendega on kino küll ära teeninud tõelise arvustuse.

ERICH REMMELGAS

Öödele pühendatud laul

*Teile, minu unustamatud ööd,
ma sosistan, usaldan ihade laulud,
kui kadunud õnnest veel sädemeid köeb.*

*Ma kutsun, ahvatlen tagasi enda juurde
neid tunde ja öid, mis tehtud tuksuvast
kirest.
Siis jälle tilgatumaks joon rõõmukarika
uurde.*

*Ma kutsun tagasi öid, mis tehtud mehises
tööst,
mis valatud südamevalust ja murest —
ka öid, mil üle käis hõisete, rõõmude sööst.*

*Ja ööd, kui kärestikus kohises vool,
mis merre viis suveöö hahkjat valgust,
ma laulaksin lauluks, kui elada sekundist
pool.*

*Kuid teid, mu ööd, mis rõhute üht siin
pinda,
mis tehtud lootusist, vanast ja vaprast
verest, —
te neetuses siiski ei lõpuni kaasa minda!*

Jooni inglise ja prantsuse pressist

Moto: Demokraatia- ja ajakirjandusevabadus on teineteisega tihedalt seotud. Demokraatia põhimõte on igal pool hädaohus, kuid tema päästmisel on tähtsamaks vahendiks ajakirjandusevabadus.

Jane Soames, „The English Press“.

I.

Kaks vana demokraatiat vaatavad üle kanali. Põhja pool kanalit kõneldakse demokraatiakriisist vähem, lõuna pool aga tunduvalt rohkem. Kuid mõlemal pool arvustatakse teravalt maksvat pressiseadust. Seega siis ei olda rahul demokraatia päästmise vahendi juriidilise olukorraga. Briti „The law of Libel“ (Laimuseadus) olevat niivõrd karm, et summutab igasuguse arvustamistahte ajakirjanikus, seevastu aga prantsuse 1881. a. pressiseadus niivõrd pehme, et laimatavail ei ole himugi pöörduda kohtuliku kaitse poole. Prantsusmaal töötas Leon Blum uue pressiseaduse eelnõu välja, kuid see võeti ajalehtedes kõva tule alla ja temale ei antud käiku; kuid Inglismaal alles kõneldakse „laimuseaduse“ muutmise vajadusest.

On selge, et ei ole kerge pressireformi läbi viia.

Mispärast?

Sellele vastab Hilaire Belloc, kes on kirjutanud saatesõna Jane Soames'i raamatule „The English Press“, järgnevalt: „Pressireformi teostamise peamiseks raskuseks on see, et tuleb õpetada seda (s. t. pressit), kes ise õpetuse allikaks. Seejuures tuleb ajalehelugejaille ajalehtede eneste kaudu seda selgitada, kuidas lehed lugejaid juhiavad valeradadele!“

Olge nii lahke!

Katsugem nüüd tõmmata rööbasjooni inglise ja prantsuse ajakirjanduse iseloomustamiseks. „Inglise ajaleht on kasutaotlev kaubanduslik ettevõtte“, nagu ütles Soames. Tema peamiseks tululikkaks on kuulutused ja nende kindlustamiseks tuleb lehte levitada võimalikult suurel arvul, püüdes üle võtta lugejaid teistelt lehtedelt. Lehe mineku huvides tuleb üksiknumbrit müüa alla oma hinna, püüdes vahet karta kuulutuste tuludega.

Võistlejate kõrvaldamise tung on seks kaasa aidanud, et Londoni ja 50% provintsiajakirjan-

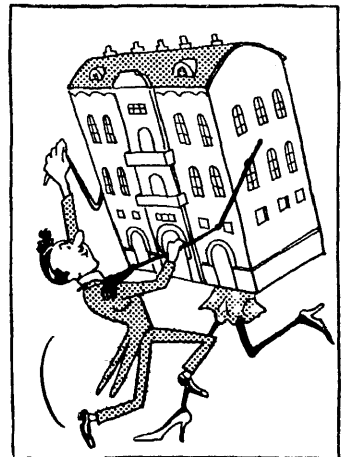
SÕNUMITE PEAL-

„Koer süüitas talu“.

„Sõber kooris sõbra naha“.

„Kuningakoda õpib moodsaid tantse“.

dusest on läinud 5 grupi kätte. Nii nagu trustid ja kartellid on oma kätte kiskunud inglaste varustamise piima ja tubakaga, hoolitsevad trustid ja kartellid ka inglaste vaimutoidu eest ajalehe näol. Suurimaks ettevõtjaks ajakirjandusliku toodangu alal on Berry grupp, kelle käes on 55 ajalehte, neist on neljal Londoni lehel — 2 päevalehte ja 2 nädalalehte — (kõik järgnevad arvustikuandmed käivad arvatavasti 1935. a. kohta) kokku 3,4 miljonit lugejat. Suuruselt teisel kohal on „Daily Mail“ ja „Daily Mirror“ grupp 18 lehega, millest 5 Londoni lehel (3 päevalehte ja 2 nädalalehte) on 6,2 miljonit lugejat. Kolmandal kohal on „Daily Chronicle“ grupp 9 lehega, neist kahel Londoni lehel lugejaid ümmarguselt 2 miljonit. Odhams'i pressil on 2 lehte Londonis, neist „The Daily Heraldil“ 2 miljonit ja „The People'il“ 3 miljonit lugejat. Beaverbrook'i grupil on 3 Londoni lehte, millel lugejaid 3,8 miljonit.

Väljaspool gruppe on tuntumaid lehti vähe, vahest alla kümne, kuid nende lugejate arv on kaugelt vähem trustide lehtede lugejate arvust, välja arvatud ainult „The News of the World“, kellel lugejaid 3.350.000. Mõjurikkal lehel „Times'il“ on aga lugejaid kõigest 185.843!

Tänu lehetrustidele, kes esimeses jões hütatud lehe ärilisest minekust, puudub Inglismaal ajakirjandus, mis üldiselt tuntud „Presse d'opinion“ nimetuse all. Trustilehtedel ei ole oma vaimset nägu ja nende peamiseks mureks on — mitte midagi pista lehte, mis võiks riivata laialdast ja jõukat kuulutajaskonda!

Nüüd Prantsusmaa. Prantsusmaal ja tema pealinnas Pariisis on lehti kaugelt rohkem kui Inglismaal ja Londonis. Peale selle on Prantsusmaa ajakirjanduse iseloomustavaks küljeks tugev provintsiajakirjandus. Kuid loomulikult ei ulatu prantsuse lehtede lugejate arv Londoni suurlehtede lugejate arvu lähedalegi, kuigi prantsuse lehed on inglise omadest veelgi odavamad.

Ja nüüd tunnustagem lausa täie rõhuga, et prantsuse ajakirjanduse kurja juur on tema odav hind, seda enam, et prantslane, kes nõuab odavat lehte, ei taha ka lehes kuigi palju kuulutada, sest ta suhtub ajalehekuulutajale umbusklikult (Soames!). Seega puudub prantsuse ajakirjandusel, mõned üksikud ajalehed välja arvatud, lisatuluallikas kuulutuste näol. Ja kuna lugejate arv ka üldiselt suur ei ole, siis on prantsuse ajakirjandus sunnitud otsima teisi tuluallikaid.

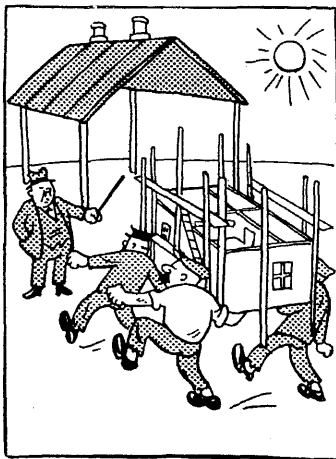
Ja siin satutaksegi vahel libedale teele.

Olgu see Staviski või Oustrici skandaal — sel puhul oli avalikkusel võimalus heita pilku prantsuse ajakirjanduse telgitagustesse (Georges Boris, 1935. a. „Foreign Affairs“)!

Prantsusmaal annavad lehtedele toetusi nii üksikisikud kui ka välisriikide valitsused (eriti rohkesti sisaldas paljastavaid andmeid tsariaegse Vene salajane arhiiv!), et neid mõjutada eneste huvides.

Kuid asi on veel traagilisem: ka Prantsuse enese siseministeeriumil on summasid ajakirjanduse mõjutamiseks, nii nagu see selgus Staviski skandaali puhul ja nüüd hiljuti de la Rocque'i protsessil, kus paljastustega esines endine mitmekordne minister ja peaminister Tardieu.

KIRJU PILTIDES

„Ehitus viidi katuse alla“.

„Moosipurk viis vargapoisi kohtulaua ette“.

„Väravate sadu staadionil“.

Kuna pealegi prantsuse ajakirjaniku töötasu on madal, siis on ka lehtedesse lansseerimine nende kaudu kaunis kerge.

Inglismaal ei ole mõeldav lehte üle õõ ära osta ja korraldada aktsiooni kas millegi kasuks või millegi vastu, nii nagu see kaunis kergesti sünnib Prantsusmaal. Pealegi on inglise ajakirjaniku töötasu hea, kuid tal puudub ühtlasi iseseisva tahte avaldamise võimalus, kuna ta peab arvestama väljaandja joonega.

Siiski — ka Prantsusmaale leiab Soames troosti: Prantsusmaal on lehti niivõrd palju, et kogu prantsuse ajakirjandust ei suudeta ilalgi ära osta!

II.

Millised soovid on ajakirjanduse uuendamiseks liikumas kummalgi pool kanalit?

Soames leiab, et Inglismaa ajakirjanduse terendamiseks tuleb pehmendada laimuseadust. Sest praegu on tuline õigus M. Prittil, kui ta ütleb, et „Inglismaal on arvustav kirjutamine muutunud hädaohtlikuks äriks.“

Kuna inglise ajakirjanduselt on võetud arvustamise võimalus, siis domineerib lehtedes niinimetatud „Cossip-writing“. Kui keskmise suurusega sõnaraamatu lahti lööte, siis leiate „gossipi“ all lobisemise ja keelepeksmise. „Oxford dictionary“ seletab „gossipi“ järgnevalt: „Kerge sundimatu kõnelus või kirjutus peamiselt isikuist ja sotsiaalseist vahejuhtumisist.“ Tegelikult loeme teateid, et see ja see lord korraldas alapidu või pidas tütre kihlusi, nikastas jala jne. jne.

Kuna arvustav joon ei ole moes, siis on ülekaal kiidujoonel. Inglise ajakirjandus (seda ütleb ikka Soames!) jutlustab oma lugejatele: „Meie, inglased, oleme parimad, suurimad, rikkaimad — ja meil on alati õigus.“ Seda ütlevad meile lehed iga päev ja patriotism käseb meil seda uskuda.

Seejuures oskavad inglise lehed ka kaotusest teha võidu.

K. Chesterton ütles kord ühes kirjutuses: „Inglismaa nüüdne ja püsiv hädaoht on selles, et tema ei tunne välismaa avalikku arvamist. Kuid hädaoht on seda tõsisem, et ta ise seda ei tea!“

Hoolikad inglise ajalehtede lugejad teavad, et pahatihti võib neis leida väljendusi, nagu oleksid teatavad välispoliitilised sündmused neid üllatanud.

Üsna teravalt iseloomustab inglise pressi ka Ronald Knox („Caliban in Grub Street“): „Ajakirjandus on meie ori. Temas peegelduvad kõik meie eelarvamised. Ja meie, mitte tundes pressi meelitamist, tunneme rõõmu sellest, et need eelarvamised on ratifitseeritud näiliselt iseseisva kriitika poolt.“

Lõppude lõpuks peab Soames tunnistama, et vaatamata kõigile puudustele on inglise ajakirjandus „vaidlematult rahvalik ja mõjuvõimne ja tähtsamais küsimusis kooskõlas millegi põhjaliku ja elulisemaga inglise iseloomus.“

Soames kahetseb, et Inglismaal puudub tõsine opositsioonipress, tema tekkimiseks ei puudu aga eeldused, kuna erajutuajamisis inglased asju siiski arvustavad, kuid need arvustamised ei ulatu aga ajalehisse.

Laimuseaduse pehmendamisest loodab Soames tõuget seks, et inglise ajalehed pikkamööda muutuksid selliseiks, nagu seda on „Journaux d'opinion“ USA's ja Prantsusmaal. See olevat hädavajalik, sest „Euroopa saatus otsustatakse kultuurfrondil“. Võitjaks osutuvad need riigid, kelle kodanikud on vaimselt iseseisvad ja suudavad elus vastu panna massisugestiooni orjastavale mõjule.

Nüüd Prantsusmaa (vaata: „Histoire de la Presse“, „Crapuillot“ väljaanne). Siin on olukord vastupidine. Nimelt leitakse, et kohtulik kaitse laimu vastu ajakirjanduses on liiaks nõrk. Nõutakse 1881. a. pressiseaduse kõvendamist. Seda nõuavad pahempoolsed ringkonnad, kuna parempoolne kallak kaitseb ägedalt senist lodevat pressiseadust.

Kuigi arvatakse (George Boris), et prantsuse lehtede mõju valimistel on väike, siis ei saa salata, et nende mõju on suur kirgede või paanika puhkemise korral.

Pahempoolne rühmitus „Inimõiguste liiga“, kellel 180.000 liiget, esines omal ajal järgnevate ettepanekutega: a) tuleb tugevdada lehtede ainelist olukorda ja teha neid võimalikult sõltumatuks ebapäraste tuludest, b) tuleb luua rahvuslik keskkohd kuulutuste jaotamiseks lehtede vahel, c) lehtede salajaste tuluallikate (publicité financière) vastu võitlemiseks tuleb laimamine tunnistada kuriteoks, kaitsta hoiuseid omastamise vastu, karistada väljapressimist ja sundida ajalehti avaldama aruandeid.

Kuid neile ettepanekuile vaieldakse kangekaelselt vastu. Blumi katse — viia läbi uut pressiseadust — ei õnnestunud, nüüd pahempoolsed rühmitused käivad peale praegusele valitsusele.

Selge on, et tuleks midagi teha, et ajakirjanduse informatsioon saaks iseseisvamaks ja paraneks tema tõelikkus. See on vajalik avaliku arvamise kujundamisel. Õige avaliku arvamise kujundamine aga on demokraatia alusmüüriks.

*

Neist ridadest näeme, kuidas kaks vana demokraatiat on mures oma ajakirjanduse pärast. See on ka arusaadav, sest ei saa olla demokraatiat ajanõuete kõrgusel seisva ajakirjanduseta.

AGNES VESILO

Tühi maja

See äärelinn siin, raudteesilla juurest
 ta algab, majad madalad on ees,
 kui tuhmund pürjoon tööstuslinnast
 suurest.

Vaid üksik latern helgib lombivees.

Umb-kitsas tänavas on tühi vana maja,
 kui mingi lumm ta seisab viltu siin;
 tal sammal roheliseks värvind aia,
 üks ainus puu siin kasvab — põlisniin.

Siin elas sõber kord mul — luuletaja,
 käis sisse-välja uksest madalast,
 ei kehvast ümbrusest ta hoolind, maja —,
 mis luges talle umbne madal kast!

Lõi õie rinda, vilistas ja laulis,
 kui majja tungis hele päiksekiir.
 Sõi leiba kuiva, armastas, ja Saulis
 eeskuju nägi. Õnnel kus on piir?

Nüüd maja tühi, sõber läinud ammu,
 hing kärstitu ta ära kandis siit.
 Tuul juustes, uhkelt kiiret sammu
 läks alla teest ta vilistades viit.

Ja lahkund sõbrast viimsed jäljed laual
 ning aknal ammu närtsind õitsev fuks,
 vaid rooste järab ukseingi raual,
 siin ukсед kauaks jäävad suletuks.

Sest vaevalt keegi vajab tühja maja,
 siit mööda viib vaid argipäeva rutt
 ja harva kostab siia südalinna kaja
 ja vahest sügistuule vihiv-vinge nutt.

Vaid mälestused uidavad siin ringi,
 toa üksinduses needki suremas;
 on aimus hingest mässavast siin mingi,
 kui ajahammas seinu puremas.

*Siin ainult niin nüüd valvuriks ees ukse,
ta peksab oksti vastu väravat,
juur kinni maas, kuid ülalt kaugel kutse —
näeb enda kohal taevast säravat.*

*Kuid sõber ta, kes iialgi ei lahku
siit maja eest, kord kevadõites taas
ta seisab. Praegu lumepilvi ahku
ta kohal. Jääne lumi külmand maas.*

*Kui pimeduses tukub tühi maja,
siis lipendades langeb viimne leht;
äärlinna halluses, kus südalinna-kaja
on muinasjutt, on unistus, kuid — eht!*

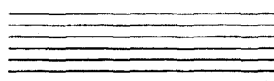

B. SABSAY & Ko.

TALLINN

AUTOD JA
OMNIBUSED
TEHNILISED
TOOSTUSTARBED
KEMIKAALID
JA VÄRVID
ESINDUSED

Tallinna linna pandimaja kauplused

UUTE JA PRUUGITUD ESEMETE MUUK

NARVA MNT. 18, TEL. 306-84:

moodne mööbel: riide- ja puhvetikapid, söögi- ja kirjutuslauad, sohvad, toolid, voodid, peeglid, pildid ja pildiraamid j. n. e. Õmblus- ja kirjutusmasinad, jalgrattad, teemasinad, gram-mofonid, klaverid, seinakellad, kroonlühtrid j. n. e.

MANEEŽI TAN. 4, TEL. 301-23:

valmisrõivad: ülikonnad, püksid, sügise- ja talvepalitused, kasukad, jopid, karusnahksed ja plüüsmantlid, talimütsid, karusnahad ja -kraed jne.: vaibad, (põranda-, seina- ja voodi-), kuld- ja hõbeasjad, tasku- ja käekellad, laskeriistad, binoklid j. n. e.

Üksik meeshing otsib...

Kui saadaks õige kutse välja? Noh, see pole SOS, niisugust häda mul ka just ei ole. See oleks rohkem selle kutse moodi, kui inimene on üksinda suures metsas ja hakkab tundma igavust, sellepärast siis hõikab hali-haloo. Vastaku see, kes vastata tahab. Võib-olla ei vasta keegi. Võib-olla aga kõlab kusagilt kaugelt selle vastuhüüd, kes ka tunneb üksikuna igavust.

Ja siis hakatakse tulema teineteise poole, vahetvahel hõigates, et pidada selle järel teise peale õiget suunda. Ja siis lõpuks seistakse teineteise ees: kaks võrast inimest, keda üksindus on ajanud teineteise juure. Siis pannakse esimest korda elus omavahel käed kokku ja jäädakse kahekesi.

Nii mõtleb Paul Tiide oma poissmehekorteris vaikselt õhtutunnil. Need mõtted on asja- ja ajakohased, sest Paul Tiide ei ole poisike, vaid selles eas, mis käiks juba maksustamise alla, kui meil oleks kehtimas vanapoistemaks. Jah, Paul Tiide on üksik inimene, vallaline, kuid seda mitte põhimõtte pärast. Ta pole iseloomult naistepelgur ega ole tal muidki defekte, millede pärast ta oleks sunnitud jääma vallaliseks. Ta on sündinud abielumeheks, ainult et ta on jäänud asjaga hiljaks.

Seni ta rühmas oma tööd ja mõtles endamisi, et eks aega ole. Aga nüüd ta hakkab tundma, et asi läheb pakiliseks, pole enam aega viita midagi. Tuleb astuda otsustav samm. Kui seni nii on läinud, et ta pole kohanud seda, kes talle jumalast loodud, siis nüüd ta enam ei tohi oodata õnnelikku juhust, mis neid kokku viib. Nüüd ta peab haarama ise asjast kinni, peab otsima ja hüüdma.

Ega kedagi, mõtleb Tiide, muudkui teeme kirja valmis. Nagu enne iga pidulikku sündmust ta võtab nüüdki taskurätiku ja pühib ninaalust. Ta kõhatab häälteki selgemaks, nagu tuleks tal oma tulevasega juba kõneldagi.

Siis ta istub laua taha kirjatööle. Ega tema suurem töömees sel alal ole, näe, ei tea kus tööriistki on. Ta avab lauasatli ja otsib sealt. Kuhu see sullepea jäi? Millal ma teda viimati tarvitasin? Ega hiljem mitte kui möödunud jõulude ajal, kui oli vaba aega. Siis sai kalendrisabast viiesendilisse vihku maha maalitud moodsaid lõõklaule. Kuhu ma ta siis panin?

Paul Tiide leiab lõpuks kirjategemise tööriista. Ta silmitseb hindavalt sulge, see on roostes. Ega sellega hästi kirjutada saa. Kohe ei taha niisugusega tööle hakata, mis näotu asjaga ilmaaegu ilusat üritust solkida! Tähed tulevad niisugused, mis ei meeldi endalegi, siis tuju läheb ära. Mis sa siis enam kirjutad, kui tuju pole... Jätta siis homse peale? Siis homme õhtul uue sullega?

Ei, mõtleb Tiide, pole siin enam edasilükkamist ühti. Või mis siin edasi lükatagi. Ega tema silmad minu käekirja näe, see läheb ju lehekontoris. Tema loeb mu kutset trükitähtede tagant.

Nii ennast julgustades ja tagant sundides asub Tiide kirjutama oma kuulutuskutset, mis peab tingimata olema luuleline, et läheks kutsutavale paremini südamesse.

Sullepea on ammu juba sõrmede vahel, kuid sulg veel tähti ei vea, kuna parajad sõnad on alles leidmata. Näe, teinekord tahtmata seatakse sulle sõnad nii ilusasti keelele, kuid praegu ei ole neid võtta. Ilus ja luuleline oleks seda asja alata kõnega kurbadest sügisõhtutest, pikkadest ja igavatest, aga lumi on juba ammu maas, ei sügist sünni enam asjasse kiskuda ühti. Hakata siis külma talvega peale?

„On külm talv... On talveaeg ja... On lumi maas... Üksik naishing, kus viibid sa?“

Ei see passi hästi kokku ühti, pole nagu sedamoodi riimis, nagu ta peaks olema, mõtleb Tiide. Mõtles küll, kuid targemat pähe ei tule. Kaua ma sedaviisi siin paberi taga tukun, lausub mees endamisi ja läheb, võtab ajalehe. Uurib sealt, kuidas niisuguseid asju tehakse. Näe, mõnel ta tuleb nii ilusti välja, et lust lugeda.

Kui paneks õige sõnad sedaviisi minema: „Üksik 42-a. noormees tunneb talveõhtul tapvat igavust. Õrn naisehing, kui oled veel vaba ja kui sul on natukenegi kaastundmust, siis tule mind troostima. Meeldivuse korral abielu. Saladus garanteeritud.“

Ei noh, mõtleb Tiide, nii juba hakkab minema. Siin oleks nagu kõik vigurid sees, mis niisugusel kuulutusel peavad olema.

Või on nii veel etem, kui suskad nagu nalja sekka, et vanapoisil on igav, muudkui tule talle

Teiste abi

vajame kõik noorelt, lapsepõlves. Ainult üksikud vajavad seda abi ka vanas eas, kes on jätnud sõlmimata elukindlustuse

ÜHISTEGELIKUS
KINDLUSTUSSELTSIS

«IEIESTII»

VALITSUS: TARTUS, SUURTURG 8

seltsiks... Ega nii ka paha ole, aga mõni põlgab nagu liiga lihtsaks ja prostoiks. Vaata, ei ole seda pidulikku mõnu juures. Aga pidulik ja tõsine ta peab olema, ega nalja peale välja minda. Lähed naljaga lagedale, siis hakkavad õnge ainult naljategijad, aga mis sa sindritega peale hakkad. Ma otsin eluseltsilist, ega ma kergemeelse inimese peale jahti pea.

„Tõsine ja karske...“ Ah, et karsklane või? No karsklane ikka, ega need paar pitsi, mis ma harva võtan, mind joodikuks tee. Ma võin ju esitsa nendestki ära ütelda... Olen ikka karsklane jah, pole siin protsessida kellelgi.

Nii arutleb Tiide, peab endamisi nõu. Paneb siis katseks sõnad sedaviisi ritta:

„Tõsine ja karske meeshing otsib omasugust.“

Eks ta nii ole asjalik, kuigi liiga lihtne ja luuletata. Ei tea kas niisuguse peale see päris õige välja tuleb. Ehk niisugusest kutsest saadakse valetsi aru koguni, vastab mõni omasugune meeshing... No pergel, ega mul niisuguse järele valu ole, mõtleb Tiide ja tõmbab kuulutuskatsele kriipsu peale. Tuleb teha teisiti.

Mees on vesti väel, ta nägu õhetab — ega kirjatöögi kerge amet ole. Mõttele nii ja mõttele naa, aga seda päris õiget kätte ei saa. Ehk on õige ja ilus kirjutada nõnda:

„Kindla iseloomuga ja kindla teenistusega meesisik otsib kodukana. Suitsetajad ja muidu kergemeelsed naisisikud ärgu lasku endid segada.“

Ega pole midagi katki, kui niisugusegi kutse lendu laseks. Teen neid õige mitu tükki valmis, üks siis hommikul selge peaga ole parem otsustada, missuguse lehte viin ja missuguse viimata jätan, mõtleb Tiide.

Sel õhtul nähakse ta aknas tulukest veel õige hilisel tunnil. Muidu ta aken on pime aegsasti, töömees kogub korraliku inimesena jõudu järgmise päeva jaoks. Aga täna ta on kaua kimbus niisuguse tööga, mis pole tema töö, sellepärast ei lähe ka ta käes kuigi libedasti. Eks iga töö tunne juba tegija käest ära, on ta meister, kelle käes peab minema, või vilumata mees, kellele võib mängida vingerpussi.

Ega järgmiselgi hommikul Tiide suuda õiget valikut teha, sellepärast ta pistab kodust lahkudes vestitaskusse kõik kolm sedelit, mis õhtul valmis tehtud ja lauale ritta pandud. Eks ma töö juures veel kaalu, mõtleb mees.

Töö juures ka kaalutakse, veeretatakse mõtteid ühe kasuks ja teise kahjuks, kuid tasku jäävad kõik kolm sedelit.

Õige otsus tehakse alles lehekontoris, kuhu Tiide töö juurest korraks kargab. Ning otsustajaks siin pole Tiide ise, vaid kuulutuste vastuvõtja, kellelt Tiide küsib keerulises asjas nõu. Kes see targemat nõu mõistab anda kui tema, mõtleb Tiide, ta ju iga päev siin neid kuulutusi näeb ning naisterahvas ta on ka, eks tema süda ütleb ära, missugune see kõige õigem on.

Kulutuste vastuvõtjal on kiire, kibedast tööst ta silmade vahe on veidi nagu kärsituse tõttu kortsus, kuid pahaseks ta nõu küsimise pärast ei saa siiski, vaid suunurgad näitavad pisut nagu naerutujugi. Ulatab kaks tagasi, ühe jätab endas ette ja ütleb, et nii ja nii palju tuleb kuulutuse eest maksta.

„Teie arvate, et see on ikka kõige etem“, usutleb Tiide, kohmides põuest rahataskut.

Nõuandja noogutab peaga ja ulatab käe raha järele.

Näe, kui ruttu see tema käes läks, mõtleb Tiide, hüpates tagasi oma töökohta.

Kui ta sealt siis õhtupoolikul koju tuleb, on leht tema kuulutusega juba linna mööda laiali. Tiide ostab lehe ja paneb kohe silmad põnevalt otsima, et kas tema kutse on ka sees. On ikka, kuhu ta pääseb! Istub nii hästi teiste seas.

Selle lehe Tiide paneb kõrvale, et see kaduma ei läheks. Seda ta tahab alles hoida, sest siin on ju see sees, tema kutse.

Kutse on lastud minema, tulgu nüüd siis mis tuleb.

Järgmisel päeval Tiide läheb vastust vaatama. Ise murrab murelikuna pead, et kui neid vastuseid on palju, mine sa siis mõista see õige välja valida. Eks südamehääli pea sees ütlema, et vaata, see on sinu oma, tema on sinu jaoks loodud, teised kõik peavad jääma kõrvale.

Nii mõeldes mees tuleb lehekontorisse. Võtab mütsi peast ja nõjatub luugi ees lauaserva najale. Kõhatab häält puhtaks ja küsib äreval häälel vastust. Endal ihu läheb tuliseks, paha ja põnev olla.

Preili sorib kirjades — neid on palju. Tema jaoks ta ei leia ühtki. Seda piinlikumaks Tiide olemine läheb. Preili sirvib veel ja siis paneb ühe kirja kõrvale. See üks jääb üksikuks, teisi juure ei tule. See üks siis ulatatakse Tiide kätte.

„Täna väga!“ ütleb mees ja paneb kohe minema. Ta mõtleb lugeda kodus, kuid tänaval ta tunneb, et tal pole kannatust nii kaua oodata. Nurga taga kisub kirja lahti. Keegi naishing sosistab oma sõnades selle ära, et tema on Tiidest huvitatud ja tahaks näha ta päevapilti. Kui see nähtud, siis võiks määrata kohtamise, enne mitte.

Tema ta on, mõtleb Tiide ja ruttab koju. Kust seda passilikku portreed nüüd võtta, ega Tiide ole palju fotoaparaatide ees käinud.

Mees avab oma kasti ja otsib sealt. Ta leiab ühe vana pildi, kus ta istub ema süles beebina. Ega seda pilti pole mõtet saata, mis ta siit mõistab aru saada, meeldin ma talle või mitte. Eks ma nüüd ole sugu teist nägu... Leidub veel teinegi pilt, kuid siingi ta on poisike, ei niisugusega tohi teist narrida. Tuline kahju, et mul pole pilti nooremast meheest, mõtleb Tiide. Peab siis ikka minema päevapiltniku juure ja laskma pildi teha sellest, mis ma praegu olen.

Tiide võtab peegli. Ega mul praegugi viga ole, küllap sellestki näost saab veel hea pildi. Tarvis habe maha käristada, see teeb ka kümme aastat nooremaks. Edev inimene ma ei ole, aga vaata, praegu paneks puudritki näo peale, et pilt saaks peenema jume.

Nii mõtleb Tiide ennast ehtides. On krae kaelas ja lips ilusasti kikkis ees, paneb Tiide oma kiviga sõrmuse kätte, kulduuri vestitaskusse ja mõtleb ise: kahju, et pilt seda ära ei ütle, et vestitaskus on kulduur.

Kuid käe ta seab päevapiltniku juures nii, et kiviga sõrmus tuleb tingimata pildile. Parajat poosi võttes ta ütleb aparaadi taga kepsulöövale ülesvõtjale, et tehke aga niisugune pilt, kus ma hästi noor välja näen.

„Ah soo,“ ütleb ülesvõtja, „palun siis naeratada, ärge seiske nii surmtõsise näoga.“

Tiide katsub naeratada. Seegi on temale võõras töö, sest tema on tõsine inimene, pole ka ta elu niisugune olnud, mis oleks annud põhjust heaks naeruks. Näe, ei oskagi nüüd nagu naeratada, tuled enesele kohe rumal ette, suu laiali. Ja kui enesele rumal, küllap see siis inetu näib temalegi, mõtleb veel viimati, et ma olen kerge-meelne inimene...

Selle mõtte pähe tulles lööb Tiide oma näo tõsiseks, suu naerust tühjaks. Olgu ta siis tegumoe poolest natuke vanem, kuid peasi, et ta tõsise mulje jätab.

„Mul on pildiga kiire,“ ütleb Tiide, „täna teie muidugi valmis ei tee, aga homme tahaks kindlasti kätte saada. Ega mul neid palju vaja ole, kaks tükki on küll.“

Thomas Clayhills & Son

TALLINN

SPEDITSIOON
LAEVAAGENTUURID
PRAHTIMISED

Oma laod otseühenduseraudteega.
Oma puksiirlaevad

KAUPADE OSAKOND:

Ölid, heeringad, sool, suhkur, riis,
tõrv, seebikivi, koloniaalkaubad.

TEHNILINE OSAKOND:

Majapidamis- ja tööstustarbed.

METSAMATERJALID:

Eksport ja lauahoovid.

KAUPADE EKSPORT

Telefon 435-25.

Telegrammiaadress: Clayhills-Tallinn.

Ülesvõtja ütleb, et ta katsub härra Tiidele vastu tulla, muidu ta aga nii ruttu valmis ei saaks teha.

Järgmisel päeval saab Tiide pildid kätte. Ta jääb nendega rahule, ei uskunudki, et tema näolapist niisugune tore portree välja kukub. Pistab ühe portree ümbrikusse ja paneb paari luulise reaga minema.

Kui ma talle ei meeldi, mõtleb ta, üks ta siis saada tagasi. Mis ma siis nii ärevust täis olen, ega mul midagi kaotada ole. Kui ta ära põlgab, siis ta see õige polegi, kes mulle on määratud. On ta õige, ei ta siis ära põlga.

Nüüd see asi on pandud liikuma, mõtleb Tiide, nüüd muudkui oota asjade arenemist. Iga päev toob uut ja põnevat.

Ühel päeval siis tuleb teade, et pilt on käes ja nüüd tahaks saada kokku. Tulgu nüüd igatsust tundev meeshing pühapäeva hommikul jumalateenistuse ajal Schnelli tiigi ääre kõndima, seal ta saab kokku naishingega, kes kannab halli kübarat ja halli palitut ning peale selle erilise tulusmürgina kokkukeeratud ajalehte peos.

Pühapäeva hommikul on Tiide aegsasti jaltamas Schnelli tiigi ääres. Jaamahoonne seinalt on kell näha, kuid Tiide nagu ei usuks raudteekella, lööb hõlmad lahti ja vaatab oma kuldkella.

Viis minutit on veel aega. Ärevaks võtab südame, hetkeks tuleb kohe niisugune rumal mõte pähe, et panen putku, jätan selle asja katki. Siin lage koht, ei saa ka kusagilt kõrvalt teda salaja vaadata, et kas on meelt mööda või mitte. Kui pole, siis ei lähegi ligi. Ega mina ilu taga aja, peaasi, et ta oleks tõsine ja vaikne inimene, tuleharki ei taha just koju tuua.

Tiide on niisuguse mõttega parajasti ametis, kui eemalt hakkab paistma halli riidetatud naisekogu. Mees pingutab silma ja märkab: ajaleht on tal peos tõesti! Seal ta nüüd tuleb, naine, keda sa veel ei tunne, kuid kellega sa kohe tuttavaks saad. Tuleb nüüd ilusasti astuda ja korralikult oma keha hoida, et ta ei saaks halba muljet!

Nii lähenevad kaks inimest üksteisele. Näib, et nende käik muutub sisemise rahutuse tõttu seda ägedamaks, mida lähemale nad teineteisele tulevad. Käima hoog on mõlemal nii kõva, et minnakse esimese valuga teineteisest mööda. Aga siis keerab Tiide end kannu pealt ringi, et järele minna. Samal hetkel naine vaatab tagasi ja ta nägu on nüüd naerata. Tiide võtab kübara peast, naine jääb seisma ja ootama.

Nad annavad teineteisele kätt.

Nüüd see kõige raskem on tehtud. Küllap nüüd juttugi hakkab tulema, kuigi vast esialgu visalt.

Varsti ütleb naine:

„Mul on väike kiosk, see seisab praegu kinni. Ega teil selle vastu ole, kui ma nüüd lähen ja avan kioski. Meie võiksime oma juttu jätkata seal.“

„Einoh, minul ükskõik,“ ütleb Tiide, „eks juttu või ajada igal pool.“

„Praegu käib vähe rahvast,“ ütleb naine, „ega mul seal muud teha olegi kui juttu ajada. Hea kui mulle seltsiks olete. Kui teid just keegi mujal ei oota ja kui teil minu juures igav ei ole.“

„Kes see mind ootab,“ vastab mees, „pole mul neid ootajaid kusagil.“

„Siis olete nagu minagi,“ ütleb naine, „üksik ja nagu mahajäetud.“

„Seni ta sedaviisi on olnud küll,“ vastab Tiide.

Kahekesi nad lähevad kioskisse, naine on pannud siin aegsasti petrooleumiahju põlema, nüüd siin on sooja õhku, hea olla.

Jah, Tiide leiab, et siin on hea istuda.

Siin ta hakkab käima iga päev õhtuti pärast tööd. Niikaua ta käib, kuni ühel päeval teda nähakse istuvat mitte enam leti ees, vaid leti taga. Nad on naisega kahekesi kõrvuti ja kõnelevad teineteisele sina.

Nad on teineteist leidnud.

LÄBI KAHE VÄERINDE

Tallinna „punase-maja“ ees häälitsetes ja sumises mitmepalgeline lendmiiting. Rahvas nimetas seda suure saaliga kivihoonet „Kiire“ majaks. Maja esisel käisid enamlaste suuremad lõuamehed keelt teritamas. Soojematel suvepäevadel 1917. a. valvasid „Kiire“ maja esisel S. Karja t. alatimõned „punaste“ lõögimehed, kas saaks mõnega kodanlikust maailmast sõnaduelli sooritada. Maailmavaatelisi vaidlusi peeti mitmes salgas korruga, nii et majaesisel toimus iga päev midagi laadataolist. Sõnad lendasid ja nõelasid nagu erilased. Linnas kõneldi, et Lenin saatnud oma käsilastele mingi katekismuse, kus loetletud kõik vastused „buržuide“ kavalatele küsimustele. Tihti peale mõni osav vahelehuue löi nõrga kõnemehe uimaseks, kuid tõsine enamlane pidi sel puhul vastama varutud lööksõnaga. Sellepärast siis käidigi löökmiitinguil harjutamas.

Ühel augustikuu lõupäeval lööksõnad ja keelepistid lendlesid „Kiire“ ees nagu tulesädemed. Löödi lahinguid eraomanduse ümber. Keegi „Dvigateli“ tööline torkas „punasele“ Ikmeltile vahele: „Aga seltsimees, kuidas jääb naisega, see ju ka eraomandus? Kas kuulub natsionaliseerimisele või kuidas?“

Ikmelt ei jõudnud nii kähku vastata, sellepärast abistas teda keegi seltsimees hüüdega: „Kas ihkad nooremat?“ Üldine naer likvideeris selle küsimuse. Mõõdaminevat kunstnikku O. Jungbergi (suri tänavu sügisel) valdas too eraomanduse lahing ja ta löi kaasa. Härrasmeheliku välimuse tõttu äratas ta kohe tähelepanu. Mitu punaste juhti surus lähemale. Jungberg hakkas seletama, et on palju reisinud ja rahvaid näinud ja kõigi kogemused on ikka viinud eraomanduse juure. Eraomanduse kadu kasvataks moonakahingega rahvast. Keegi hõikab vahele: „Aga igaüks tahab seda eraomandust laiutada teise kulumul!“ No läks siis „mahtraks“ see sõnalööming. Poolt ja vastu. Jungberg võitles külma-vereliselt kümne mehe vastu. Äkki üks keskealine tüse mehejäändrik põrutab üle teiste: „Kuram, niikaua kui teie hakkate siin pükse ühetasa jagama, kas tilpan palja reisi või?“

Kõik pöördusid nüüd selle uue lõögimehe poole, kellest enamlasted haistsid vastast.

„Mis mees sa, papi, oled, kas hallparun või?“ Mees vastu: „Eks tittle ise enne, kes sa oled või mida oled teinud. Kas kaevikus oled jaksanud täisid süüta ja kas su naised-lapsed ilma maja ja maata ära elavad! Vaata, mina olen kasakas, täisverd kasakas, jah!“

Asi läks põnevaks. Kõiksuguseid mehi oli nähtud ja kuulnud „Kiire“ maja ees, ent kasakas näis nagu teisest maailmast olevat. Kasakad hoidsid siis veel ajutise valitsuse ja Kerenski poole. Löödi mehe ümber tihe sõõr „punastest“ ja hakati pinnima, et mis sa, kasakas, siin Tallinnas luurad? Kus su hobune ja piik? Oled sa mustasajaline või kontr-revolutsionäär?

Kasakaks peetud mees pääsis aga varsti sellest „punasest rõngast“, sest teisel pool platsi ääre hakka keegi kõva häälega punakaardi organiseerimisest kõnelema ja see tõmbas rohkem kui ühe kahtlase kasaka ülekuulamine. Aga selle kasakaga oli edaspidi veel tegemist.

„Rongid sõidavad ainult kuni Narvani“, õeldi esmaspäeva, 30. oktoobri õhtul (uue kal. j. 12. nov.) Tallinna vaksalis. See oli 1917. a. oktoobri-revolutsiooni algupäevil. Olin toimetuse poolt komandeeritud Petrogradi vaatama, mis seal punaste ja Kerenski vahel õieti toimub. Tuli kohe alguses arvestada üsna piiratud liikumisvõimalustega. Kas Narvast edasi veel rongid käivad, seda Tallinnas ei teatud. Kõik sellepärast, et Gatšina juures oodati lahingut Vene Ajutise Valitsuse ja punakaardi vahel. Õhtul kella 9 paiku hakkas reisijaterong Tallinnast Narva poole liikuma. Sõdurid vallutasid kõigepealt 2. klassi. Hilisemad pidid leppima 3. klassiga. Esimesse klassi mindi vähe arglikumalt, aga üksikud julgemad surusid sinnagi. Sõdurid istusid kupeedes täies sõjavarustuses, püssidel tikud otsas. Nägudel ükskõiksuse ja loiduse ilme, mingi kurblik tõsidus. Sõjast omavahel kõneldi vähe, ennem kaldus jutt poliitikale. Meelsasti arutati rahutegevise võimalusi.

Vana korra distsipliin säilitas sõdurites veel viisakust eraisikute vastu. Loovutati isteruumi viimse võimaluseni. Sõdurid püüdsid sõbralikult

juttu algatada. Istume kiilutuna 2. klassi kupees. Uksest vaatab sisse habemik vene sõdur, kurdab seltsimehele, et paar ööd sõitnud uneta. Olin istunud juba mõne tunni, loovutasin oma koha sõdurile. Mees tänab südamlikult, asetab püssi ühes tikuga pörandale ja võtab istet. Lähen koridori jalutama. Iga kord, kui juhtun uksest vaadata, tõuseb sõdur püsti ja palub, et puhkaksin omakorda jalgu. Ülemisel diivanil norskab väsinud rindemees, püss kõrval. Nii läks sõit oktoobri-revolutsiooni väerinde poole.

Narvas tehti raudteesõidule lõpp. Vedur toodi sama rongiga Tallinna tagasi. Jaam kubinal hädalisi täis. Kõik tahavad sõita Petrogradi. Mõnel perekond seal, mõni ruttab ametisõidult tagasi. Kõik närvitsevad, küsivad alalõpmata, kuulatavad iga-suguseid arvamisi. Jaamateenijad püsti hädas. Ametnik peab kümneid kordi seletama, et rong edasi ei lähe. Ent loodetakse siiski. Ärevust suurendavad kuuldused lahinguist Tsarskoje Seloos, Gatšinas. Tüdinenult seletab lõpuks jaama-ülem, et kui vedur antakse, siis ehk kaubarong läheb. See ennustus kergendas pisut ootamise vaeva. Konduktor omakorda sõnab: „Teie ärge küsige nüüd enam, millal rong läheb või tuleb. Juhtub minema, istuge peale ja sõitke!“

Neljatunniline ootamine lõppes siiski õnnelikult! saime juhuslikult kaubarongiga minema. See oli kinnipitseeeritud kaubarong ja inimesed pidid sõitma lahtistel vaguniotstel niipalju kui mahutus. Tüütav ja ohtlik sõit kõleda sügistuule käes. Rong sõitis kiirusega ainult 12 versta tunnis. Inimesed konutasid puhvritel. Kolmekesi surusime selgadega vastu vaguniseina. Peale minu veel konduktor suures lambanahkses kasukas ja keegi käbeda rühiga keskealine mees poolpalitus. Laternavalgusel tunnistan — sama kasakas, kes maadles kuu aega varem punastega „Kiire“ maja ees Tallinnas. Kasakas sõitis nüüd Gatšinasse. Kuigi võhivõõrad inimesed, siiski tundideviisi kõrvuti istudes sobis aegapidi jutt. Kasakas jutustas, et käinud ühe Kerenski kindrali ülesandel Tallinnas meeoleolu selgitamas. Luuranud punaste järele paar kuud. „Ega ma sellest õieti tohiks rääkida,“ lisas juure, „aga mõtlen, et tühi töö oli kõik. Läbi põlenud on Kerenski teod ja toimingud. Usku pole enam nende sisse. Mis sest salata! Kasakail pole õiget juhti. Kuhu läheme? Tean juba ette, mis tuleb Gatšinas: häbistav vaheerahu enamlastega... Mul Doni ääres oma jõukas majapidamine. Ei mahu see punaste õpetus hinge sisse!“

Hakkab külm. Peatustel jaamades katsume rongi kõrval vengerkat tantsida, et kehas soojust säilitada. Jaamade einelaudades on suhkur juba

lõppenud, selle asemel pakutakse kompvেকে. Jälle jätkub sõit. Kahel pool mustendab mets. Surume käed sügavale taskutesse ja tardume igaüks omaette.

Jõuame Gatšinasse. Siin asub Kerenski väerinne.

Jaamas soomusrong täie auru all. Suurtükid platvormidel. Kõik jaama ruumid sõdureid tungil täis. Einelauas hulk ohvitseri tsaariaegseis mundreis. On märgata veel vana korda ja meeoleolu. Valveametnik seletab, et Gatšinast edasi Petrogradi poole ei lähe kindlasti ühtegi rongi. Mingit võimalust pole raudteel edasi pääseda.

Vastu ööd näis otstarbekohasemana Gatšinasse jääda. Võõrastemajas nõuti kütmatä toa eest 7 rubla. Tulepuud, tee ja suhkur öeldi linnast kadunud olevat. Pärts nukuruse ja kurbuse pesana näis see endine uhke keisri suvituslinn. Pimedas kõikjal segisid sõdurid, kelle meeoleolu samuti näis olevat rõhutud ja laokil. Pimedatel puiesteedel läikisid püssitükid.

Kerenski staap asus tohutusuures tsaarilossis, milline meenutas Kolovere mõisahoonet. Kasarmud kubisesid kasakaist, Doni ja Ussuuri ratsaväediviisidest.

Lossiõu kihas sõduritest nagu laadaplats. Segi meestega asetsesid siin moonavankrid, haavatute sõidukid, suurtükid. Palee värvavil seisis valvurid kuulipildujatega. Pealtnäha võimas kaitse, kuid juba nakatud laostumise idudest. Sõdurid vaidlesid ja askeldasid niisama sihitult ja omapead. Lossi parema tiiva võlvid sissekäigu juures toimus suurem liikumine: kasakaid ruutas uksest sisse. Sissekäigu lähedal seisis suurem rühm kasakaid murelikkude nägudega millegi üle nõu pidamas.

Raudteejaamas kinnitati ikka jälle, et mingit rongi Petrogradi poole ei lähe. Kolm kilomeetrit Gatšinast eemal võetud koguni roopad lahti. Seal öeldi seisvat Kerenski valvepost.

Öö ja järgmine hommik ei selgitanud Gatšinas olukorda. Oodati vaheerahu. Teati rääkida, et Liigovost edasi pealinna sõitvat rongid korralikult. Ent Liigovosse oli Gatšinast 30 versta. Voorimees nõudis ühe jaamavahe eest 20 rubla. Einelauapreili troostis, et pole viga: kõige kindlam — marssida jala. Eelmisel päeval tulnud nende kaks tuttavat preilit otse pealinnast Gatšinasse jalgsi. Ent samas raudteeametnik arvas, et ega frondist pääsegi läbi. Punast sõjaväge kõik kohad täis. Krasnoje Seloos isegi kaevikud suurtükkidega.

Säärased teadmatuse padrikus inimene muutub kuidagi ükskõikseks ja isegi surmapõlgajaks. Et tulgu, mis tuleb.

Kolmapäeva, 2. nov. lõunapaiku alustasin piki raudteed kiirmarssi Gatšinast Petrogradi poole. Varem nii liiklemiselav kahe paari roobastega raudteeliin nukrutses nüüd mahajäetult. Korratult seisid siin-seal üksikud vagunid haruteedel. Kogu see Kerenski vägi pesitses pea ainult Gatšinas, mujalt oli ta juba välja löödud. Rõhuv vaikus suurenes, mida kaugemale jõudsin linnast. Harva mõni üksik inimene tuli vastu — sõdur või raudteeametnik. Keegi ei kõnetanud. Sügis-udust ja niiskusest nõretav mets seisis tumeda vallina kahel pool raudteed.

Esimises jaamas, 4 versta Gatšinast, kohtasin kasakate valveposti. Ooteruumis kümnekond sõdurit, püssid eeskojas hakis. Hoovis saduldatud hobuseid söömas.

Kasakad ei teinud edasiminekku takistust. Paar meest seisis, püssid laskevalmis, Ižora jõe silla juures; hakkas veidi jube neist möödudes. Ent valvurid ei teinud väljagi, kuigi neil olid päris sõjakad näod.

Paarsada sammu edasi minnes tuli vastu kasakate patrull. Paar noort mehise ilmega sõdurit. Kerenski viimane luure siinpool punast fronti. Padrunivööd ristamisi üle öla. Küsisin, kas võib edasi minna? Vastavad mehed alul üsna karmi ja valju tooniga, et kaugemale enam ei saa. Ent selles keelus kuuldus midagi ebakindlat, mis ennustas kauplemise võimalust. Pakun paberosse. Mehed kurdavad, et ei saa neid enam kustki osta. Võtavad heaks. Näitan dokumente. Lõpuks mehed otsustavad, et ei võiks küll lubada — on keelatud, aga „tont teab, kui kaua me isegi siin konutame. Riskeerige ise. Meie ei ütle midagi.“

Sammun edasi, nüüd juba erapooletul maaribal. Kerenski võimkond jäi seljataha. Tuleb juba veidi rohkem inimesi vastu. Keegi sinelis jalaväelane jõuab Gatšina poolt järele. Teeb juttu. Aegapidi selgub, et mees komandeeritud Gatšinasse õhusõidukursustele. Sattunud aga vahepeal lahingute mõllu. Eksinud viis päeva metsades ringi ja kui lõpuks Gatšinasse jõudis, ei teatud seal enam kursustest midagi. Kõik oli segi ja sassi löödud. Nüüd vehkis too jalaväemees Petrogradi tagasi.

Versta 3—4 oligi seda demilitariseeritud vaheriba, siis hakkas juba punavägede mehi salgakaupa vastu tulema. Need käitusid juba palju aktiivsemalt. Nõuti teateid, kas kasakad kaugel ja mida nad teevad. Ent ükski ei küsinud, mis mehed me ise oleme. Kolm ratsanikku kihutas tulise kiirusega Gatšina poole. Metsast kuuldus püssipauke. Paar korda vilistasid kuulid üle pea. Veidi kaugemal kuuldus suurtükkipauke. Mõnisada sammu eemal maanteel kihutas galopee-

rides umbes sajameheline ratsarühm. Ikka sagedamini pärisid vastutulejad sõdurid: kas oli Gatšinas kasakaid palju? Kas nägite ka suurtükiväge?

Kuskil ülesõidukohal nõuti dokumente. Duderhofi jaama jõudes saabus sinna parajasti pikk sõjaväerong umbes paari tuhande mehega. Sõdurid, lahingrelvastuses, hüppasid nobedasti rongilt maha ja ruttasid mööda raudteed edasi. Palju ohvitseri, halastajaõdesid, sapööre. Kõigil näis millegipärast olevat elav ja lustakas tuju. Naljatati ja lobiseti omavahel. Raudteetammist üles ronides kuuldus hüüdeid: „Poisid, ärge väsige, Karpaatidest ronisime üle, see siin ka mõni takistus!“ Meid, vastutulejaid, ei pannud keegi tähele, kuigi korraks kadusime püssitikkude met-sa hoopis ära.

Duderhofist pääsesime sõjaväerongiga edasi ühe jaamavahe võrra. Siis vihtusime jälle jala kuni Krasnoje Selooni. Siin muutus kogu ümb-rus juba täieliseks sõjalaagriks. Lähedal mäekühmudel askeldas umbes paarisajameheline jõuk sõdureid kahurite ümber. Teel venis supikatelde voor. Raudtee ääres nägime kümneid kuulipildujaid ootamas pealelaadimist. Ühtepuhku voolas Petrogradi poolt sõdureid juure. Jaama hiiglahoone kubises sõjameestest iga liiki väe-osadest. Nende hulgas liikus ka punakaartlasi — erariietes vabrikutöölisi, püssid käes ja padruni-lindid üle öla. Kõik sammusid elavalt ja ruta-tes. Jaamas vinnati kuuetoollilisi suurtükke va-guniplatvormidele.

Kõlasid hüüded: seltsimehed, positsioonidele! Lööme Kerenski Gatšinast välja!

Rongidesse lasti ainult sõjaväelasi. Selletõttu tuli veel 12 versta jala marssida kuni Liigovo jaamani. Läks pimedaks. Ei näinud sünges sü-gispimeduses lõpuks enam raudteeroopaidki. Sõdureid tuli aga tihti vastu. Vahest pörkasime nendega pilkases pimeduses rindupidi kokku. Mõlemapoolne vabandus ja igaüks läks oma teed. Kaugelt kõmas mõni kahuripauk.

Liigovost edasi käisid rongid korrallikult. Õh-tul kella 11 paiku jõudsin Petrogradi, pärast 48-tunnilist matka Tallinnast. Balti jaamast lasti linna ainult lubadega.

Kuna Tallinnas oktoobri viimastel päevadel levisid kohutavad kuuldused kibedast näljast ja suurtest rüüstamistest Petrogradis, siis tehti mulle peamiselt ülesandeks vaadata, mis pealin-nas öieti sünnib. Selle järgi pidi ju ka Tallinna elu varsti uue suuna võtma. Ent nagu tavaliselt sääarastel puhkudel kõvasti liialdatakse, nii ka tookord, 20 aastat tagasi. Linn säras mugavalt elektrituledes, trammid liikusid hariliku korra järgi. Tänavad ja majad nagu ennegi. Ainult

autod puudusid tänavail ja voorimehi leidus ka vähem. Mõni päev varem, 26. okt., suleti kõik kodanlikud ajalehed. „Retši“ numbritest tehti Nevskile suur tuleriit. Toimetuse ette pandi sõjaväeline valve.

1. nov. valitses linnas kõikjal kindel kord. Juba kella 10 paiku õhtul istusid kojamehed igaüks oma värava ees, ametimärk numbriga kaelas. Tänavanurkadel seisis patrullid — paar meest püssidega. Tramm liikus aga südaööni. Võõras-temajad olid avatud.

Järgmisel päeval tutvusin südalinnaga põhjalikumalt. Kuna olin varemalt aastaid Petrogradis elanud, võimaldus kergesti veenduda, et linn oli nagu ennegi. Silmitsesin talvepaleed igast kandist. Leidsin ainult paar katkist aknaruutu ja püssikuulide jälgi seinakrohvis. Muidu väliselt kõik endine. Tallinna andmete järgi pidi keisriloss lausa varemeis olema. Pani muigama, kuidas küll tõelolud moonduvad. Venemaa pealinnal oli täiesti rahuaegne nägu ja ilme.

Ent siiski võis juba märgata suure nälja al-

gust. Söögimajades anti veel küll igasuguseid roogi, kuid ilma leivata. Leiva töid sööjad kodust kaasa. Kuid leivakillukesed olid nii õhukesed nagu ahtakesed šokolaaditahvlid. Igaüks hoidis neid hoolikalt paberis või rätikus. Lõunasöök keskmises söögimajas maksis 3—4 rubla. Siin-seal looklesid tarbeainete „sabad“, kõige pikemad olid tubakasabad.

2. novembril pandi Balti raudteel rongid uuesti korralikult käima. Tagasi sõites nägime Gatšinas kõikjale kleebitud vahehüteadaandeid. Linnas valitses juba punakaart, kellega segunesid kasakad. Jaamas pidas kasakaohvitser kõnet lahkuvatele kasakatele, seletas: „Võim on nüüd meie käes, võime niisugust valitsust luua, nagu tahame, vaadake aga, et teie selle asemel ei haka üksteist tapma. Meil pole vaja ei Leninit ega Kerenskit, vajame ainult tugevat valitsust!“

Kuid samas ilmus jaama ette pikk rong punakaartlasi paraadmarsil. Ohvitser vaikis järsult.

Nii algas oktoobri-revolutsiooni võidutee põgenenud Kerenski seljataga.

Üllid:
 Pilsen.
 Gladiaator.
 Pommu Sünd.
 Karastus-
 joogid.

A. Le Coq.

ÖLLETEHAS
TARTUS

*Igale meeldivaks
naudinguks on
ikka olnud tuntud*

Le Coq'i

*õlled ja
karastusjoogid*

*Laod kõigis
linnades*

Aktiaselts

A. Le Coq

Toimetuse tööpäev

On talvehommik kauda pime...
Siis tubades veel hilist ööd,
kui algab toimetuse töö.
Veei vaikselt rahus piipu imed,

loed sõnumeid ja pisipatte,
ees värsked ajalehti virn.
Su laual põleb valguspirn
all roheline kuppelkatte.

Loed... Äkki haarad pihku käärid,
juhtkirjast löikad mõne rea,
need kohe paberile sead
ja kleebi abil kinni määrid.

Pealkirjaks tuttav „Teised lehed“.
Siis seitungis sind köidab muu,
nii kaua kuni äkki suu
lööb pauhti naerma: „Küll on mehed!“

Noh, naabril läinud asjad sassi:
Pilt tähtis õige koha peal,
allkiri aga istub seal,
kus tema sugugi ei passi.

Wõi teinud trükiviga tembu,
nii solkind mõtte ära, et
silm autoril täis vihavett...
Teil teada küll ta hullud vembud!

Kui teised loetud, võtad oma
ja võrdled: täna parem kumb?
Kas on meil mõni vägev trump,
trump, mida õnneks „nad“ ei oma...

„Nad“ muidugi on kallid naabrid.
Oi, võistlus, võistlus! Küll on hea,
kui naabril vahel viltu veab!
Kui neil on triumf, sul — kandelaabrid,

sul leinaküünlad, paha tuju,
Su süda sepitsemas sees:
Oot, oot, kord jälle olen ees
ja naerdes võiduvetes ujun...

Eks me'gi ole samast sordist
kui tänapäeva rahvas muu,
kel ääreni täis laetud luud
ja liha pinget võistlusspordi.

Või eksin ma? Ehk minevikust
näen kirjutades kauget und.
Nüüd ehk on vaiksem? Võistlussund
on kaotand oma pingerikkust?

Nüüd lehed rohkem ühte nägu.
Üks sõnum, kiri, sama lai
pealkirigi — ühtlane vaim!
Üks piits, üks härg, üks ike, vagu.

Kuid jätkem pigem selle teema!
Sind ammu hüüab telefon...
Kell juba nõnda kaugel on,
et nüüd läeb toimetustöö keema.

„Halloo!“ — „Ma paluks väga teada,
mis piletile läks peavõit.“
— „Ma seda öelda küll ei või,
sest loosirattad minu teada

veel pole pandud tegevusse.
Saad vaevalt toru lasta käest,
kui jälle kutsub kellahääl.
Nüüd teatatakse toimetusse,

et Toompeal kuski vestibüülis
on valmis informatsioon.
„Poiss, kuule, paprid mäe pealt too,
tee kiirelt, jookse nagu kiili!“

Poiss teine lauale toob posti.
Hulk pisiuudist üle maa.
„Ei meie tarvitada saa
seesugust kahtlast külakosti,“

nii ütled, paberkorvi heidad
kõik kõlkad, tuimad meremaod.
Üks osa masinasse vaob,
paar asja aga sahtli peidad —

neil aega, need ei lähe hapuks . . .
Siis äkki lahti lendab uks,
kepp torgib põrandat tuks! tuks!
Mees astub nii, et maja rappub.

Jääd vaatama . . . Mees vaikib süngelt,
vaid hingeldab kui tige härg,
pea ülesronimisest märg.
Paar silmi vihaselt näos ringleb.

Siis äkki tõstab kurja kära
ja lubab vangki panna kõik.
Tal näpukahel lehest löik,
mis taskusopis märdund ära.

„Nii teie teotada ei tohi!
Siin tõtt ju pole mitte üks toll.
Kes kirjutab, on tõesti loll,
kuid oodake, mul valmis rohi:

ma annan kohtu kätte lehe!“ —
„Miks nõnda kurjalt, öelge, kus
on viga, milles eksitus?“
Sa võtad lehelõike mehelt

ja uurid. Küsid: „Võõrast hobu
kas te ei võtnud kaasa nii
noh, mõtte olles laiali?“ —
„See jutt on otsast otsa jobu!“

ta vastab. „Ma ei näinud hobu,
ma hoburaua leidsin maast . . .“ —
„Ma sellest aru küll ei saa.“ —
„Siis ära määri rahvast, tobu,

Kui nõnda oimetu su aru,
nii kärgib vihasena mees. —
„Kuid olite ju kohtu ees!“
Nüüd nagu ärritatud karu

mees mõirgab: „Kohtunik on tobu!
Ma leidsin ainult raua maast.
Mis mina sinna teha saan,
et raua küljes oli hobu.“

Ning kaua kajab terve maja,
kepp kaua põrandat sel taob
kel raskelt riivatud on au . . .
Aeg aga ruttab. Veel on vaja,

veel käsikirju nõuab masin.
Ning nõnda on meil ikka lood,
et hommikul on tühi noot,
kui aga lõpuaeg on kasin,

siis sajab uudiseid kui rahet.
On äge meil töö lõpuspurt.
Siis viimaks leht on valmis murt
ja roto raskelt käima läheb . . .

Nüüd aega piibu peale panna
tuld rahulikult. Mõtleb pea:
mis teha homse lehe heaks?
Eit väljas juba lehti kannab
ja võistlejale sõnu annab.

KAUBAMAJA

ERNST ARING

Tallinn, Estonia puiest. 19; tel. 451-03
469-36

Pakub laost:

raua- ja teraskaupu,
ehitus- ja tööstustarbeid
suurimas valikus soodsate hindadega

KAHIEKÜMNE AASTA EEST

Revolutsioon ja „vasturevolutsionärid”

See oli aeg tulvil võrratut ja jõulist elupinget, täis võitlusindu, mis pani elama kaasa iga nährviga, — aeg 1917. a. lõpul ja 1918. a. alul, millal sündmused vaheldusid kaleidoskoobilise kiirusega ja kirevusega.

Töötasin sellal Viljandis „Sakala” toimetuses, mis oli kujunenud üheks keskuseks võitluses võimulepüüdva ja lõppeks võimu haaranud enamlaste vastu. Võideldi elava sõna relvaga ja hiljem löi toimeetus aktiivselt kaasa relvastatud jõu organiseerimisel ning vägivallaaktide likvideerimisel Viljandis.

Tuleb mainida, et veebruari-revolutsioon ja võimude vahetus Viljandis sündis ilma nimetamisväärsete ekstsessideta. Tekkis erakondi, aga enamlastest polnud siis kuulda kihku ega kahku.

Olukord muutus septembri lõpul ja oktoobri alul. Tallinnast käis viljandlasi valgustamas ja „poliitilist aabitsat” õpetamas „kiiremehi” (Tallinna enamlaste häälekandja „Kiir’e” järele), kuid esimene seeme langes nigelale pinnale. Enamlasteks kuulutasid ennast: Hans Pöögelmani vanapiigast õde Ella, ennast vabakunstnikuks nimetav, ent mõnede ilmsete vaimsete defektidega J. Vanakamar, juut-spekulant Epstein, kes kord tabati elektrivarguselt linna elektrijuhtmeist, sõjainvaliid V. Lombak ühes perekonnaga, igavene hädavares ja joomar A. Koffer j. t. See oli haletsemisväärselt kehv materjal, mis pidi saama uue enamlise korra vundamendiks. Esimesel oktoobril 1917. a. Hans Pöögelman ise ruttas appi oma saamatule Viljandi seltsimeestele. Tal õnnestus üle võtta adv. K. Grau poolt kokkukutsutud sotsiaaldemokraatide koosolekut. Kui aga ülevõetud koosoleku juhataja käskis tõsta käe neil, kes tahavad hakata enamlasteks, siis päriti, mis asi see „enamlane” on. Seisukorra päästis vormel: „Kõik, kes tahavad rahu ja leiba, on enamlased ja tõstku käsi üles!” See oli juba selge jutt, millest kõik aru said, ja käe püstiajamisega loodi enamlaste partei, kes pärast 25. ok-

toobri riigipöoret Petrogradis ning pärast uute võimuorganite loomist Tallinnas hakkas ka Viljandis võimu üle võtma.

Ega see kerge olnud. 1. novembril võeti küll õige libedasti üle maakonnakomissari amet, kuid maakonnaavalitsuse ülevõtmisega pidid enamlased maadlema üle kuu aja.

Sõja-revolutsiooniline komitee kuulutas ennast „ainsamaks keskvalitsuse esitajaks ja võimuks Viljandi linnas ja maakonnas.” Kuid see „ainsam võim” oli päris võimetu, saates hädasignaale „Tallinna kroonule”.

Novembri lõpupäevil otsustas uus võim siiski teha, mis veel teha annab, et pääseda naeruväärsest seisukorrast ja veidigi tõsta oma prestiiži. Sissejuhatuseks pandi kinni „Sakala”, kuid toimetust ei seganud see „vali samm” põrmugi: senine lehepea heideti kõrvale ja värske number ilmus enamlaste meelehärmaks nagu vanastigi.

Teine vaatus tragikomöödiast lavastus maakonnaavalitsuses, kellele sõja-revkom 1. detsembril teatas, et teda tullakse üle võtma. Kui aga ülevõtjad saabusid, näitas maavalitsuse esimees Leo Sepp neile ust: „Kuna praegu meid rohkem on, siis palume teid lahkuda. Võib olla, et tulevikus teid on rohkem, siis palute meid lahkuda.” Ülevõtjad taandusid kuulekalt, kuid vihastena.

Samal ajal hakkas Joh. Pitka Viljandis formerima ratsapolku. Asi edenes hästi ja mõne päevaga oli koos paarsada täies varustuses meest. Enne seda oli Viljandisse toodud 200 eesti jalgväelast.

Enamlased taipasid, et nende seisukord muutub kriitiliseks. Tallinna saadeti delegatsioon, kes tuli tagasi mõningate instruksioonidega, kuid ilma reaalse jõuta. Ent julgust oli „Viljandi kroonu” siiski ammutanud, sest 6. dets. õhtul ilmusid ülevõtjad uuesti maakonnaavalitsusse, seekord aga kümnekonna umbkeelse soldati saatel.

Kuna maakonnaavalitsus ka nüüd võimu üle ei annud, siis vangistati ta liikmed (L. Sepp, dr. M. Nõges ja A. Loorits) ning viidi rahukogu hoonesse tribunaali ette. Kohtumõistmine kujunes väga groteskseks; vangistajad kas kadusid hoopis silmapiirilt või ajasid „süü“ teineteise kaela ja nii muutusid „kaebealused“ kohtunikeks ja kohtunikud kaebealusteks. Lõpptulemuseks oli seletus, et keegi pole kedagi vangistanud ja et kedagi vahi all ei peeta. Säärase seletuse kutsus kahtlemata välja tribunaali kogunenud rahvahulk ja eesti roodu komitee ja sõdurid, kelle käitumine oli ilmselt vaenulik ja ähvardav vangistajate suhtes.

Maakonnaavalitsus asus uuesti tööle. Tema sihiks oli nüüd leida väljapääs kahemõttelisest seisukorrast. — 15. novembril laialiaetud Maapäev oli annud loosungi: Eesti saagu iseseisvaks! See hüüdsõna tuli teostada, ja ses suunas maakonnaavalitus asuski tööle.

Oli ilmne, et lähenevad otsustavad võitluspäevad, sest ka sõja-revolutsiooniline komitee tegi ettevalmistusi lõplikuks võimuhaaramiseks.

Mõlema poole ettevalmistuste esimeseks tulemuseks oli, et 19. dets. ilmusid Viljandisse Vene 12. armee täitva komitee („Iskosoli“) volinikud uurima „kodanluse mässukavatsusi“. Ähvardati saata Viljandi karistamiseks üks ratsa- ja kaks jalaväepolku. Püüti enamlaste poole tõmmata ka eesti väeosa. 21. detsembril vangistati ühe „Iskosoli“ mehe poolt punakaardi ja mõne eesti sõduri kaasabil maakonnaavalitsuse liikmed L. Sepp, dr. M. Nõges, A. Loorits, maakomitee esimees K. Baars ja notar G. Seen.

Kohe sai „Sakala“ toimetusele teatavaks, et õhtul saadetakse mehed Valka, „Iskosoli“ kohtu kätte. Seda tuli takistada. Kas või väevõimuga. — Toimetus astus kontakti ratsameestega ja õhtul piirati kindlustusetaoline miilitsamaja, kuhu olid paigutatud vangid, ratsameeste poolt ümber. Punakaardilt nõuti areteeritute väljaandmist, milise nõudmise toetamiseks olid üles seatud ka kuulipildujad. Punakaart esmalt puikles, kuid lõppeks täitis nõudmise. Vangid anti välja, ratsamehed viisid nad oma staapi. Järgmisel päeval, et legaliseerida toda „vasturevolutsioonilist akti“, kutsuti kokku seltskondlik kohus, kuhu paluti ka enamlaste esindajaid. Viimased ei ilmunud, keegi süüdistust ei esitanud ja kui kohtu poolt läkitatud saadik käis „Smolnõis“ „süüdistusakti“ hankimas, vastati seal, et „Koitu“ kogunenud inimesed on „bande, keda nõukogu kohtuks ei tunnista.“ Kui see vastus sai teatavaks, siis ei puudunud palju, et saalitäis vihast rahvast oleks tormanud nõukogu kallale ja selle peksnud piibuks ja põrmuks.

Vangid mõisteti õigeks ja lasti minna, kuid kõigest sellest asjast jäi veidi halb maik. Tundus, et midagi oli jäänud lõpule viimata ja et see ennast hiljem kätte tasub.

Saabus jõululaupäev, mis tõigi kaasa pahaendelise uudise: kohaliku nõukogu kaitseks tuleb ešelon vene sõjaväge. Vana võim asus seisukohale, et venelasi linna lasta ei tohi. Uus võim turtsus vihaseks ja nõudis, et nende ihukaitse pikema jututa linna lastaks. Nõupidamisel, mis sel puhul kokku aeti, libises sõnu, et kui venelased vägisi püüavad linna kippuda, võetakse nad vastu tulega. Nimelt oli kavatsus linnatungijaid pidada kinni Valuoja kohal.

Ešelon pidi saabuma kella 3—4 paiku. Seks ajaks läksid lipnik M. Joonson ja nende ridade kirjutaja nelja ratsaniku saatel vaksalisse, et venelastele teha teatavaks, mis neid ootab linna tungimisel.

Tuli umbes kolmsada venelast kahe lahtivõetud kuulipildujaga. Kõnelesin mees-tega, seletasin nendele olukorda ja soovitasin sellesama rongiga sõita kas edasi või ka tagasi, nii nagu „seltsimehed“ soovivad.

Ent minu sõbraliku selgitustöö katkestas punakaart. Üks püssimees haaras õlast. Mõõtsin talle paraja hoobi veel parajamasse kohta, pääsesin lahti ja taandusin ratsameeste kaitse alla. Samal hetkel kihutas jaama ette saan, milles istusid ratsapolgu ülem Stolzen ja Vanakamar ühe ratsamehega. Nüüd polnud kahtlust, et vahepeal oli linnas lepitud kokku venelaste asjus ja vastupanu ei tule.

Mäng oli kaotatud. Venelased marssisid linna, kus nõukogu nad võttis vastu suure hallooga, tubli sööma- ja joomaajaga. Vastaspöole juhtidel ei jäänud muud kui lahkuda linnast. Kuna ka minul oli küllalt põhjust karta vangistamist, pidasin paremaks sõita mõneks päevaks maale. Kolmandal jõulupühäl olin tagasi. Enamlased juubeldasid, nautisid võimukülluse esimesi päevi. Kodanluse ringkonnist aga kuuldus parastamist nende aadressil, kes olid julgenud astuda vastu uuele võimule ja nüüd pidid hoidma ennast „maapaos“.

29. detsembril istusin rahulikult toimetuse laua taga, kui äkki virutati üks valla ja trügis sisse kümme-kond relvastatud vene soldatit ühe punakaartlase juhtimisel. Küsiti toimetaja H. Vellnerit. Seletasin, et otsitav on ammu läinud. Selle seletusega lepidi ja pöörati kannal ringi, otsimata läbi toimetuse ruume. — Kümme-kond minutit hiljem toodi kodust teade, et punased mind seal otsivad. Sõnumitooja kirjeldusest sain aru, et on needsamad mehed, kes äsja käisid otsimas H. Vellnerit. Kenad mehed, nad olek-

sid mind saada võinud palju kergema vaevaga! Aga nüüd tuli kaduda kiiresti.

Samal päeval suleti „Sakala“, konfiskeeriti vastilmunud number ja paberitagavarad. Ruumid pitseeriti.

3. jaanuaril 1918. a., olin jälle linnas, mõne tunni pärast aga ka punakaart ukse taga. Pääsesin põgenemisega akna kaudu — punakaart ei taibanud maja ümber piirata. Öösel lahkusin linnast.

Samal ööl likvideeriti ka ratsapolk, millest suurem osa mehi oli ettevaatamatult lastud pühade puhkusele. Kohale jäänud 50—60 meest piirati öösel venelaste ja punakaardi poolt ümber ning võeti neilt relvad.

Maal tegevuseta istumine muutus tüütavaks, närveeris ka teadmatus, mis sünnib Viljandis, ja 9. jaanuari õhtul saabusin linna. Aga see oli ka viimne käik: mõnikümne sammu „salakorteri“ jooksin punakaardi peidetud patrullile otse sülle. Vastupanule polnud mõeldagi!

Punakaart oli sõja-revkomi uurimiskomisjonis minu vastu tõstnud raskeid süüdistusi, mis osalt tublisti liialdatud või täiesti fantaseeritud. Mainitud komisjoni protokollis seisab näiteks M. Kivistiku süüdistus*):

„24. detsembril läinud aastal läksin vaksali, nägin Vene sõjaväelasi rongilt maha tulema. Need soldatid olid, minu teada, Viljandi Tööraha ja sõjaväelaste Nõukogu poolt välja tellitud nimetatud Nõukogu kaitseks. Rongi pealt maha tulevatele soldatitele läks Animägi juurde ja seletas, et siia ei ole teid keegi tellinud ja siia ei ole teid tarvis, teie võite edasi sõita sellesama rongiga. Peale selle kui nõukogu esitaja sm. Vanakamar Vene soldatid vaksali ruumidesse sisse viis, läks Animägi Eesti ratsaväelaste juurde, kamas need jaama ümber ketti ja ütles, et mingil tingimisel sisse sõitnud vene soldatid linna lasta. Missugust rolli Animägi ratsaväelaste seas mängis, mina ei tea, kuid niisugune agiteerimine on kontrrevolutsiooniline ja sellepärast palun teda, Animägi, kui kontrrevolutsionääri vastutusele võtta.

Tema, s. o. Animägi, elukohta mina ei tea, kuid tunnen teda nägu pidi ja üliõpilase mundrit järele.“

Punakaartlane V. Pakkal süüdistas:

„Mina olin, kui punase kaardiväelane, Nõukogu poolt arresteeritud endise Maavalitsuse liikmete juurde vahi peale seatud 21 detsembril 1917 aastal. Nii umbes kella 7 õhtul, kui ratsaväelased arresteerituid lahti päästma tulivad ja meid kohtadelt ära tõrjusivad, nägin mina ratsaväelaste seas ka Animägi, kes üliõpilase mundrit

kandis. Kas tema midagi rääkis, seda mina ei kuulnud.“

Ja kolmas — J. Asu:

„24. detsembril 1917 a. sõitsime vaksali soldatite vastu, kes „Iskosoli“ poolt saadetud olid. Kui rong vaksali jõudis, siis tutvustas Animägi ennast tulejatele soldatitele kui S.T.T. Saadikute Nõukogu liiget ja nõudis nende ülema käest, et ta oma dokumendid tema kätte annaks, aga saadik ei annud.“

Viimane „süüdistus“ on vaba fantaasia, kuna esimene ei pea paika osas, mis kõneleb ratsameeste „ketti kamandamisest“: ka kõige parema tahtmise juures ei saa nelja mehega piirata jaama, milles pealegi kolmsada relvastatud sõjameest. Kuid neist süüdistustest piisas, et mind atesteerida kui „kõige kardetavamalt kontrrevolutsionääri, keda tarvis juurtega välja kiskuda.“

11. jaanuaril algas sõit koos äsjavangistatud L. Sepa, dr. M. Nõgese, K. Baarsi, A. Looritsa, G. Seene ja agr. J. Johaniga Valka „Iskosoli“ kohtu ette. Kuid viimane hülgas meid: pole neil tegemist tsivilistidega! — Punakaartlaste näod venisid pikaks, nad ei teadnud, mis meiega peale hakata. Andsime ise nõu: viige Eesti komiteesse. Nõu võeti meeledid kuulda, kuid komitee asupaiga ukсед olid juba suletud. — Punakaartlased langesid hoopis tujust ja nagu kättemaksuks eskorteerisid meid Luke linna kaugekasse soppi — „Iskolatti“ (läti sõdurite täitev kom.). Seal naerdi: „Mis te neist siia veate! Kas te ei tea, kus on teie keskus? Viige Tallinna!“

Vüidi tagasi „Iskosoli“ ja manguti niikaua, kuni too kange asutus nõustus meid tapiga Tallinna saatma. Nelj päeva kestis reis ning lõppes ulualuse admõisega Vene uulitsa vanglas. — Istusime juba neljandat päeva, kuid keegi ei tunnud meie vastu huvi peale kongikaaslaste ja ... lutikate. Saatsime siis meele tuletuskirjad tribunaalile. Ikka „seaduslikus korras“, Lenini dekreedid alusel, mis kirjutati ette, et üle 48 tunni ei tohi kodanikke ülekuulamata kinni pidada. Eestimaa kubermangu tribunaalile adresseeritud kirjale kombineerisime isegi pitseri — litsusime laiaks priske lutika.

See sündis 19. jaan., ja juba järgmisel hommikul ilmus vanglasse uurimiskomisjoni liige, kes küsitlenud ühte meist, avaldas arvamist, et küllap meid lastakse vabaks. Ja nii see oligi: 21. jaan. hommikul sooritati Toompeal midagi ülekuulamise taolist ja lasti minna, kuid allkirja vastu.

„Viljandi kroonu“ oli ebameeldivalt üllatatud, kui vabadena tagasi saabusime ja pealegi Tallinna komisjoni suulisel korraldusel noomisime

*) Protokollid kirjavõttes muutmata. J. A.

..puudub nagu midagi
..õigus, siin puudub
— **RET** - raadio!..

kohapeal võimu tublisti läbi — Lenini dekreedid mittetäitmise pärast! Nähtavasti see noomitus ei meeldinud, sest 23. jaanuaril vangistati uuesti Viljandi seitse „kontrevolutsionääri“, mina kaasa arvatud, ja saadeti kohe Tallinna vanasse asupaika Vene tänavale. Uuevangistamine sündis J. Anvelt'i korraldusel.

Sakslaste Tallinna poole marssimisel ei raatsinud põgenevad võimud jätta maha ka vange, vaid needki, tegemata vahet poliitiliste vangide, hobusevaraste, puskariajajate, lukumurdjate jne. vahel, evakueeriti 23. veebruaril Petrogradi. Smolnõis eraldati poliitilised vangid ja saadeti oma saatust ootama Krestõisse, kus kuni 18. märtsini tuli teha läbi nälja- ja külmakuur. Külmakuur seetõttu, et uus kord oli lasknud keskkütetorustiku lõhki külmetada.

Agaga Krestõis ei hoolitud meist. Tollal juba algas Petrogradis verine terror, kui mälu ei peta, siis kätemaksuks Uritski tapmise eest. Krestõiski võeti kambrikaupa inimesi, viidi sealsamas Neeva kaldale ja lasti maha. Meie ainsaks pääsmislootuseks olid rahuläbirääkimised Brest-Litovskis. Ajalehtedest, mida saime hankida, teadsime sakslaste nõudmisest, et kõik Baltimaalt vägivaldselt ära viidud kodanikud tulevad tagasi saata. Enamlased vaidlesid küll vastu, kuid andsid lõppeks järele ning Brest-Litovski rahulepingusse võeti punkt 6, mis tagas kõigile ära viidud poliitilistele „süüdlastele“ takistamata tagasipääsu kodumaale.

18. märts oli Krestõist vabastamise päevaks. Petrogradi põgenenud Tallinna punakaart aga ei tahtnud leppida sellega, mille oli kiitnud heaks tema kõrgeim käskija — Vene enamlaste võim. Tallinna mehed olid otsustanud kella 12 ajal, millal pidi algama vabastamine, tulla vangla ette ja tappa need, keda ta pidas vajaliseks saata teise maailma. Rootsi saatkond, kelle kaitse all olid Eestist ära viidud kodanikud, sai sellest teada ja nõudis vabastamist varahommikul, kui Tallinna punakaart veel magas.

Petrogradis tuli viibida veel viis päeva, kasutades eesti seltskonna külalislahkust, kuni meid varustati kaitsetunnistustega Rootsi saatkonna ja Petrogradi kohtukomissari lätlase P. Stutschka (†) poolt ning leiti vaguneid transporteerimiseks. Veel viimsel hetkel püüdis Tallinna punakaart Petrogradi Balti jaamas teostada oma verist kavatsust, kuid kihutati minema kaitsealga poolt.

Sõit läks kuni Jamburgini, kust tuli jalgsi marssida Narva. Raske on unustada metsikut huilgamist ja kolme-nelja-kordseid vandesõnu, millega meid saadeti. Karjuti: „Autonoomia järele lähete — küll me teile näitame autonoo-

miat!“ Selles karjumises peitus 1918. a. novembri kallaletungi kuri ennustus.

Tolleaegsel piiril, 12½ versta Narvast, tulid vastu Saksa ulaanid. Vangide üleandmisel juhtus aega ja olukorda iseloomustav vahepala. Meie saate- ja kaitsealga üsna noor ülem raporteeris ulaanide ohvitseridele: „Seltsimees Trotski käsul annan üle... nõnda ja nõnda palju Eestimaa kodanikke.“ — Vastuseks pigistas saksa ohvitser läbi hammaste vägagi korralikus vene keeles: „Mitte mingisuguseid seltsimehi trotskeid ei tunnista...“ — „Võib-olla teie ei tunnista, kuid mina tunnistan — palun vastu võtta!“ katkestas kaitsealga ülem kiiresti ja resoluutselt.

Narvas pistsid sakslased kõik teised karanteeni, kuna parun Dellingshausen, Eestimaa rüütelkonna peamees, koos paari teise kaaluva mehega tulistjalu Tallinna sõitis. Eks teisedki jõudsid peatselt sinna, kuid loomavaguneis, külmast lõdisedes.

Okupantide käskija kindral v. Seckendorff arvas heaks kutsuda peagu kõiki Venemaalt pääsenud Toompea Valgesse saali audientsile, pidas kõne „ühisest tööst ühise isamaa kasuks“ ja andis katsuda oma kätt.

Audientsi oli jälgima ilmunud ka Balti aadlidaame, arvatavasti tagasitulnute omakseid. — Vangipõlvest tulnute hulgas paistis silma Vene korneti mundrit kandev von, kes tiirutas saalis heatujuliselt ringi, käed lodevalt seljataga ja kogu olemine kuidagi ripakil. Sellisena jäi ta seisma Seckendorffi majori aukraadis adjutandi ette, temaga vestlust alustades. Adjutant võttis pliiatsi kahe sõrme vahele, surus nooruri eemale ja ütles kuuldavalt: „Teie olete ohvitser, mina samuti, teie olete kornet, mina — major. Käituge kuidas kord ja kohus!“ — Kornet lõi ennast tikksirgeks, kuid tema nägu oli hale vaadata. Daamid aga kehtitasid arusaamatuses õlgu ja soostasid küllaltki kuuldavalt ja üllatunult: „Was soll das bedeuten!?“ (Mis peab see tähendama).

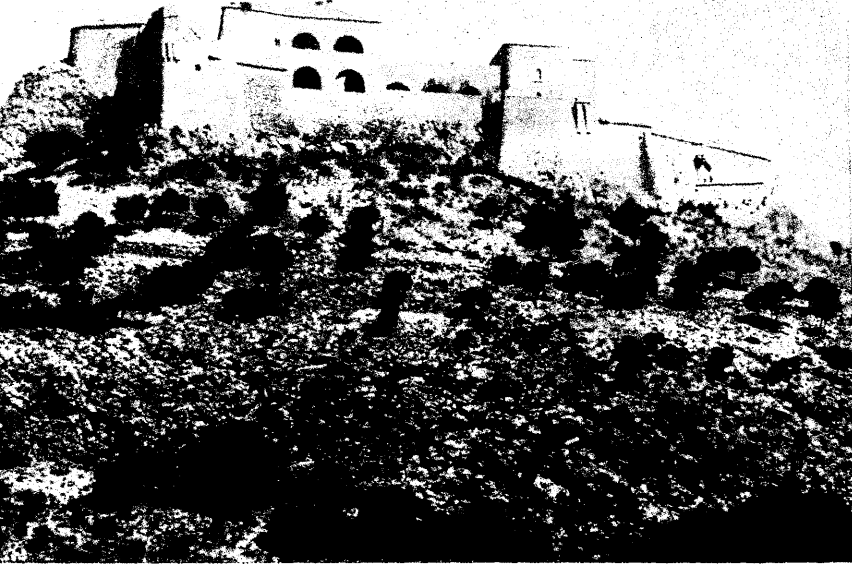
Tundsin sümpaatiat selle majori vastu.

*

Lõppeks veel mõned read korrektiividena mälestustele, mis ühenduses eestlaste kinnipidamisega Krestõis ja sealt vabastamisega.

Olen lugenud kolmanda isiku poolt kirjapanud mälestusi pr. ja hr. Joh. Pitkalt sellest ajast. Nii on pr. Pitka jutustanud oma pojast Andreasest: „...ning saadetud koos parunitega Leningradi Krestõisse, kus teda hoiti kinni viis nädalat ja kust ta siis pääsis pooleldi eksikombel (Harv. minu. J. A.) ühes parunitega Saksa okupatsioonivõimude nõudel.“ *)

*) „Vabadussõja Lood“ nr. 3 — 1937. J. A.

Süinge Aafrika — vana fort Oranis.

EEVALT VISKEL

KOLM KONTINENTI

Viskeid tagantjärele ühelt pikalt matkalt

Rivistan nad tähestiku järjekorras: Aafrika, Ameerika ja Euroopa. Kusjuures see järjekorda määraku ka selle, kui palju aega nende ridade autor kuzki viibis ja kuivõrra oli võimalusi nendega tutvunemiseks. Aafrikas — kõige vähem, ainult kaks ja pool päeva ja sedagi ainult ta „väravas“ Oranis; Ameerikas — nädal Tšiilis, päev Panamas, teine Antillidel; Euroopas — ligi kolm nädal

Siin on tegemist eksimusega. Andreas Pitka evakueeriti koos teiste poliitiliste vangidega Tallinnast Petrogradi 23. veebruaril 1918. a. Smolnõist saadeti vangid Krestõisse 26. veebruari hommikul ja vabastati, nende seas ka A. Pitka, 18. märtsil. Nii jäi ühest kuustki puudu tubli nädal.

Krestõist ei pääsenud ükski Eestist äraviidud kodanik pooleldi ega täiesti eksikombel, vaid Brest-Litovski rahulepingu punkt 6 alusel. Et mainitud punkt oleks võetud rahulepingusse okupatsioonivõimude nõudmisel, seda pole kuulda olnud.

lat ja 9 riigis. Niisiis tegelikult kõikjal ainult lühikesed riivamised — kuidas nii üldse võtta endale südant tõmmata paralleele ja teha võrdlusi?

Aga üks meesugune „juhusekombeline maailmarändur“ läheb ikka kodumaalt välja eelarvamustega, mida enamasti peetakse eelteadmisteks külastatavate maade suhtes. Sest nagu on veel maailmas olemas lapsi, kes usuvad toonekurge, samuti on olemas täiskasvanuid, kes usuvad matka- ja maadekirjeldusi ning nende kaudu arvavad eemaltki tundvat mõnd maad. Vähe-malt eelteadvat. Sest mis on nüüdisajal harilikule kodanikule üks võõras maa? Mõne filmi tegevustiku taust, maastikuline filmikuliss — muud midagi! Inimesed ja nende elu olevat kõikjal ühesugune ning kellel on aega selliseid pisi-asju uurida kaugele maailmakodanike suhtes, kui sul omadega kodus on tegemist juba üleaurugi! Kui sa aga alles oma mõnel matkal avastad, et kõik su usutud ja arvatud „eelteadmised“ viivad sind nähtava suhtes rohkem segadusse kui on sulle abiks, ja et ükski matkakirjeldus ei suuda asendada matka ennast — siis oled tagasi tulnult ja jutustades ikkagi umbes niisamasuguses seisukorras, kui mõne rikka ja seejuures vana mehe noor ja nägus naine, kes tahab teisi panna uskuma oma abieluarmastuse omakasupüüdmatusse: keegi ei usu!

Kõle Ameerika — salpeet-
rikõrb Tšiilis.

Just sellist usutamatu juttu tahaksingi siin ajada. Ning haavumiseta ka siis, kui seda ei usu keegi.

*

Aafrikas seletas üks araablasest doktor päris allahikeeli, et nemad, araablased, olevat siin see maailma väärtuslikem ja valituim rass: „Meie kodumaalt — Araabiast, Egiptusest, Mesopotaamiast ja Süüriast — on saanud alguse kogu maailma kultuur. Meie esivanemad andsid maailma kõigile rahvastele nende kirja: egiptuse hieroglüüfid, araabia numbrid, mesopotaamia kiilkirja, juutide vigurkirja, fõniiklaste kaudu ka kreeka ja ladina tähestiku. Meilt on saanud alguse kõik usud, samuti kõik ainu- ja mitmusjumalad üldse. Isegi rassiõpetus, usk ühe äravalititud rahva missiooni, on ainult meie omapära. Samuti kogu matemaatika ja tehnika algupära, arstiteadus ja muu. Oleme maailma suurimad vallutajad, riikide loojad, võõrastele rahvastele korra ja kultuuri viijad. Ise oleme kord vallutanud maailma Madridist Kalkutani ning Timbuktust Baidalini, meilt äratuse saanud rahvad aga kogu maailma.“

Nõustusin kohe. Ja jätsin tegemata märkused sellest, et nad nüüd ise on peagu eranditult võõraste valitsuse all, et nende „tehnikat“ on veel samal tasemel kui Abrahami ajal, ja et nad semittidena üldse praegu maailmas on mõnel pool väga põlatud kahejalgsed liik.

Ameerikas, Iquique's, tegi Tšiili ametivend pampadelaiuse käeliigutuse ja ütles Andide kõrguse üleolekuga: „Siin, Lõuna-Ameerika seni kasutamata rikkuste maal, asub maailma tuleviku kodu ja tulevikku valitsevad rahvad. Euroopa on vananenud, väsinud, vaene ja lõhenevad, kitsas. Aafrika jääb ikkagi orjade maailmajaoks. Aasia on alati olnud ja jääb vaid päratuks inimreservide kodumaaks või siis toorete tsivilisatsioonilõhkujate pesaks. Põhja-Ameerika on Euroopa väsinud rasside prügimägi ja ebaõnnestunud imitatsioon. Uusi ja elujõulisi rahvaid ning riike võib anda üksnes Lõuna-Ameerika — oma imepärastel kujuneva rassiga kastilllaste ja indiaani vere kokkusulandina. Ning uute aegade traditsioonidega ja meie hiigelrikkustega.“

Noogutasin kohe nõusolevalt. Mis sellest, et kogu Lõuna-Ameerikas valitsevad veel konkvis-tadooride traditsioonid, harrastatuina dollari või naelsterlingi poolt. Mis sellest, et poliitilistest traditsioonidest tuntakse seni siin ainult alalisi

põhiseaduste-muutmisi ja isehakanud võimuhaarajaid. Ei tee viga seegi, et teised seda maailmajaagu seni peavad vaid „ahvide ja pappide, rottide ja mulattide jaoks“ — peasi on suur usk isendasse.

Ja lõpuks Euroopa?

Poolas kirus iga kolmas inimene häda, et väljarändamine viimasel ajal on muutunud rikaste asjaks. Austrias vahib lootusetus iga „lõbusa viinlanna“ obligatoorsest naeratuseski. Itaalias hoiavad uulitsapoisidki rusikat taskus ärandliku Euroopa vastu. Prantsusmaa oskab rõõmsalt veeteeridagi. Belglane tunneb poliitilistest huvidest ainult flaami ja prantsuse keelte tüli ning vaidleb sinuga vesteldes iseenesega, kas tohib kuulsa Brügge kellademängu ajal lasta 8—12-aastaste koolilaste rongkäigul laulda „Internatsionaali“. Ainult sakslane veel ihkab maailma valitsemist ja usub oma üleolekusse — aga sedagi ainult marsikolonnis, muidu küsib ta su käest sealihahindu ja kust ja kui kallilt oled ostnud oma saapad. Ning juba niigi ta häirib kogu „vana ja väsinud“ Euroopat — kuna mujal maailmas too jutt ühe maa või rassi äravalitsetusest on olnud igapäevane asi juba sadu ning mõnes kohas koguni tuhandeid aastaid...

Ja kõigil neil kolme maailmajao esindajail on õigus. On õigus vähemalt oma usus. Sest usk on lootus nägemata asjade peale, aga ometi üks väga tähtis tegur nähtavaks olemasolemiseks.

*

Kas on maailmas üldse kuski veel mõnd „puhast rassi“? Ma mõtlen inimrassi, koerte ja hobuste suhtes ei või selle üle vist kahelda. Küll aga inimeste suhtes, sest inimlaste paaritustabelid ja -normid on alles õige värske leiutis. Igatahes palju värskem kui tõuloomadel ning pole jõudnud veel esimeste eksperimentide tulemuste ilmutamiseni.

Aafrika: milline narrus siin üldse kõnelda mingisugusest rassist! Mäletamata aegadest on vähemalt selle põhjapoolne osa endasse sulatanud igasuguseid rahvaid idast, lõunast, põhjast, mõned usuvad ka, et läänestki — Atlantisest. Näete siin sinisilmalisi neegreid, — üks selline tahtis vägisi mul rinnataskust varastada taskurätti — näete siin musti kongusnalalisi ja blonde negroide. Kõnelemata berbeeride-araablaste-mauride-beduünide eneste segunemisest. Aga ometi tekivad siingi oma erirassilised erinevused juba varsti, ongi tekkinud. „Marokolased on lõvid,

alžiirlased on mehed, tuniislased aga naised.“ Nii ütlevad prantslased selle rannikuraha kohta, kes on ometi välimuselt ja verelt nii ühesugune. Aga olud, maastik, elutingimused — ainult ja just need vormivad „rassi“, mitte veri.

Ameerika: ainult olud, võimalused, maastik, elutingimused vormivad „rassi“, mitte veri. Panama kanali tsooni ühendriikidest toodud nigerid käsutavad kohalikke valgeidki ja kohalik neeger on neile seal päris alaväärtuslik metslane, kellele ei tasu karjuda. Iquique's kohtasin salkkonda ecuadorlasi, kelle soontes voolab teatavasti ainult puhas inkade veri tilgagi kastiilia juuresguta — ja need näisid seal mestiiiside ning kastillaste hulgas päris aadellike kotkapogadena. Samal ajal Põhja-Tšiili inkade ja uhkete araukaanlaste järeltulijad, vaesed sadama- ja kaevandusteproleedid, on üldse haletsemisvääremaid olevusi maailmas. Ümberrahvustuv „uhke aarialane“ Kõlnist töötas salpeetripraamil alandliku teorjajana ning punanahkne ja madala istumisega indio kustki Chiloeist oli talle tööjuhatajana kättesaadamatuks suuruseks.

Euroopa: Brügge kohvikus propageeris mulle flaami rahvuslust flaamlane, kes välimuselt oli pigem hispaanlane. Talle kuumaks vastuvaidlejaks oli vallooni, kelle „põhjarassliku“ välimuse üle — blond, pikk, sinisilmne — kahvataksid kadedusest kõik aariaapostlid Saksas. Itaalia-Austria piiripunkti Tarvisio tollidokumendid lütsevad mul tänaseni Itaalia ametniku Lorzichi ja Austria tollimehe Merutti' allkirjad (kusuures olen valmis vanduma, et verelt on signor Lorzich hoopis sakslane ja Herr Merutti Itaaliast). Hamburgis on käimlad küll jagatud kolme liiki: für Herren, Damen, Farbige. Kuid kui käisin sadamas seisval hiina aurikul külas, nägin seal ise, kuidas heleblondid waterkantlased, kes olid muuseas tervishoiupolitseist ja käitusid muidu vägagi uhkelt, norisid kollastelt kulidelt köögist toidujatku.

*

„Need, kes sülitavad lendavate vareste tiibadele, need ei karda mingisuguseid rünnakuid ega piiramisi.“ Nii on ütelnud kord Orani araabla-

... ja vana romantiline Euroopa — Brügge oma idülliliste kanalitega.

sed oma kindluse kohta Santa-Cruzil. Ning selliselt ligipääsmatuna ja kõrgena ta valitsebki seal järsujuonelise mäehamba tipul üle linna ja ranna.

Nüüd kihiseb ta jalge ees ometi suurimaid Aafrika linnu — ainult võõrsilt tulnud vallutajate looming. Ta on veel jäänud vaid endise Aafrika ajastjäänud mõttepildiks, nagu sümboliks kogu Aafrika külalistevaenulisele rannale: võitsilt ähvardav ja tõrjuv — nagu kogu Aafrika. Ja kui ta nii ilmus Vahemere lainete tagant täiesse nähtavusse, ebasobivana elurõõmsa ja väliselt Euroopast euroopalikuma linna tagaplaanil, siis uskusid ta olevat nagu surnupealuu arsti moodsa kabineti moodsal raamaturiivil.

See on üldpilt Põhja-Aafrikast. Maast, mis sai maaks alles võõraste valitsuse all. Ei, Aafrika ei saa praeguses maailmas end eales ise valitseda!

Ja ometi, kui ligidal siit, ainult lühike sõit üle sinise igatsustemere, asuvad Lõuna-Prantsusmaa nõiduslikud rannad, kus on kõik teisiti. Kõik teisiti maal, millele täpp-täpilt sarnanes Alžeeriaagi enne „valitud rassi“, araablaste, tulekut. Ja kui kõik valitud rassid oma ülesannet näevad ainult sellisena, nagu selle on sooritanud araablased siin — siis häda maailmale!

Euroopas piinate-alleed, unistavad lossid ja kloostrid, päikesest joodetud ajad, kord mahedad kuplid, siis karmid graniitmüraakad, Viinamäed, oliivisalud, Rahva elurõõm, elukombed — pastoraal. Levendlist lõhnavad mäeküljed näivad veel täna olevat Paani peidupaigad. Nagu peitub nii palju elurõõmu, elujaatamist ja ometi visa võitlustahet kogu selle ranna elanike „rassis“ — Euroopas.

Kuid Ameerika — kaugel üle suure mere, ikka jälle võita tahetava tee teisel otsal? Kas pole seal veel „elulähedasemad“ rannad?

Topulised palmid kõrgetel ja madalatel rannadel, ilmumas kauguse siniudu tagant nagu pildid kinolinal. Roiutav küllus, tahet tappev küllus looduses — isegi kiskjad on siin troopikas meie huntidega võrreldes ainult kuumusest pahu- raiks muutunud kassid. Mäestike küljed rippumas lopsakuse üksluisusse — mürgine ja mürgitav küllus, millest ei saa hävitamiskunstnikudki jagu. Kõik nagu oleks siin umbrohu teha.

Või hiigelkõrged troostitud Peruu ja Tšiili kõrverannad.

Need mõlemad nii diametraalselt oma iseloomus erinevad Ameerika maastikud omavad aga ühe ühise joone — just oma ameerikalikkuse: nad on liig-liig viimistlematud inimesele. Neid ei jõua inimene muuta „inimlikuks“ — või, üteldakse ju ka, kultuurseiks. Sest need kõrved siin jäävad igavesti kõrbedeks, need mäed kohutavateks looduse kivimurdudeks, mürgise viljakuse džunglid džungliteks...

Ei. Ka Ameerika ei vääri väliselt maailma juhtimist, nagu ei suuda ta seda sisemiselt. Ja nagu Aafrika ei kõlba selleks kas oma rüüstata- tuse või siis oma aafrikaliku neegerliikkuse tõttu.

*

Kolm kontinenti, kolm maailma ühel keral. Ja pisim nende hulgast on olnud seni valitseja teiste üle.

Nüüd ennustatakse talle kadu. Aga seda on ennustatud juba siis, kui ta neid teisi veel ei tunnudki. Hiljem ta alistast nad.

Ta hoiab nad ka tulevikus.

Ajaleht peab olema

midagi rohkem kui ainult telegram-
mide ja teadete kirendav kogu

W A I B A M A A

esitab oma sõnumeid hoolikalt läbitöö-
tatuna ja selgitavate ülevaadete ning
piltidega varustatult. Erinurgad haaravad
lugeja mitmekesiseid harrastusi. Reedeti
nalja ja pilke pomm-lehekülj „Tuustar“

RAHVALEHT

3 korda nädalas ilmuv hommikleht

MAA HÄÄL

odav maarahva ajaleht

ESMASPÄEV

nädalaleht huviküllase sisuga

PEREKONNALEHT

värivtrükkis jutu- ja pildiajakiri

RS

raadio saatekavad kellaaegade järele

AJUDE GÜMNASTIKA

ainus Eesti mõistatusleht

Maksab ainult 6 senti

Tellijale kaasas „Esmaspäev“. Koime kuu ja pikema aja tellijad saavad tellida poole hinnaga „PEREKONNALEHTE“, „RS“ ja „AJUDE GÜMNASTIKA“, makstes iga nimetatud ajakirja eest 25 senti kuus.

„Vaba Maa“ maksab

1	kuuks	kr.	1.50
2	”	”	3.—
3	”	”	4.30
6	”	”	8.20
12	”	”	16.—

TALLINN, PIKK 54-58

ERICH REMMELGAS

Albumilehed

*Need on koltunud lehed albumist,
pühendus siin, pühendus väike seal.
Mõnes mõttes laialivalgumist.*

*Need siin — need on armsate pildid,
mälestus siit, elamus väike sealt.
Käsi värisev visanud mõned silbid.*

*Siin näen mõne kurdunud lille,
kuskilt ballilt, mõnelt jalutuskäigult.
Jäänud lehtede vahele ripakile.*

*Siin on mitu matuse laululehte.
Mõni kalleist variseb alla mulla.
Jäänud tunne, kui röövinuks keegi ehte.*

*Ei, ei! — see pole eksinud siia!
See mu sõbratari pulmakutse.
Mõnegi armsama lasknud ära viia.*

*Need on koltunud lehed albumist,
mälestus siin, mälestus väike seal.
Igast esemest hõngub andumist.*

KAKS RIDA

O n teil aimu, kui igav on sisemaa väikelinn südasuvel? Kui turg on tühi, talupojad heinatööl ja kaupmehed haigutavad tegevuse ta leti taga.

Tänavalt ei ole kuulda enam isegi sõdurite raskeid samme. Sõdurid on läinud suvelaagrisse. Kõik on kadunud metsade sülle ja merede lähedale, aga Ülo Kohav, näete, peab konutama siin nädallehekese toimetuses. Ja lehekese nimeks on veel „Õilis Elu“.

Ülo avab mõlemad aknapooled ja vaatab tolmunud tänavale. Jah, ei sellise kuuma ilmaga ei liigu siin keegi. Mustlasnaisigi pole näha. Nad naudivad suverahu linna läheduses asetsevas laagris.

Aganüüd loivab siiski üle tänava lõnkjas noormees. See on Peeter Timgal, kes tuleb toimetuse lehti lugema. Täna Timgal siiski ei viitsi uksti avada. Ta nõjatab rinnuli aknalauale ja küsib nagu tavaliselt:

„Kas uudist on?“

„Ei midagi erilist.“

„Mis sa siin siis konutad?“ Lähme „Rahva- aeda“.

„Ei saa: pean lehte toimetama.“

„Hallitama hakkab inimene siin igavusepesas, kas sa ei leia? Pidiid ikka pealinna üle minema?“

„Või see üleminek niisama kerge.“ Siis köidab vestlejate tähelepanu keigarliku välimusega härrasmees, kes möödub laulu ümisedes. Timgal ütleb:

„See on mees, kellele keelati elamine pealinnas.“

„Noh? Tunned sa siis seda ampelmanni?“

„Selle mehe seiklusist me äsja lugesime ju pikki lugusid pealinna lehist.“

„Mis? Kas Toomas Viherpuu?“

„Tema jah. Jätab keigari mulje, aga on muidu maru vend. Kus nende seikluste ots, mis tal pealinnas oli! Ta on suur naistekütt. Ja siis veel need mahhinatsioonid salakaubitsemisega. . .“

„Tean. Olen sellest lugenud. Elab ta siis nüüd siin?“

„Nagu näed. Eile ta ilmus, suvitavat siin kuski ranna läheduses.“

Timgal võttis lehe ja läks. Lubas minna lugema „Rahva-aeda“. Ülo hakkas telefoni piinama. Uudiseid aga täna ei olnud. Kuuma ilmaga polnud keegi viitsinud kakelda, soolaputkasse pole kedagi viidud ja härra linnaapea on suvepuhkusel.

Toomas Viherpuu.

Mõne aja möödudes mühises aknast mööda suur omnibus. Tolmu ja bensiinilehka paiskus toimetusse.

„Nähtavasti mõni ekskursioon,“ ütles Ülo bus- sile järele vaadates. „Vaja minna vaatama.“

Ta pumpas sullepea tinti täis, teritas paar pliatsit teravaks ja hiivas ninale suured sarv- raamidega prillid. Ülo Kohavi silmaseletus oli hea, aga prille kandis ta selleks, et omada rohkem respekti oma kutsetöös. Prillid andsid ta kiilnäole igatahes soliidsema fassaadi.

Enne kui Ülo jõudis toimetusest väljuda, astus tuppa kleenuke preili. Ülo nägi kohe, et siin on tegu pealinlasega. Preilil oli roheline tolmumantel, mis kahises, nagu oleks tuppa lennanud äkki vilgas kevadlind. Ja milline helisev hää! Oli sel kaunitaril, kui küsis:

„Kas lubate mul kasutada telefoni?“

„Palun, palun, preili! Siin on ka abonentide raamat.“

„Tänan.“

„Preili sõitis vist pealinnast?“

„Jah. Ekskursiooniga. See on üks kodumaine ringsõit.“

Ta asus aparaadi juure ja ütles: „Pole enam harjunudki sellise vanamoelise aparaadiga.“

Sai siis ühenduse ja rääkis: „Halo! Kas sina, Muki? Siin räägib Meeta. Ootasid jaamas? Ei. Sõitsin ekskursiooniga. Meie buss seisab võõrastemaja ees. No-jah. Tule siis ruttu! Kannatust, küll kuuled kõik! Ma ootan siis? Muidugi, muidugi! Nägemiseni!“

Kuidas selle väikese nägu säras rääkides... Nüüd kahmas ta ridiküli ja otsis peenraha.

„Ma tasun telefonikulud.“

„Mis te nüüd, preili!“ tõrjub Ülo kavaleerlikult. „Ei ole vaja. Siin toimetuse telefon, kõik kasutavad.“

„Täna siis väga ja head päeva.“

„Ta asus aparaadi juure . . .“

Juba ongi tänaval see inimhirm. Ülo jälgib teda aknast ja räägib endamisi: „Ruttab oma Muki juure. Muhe marjake.“

Siis vallutas Ülo ääretu nukrus. Kõigil on kuhugi minna ja kõigil on keegi, kes ootab. Temal ei ole aga kedagi. Ta katsus süveneda töösse, aga sellest ei tulnud midagi välja.

Äkki märkas Ülo, et preili on unustanud toole oma sirmi. Haaras selle eseme ja tormas välja. Omnibus seisis võõrastemaja ees, aga huvireisijad olid läinud lossimäele varemeid vaatama. Ülo ruttas sinna, aga ta ei leidnud enam rohelise mantliga preilit.

Toimetusse tagasi tulles sundis Ülo end jällegi tööle. Ja kummaline lugu: nüüd hakkas sulg libisema kiiresti üle paberi. Tuli toredaid mõtteid ja vägevaid võrdlusi. Ta kirjutas väikelinna suvisest elust. Kirjutas, kuidas kõik on siin väsinud ja vindunud, aga siis mühiseb äkki tänavale tolmunud buss. Siis hõljub kuski uksest sisse rohelises mantlis preili. On elevust ja rõõmu.

Valmis särtsurikas suveveste, mille Ülo saatis pealinna suuremale lehele. Ta oli sellele lehele varemgi kaastööd teinud, aga suurema eduta.

Nüüd saabus aga ime: veste ilmus juba järgmisel päeval ja hiljem saabus telefoniline järelepärimine, et kas Ülo tahaks tulla suurema lehe juure reporteriks.

Miks Ülo ei tahtnud. Sellest ta kogu aeg unistanud oligi. Tingimused olid ka kõigiti vastuvõetavad ja kahe nädala pärast viibis Ülo Kohav „Õilis Elu“ toimetuses lahkumisvisiidil. Ja siis ilmus taas rohelise mantliga preili. Päevitunud ja elurõõmus.

„Vabandust, kas ma ei unustanud siia oma sirmi?“

„Jah. Sirmike on, näete, ilusti siin kapis,“ rääkis Ülo ja lisas: „Ma otsisin teid juba siis, kui käisite siin telefonimas, aga te kadusite nagu maa alla.“

„Jah, ma sõitsin kohe ära. Nüüd pean ruttama. Kas võite ütelda, mis kellaajal täpselt rong siit väljub? Kardan, et hilinen rongile.“

„Oh, rongimineku on aega veel küllalt,“ vastas Ülo. „Muuseas, ka mina tahan praegu rongile minna.“

Kuna preili Meeta ei teadnud, kuidas siit kõige otsemat teed jaama pääseda, siis pakkus Ülo end kaunitarile teejuhiks. Nad algasid sõitugi ühiselt, ja see sõit kujunes Ülole unustamatuks õnnetumaks. Mitte kunagi varem polnud ta vestelnud nii sümpaatse ja elurõõmsa tütarlapsiga.

Ja näis nii, et see tütarlaps oma ilmutamisega Ülo ellu tasandas noormehele eduteed igal alal. Temaga oldi toimetuses rahul ja töö uuel kohal arenes paremini kui Ülo oli julgenud loota.

Vabadel tundidel oli tal kohtamisi oma reisi-kaaslannaga, kellele ütles avameelselt:

„Teie olete mu õnneingel, preili Meeta. Kohe, kui nägin teid, muutus mu töös ja elus kõik teiseks. Pääsin väikelinna hingematvast hämarusest kultuurkeskusse.“

„Küllap te oleksite pääsnud siia minutagi,“ arvas Meeta, aga Ülo ei lasknud sellest rääkidagi. Ta rääkis hääle värisedes:

„Ei, ei! Ainult teie tiivustasite mind töös ja edasipüüdmisses. Teid tundma õppides pöörati mu eluraamatus nagu uus lehekülge.“

Nad tegid jalutuskäike linnapargis ja Ülo oli kevadiselt rõõmus sügisese lehekullas. Pärast kodus unistas kaua sellistest ühismatkadest ja kirjutas oma päevikusse märkmeid, et täna käisime Meetaga seal ja seal ning Meeta ütles nii ja nii.

Ülo oli veendunud, et võidab Meeta südame. Ta unistas juba tulevases abieluõnnest. Ta laenas raha ja asus korteri sisustamisele. Nende ühiskodu pidi olema korralik ja kena. Oktoobri

lõpus sõitis provintsist pealinna Peeter Timgal, kes esimesena külastas Ülo.

Timgal ütles muuseas: „See mürtsumees Viherpuu on jällegi pealinnas. Tuli mulle Harju tänaval vastu. Oli end välimuselt küll tublisti maskeerinud, aga ma tundsin ta kohe ära.“

Ülol olid kutsekohused alati esiplaanil. Ta ütles: „Ma kirjutan sellest kaks rida seltskondlikus kroonikas.“

„Las' käia! Pealinna naisperet see notiits igitahes huvitab.“

Ja õhtune leht tõigi lühiteate, et „Täna nähti pealinna tänavail Toomas Viherpuud, kelle kevadised afäärid pakkusid seltskonnas palju kõneainet.“

Järgneval päeval kõneldi kohvikuis ja kirjutati ajalehis, et möödunud ööl õnnestunud politseiil tabada Toomas Viherpuu, kellele oli politseidirektori otsuse kohaselt keelatud elamine pealinnas. Viherpuu tabatud N. tänaval oma pruudi korteris.

Timgal ütles naljatades Ülole: „Kuramuse kange mees oled: suskad paar rida lehte — ja Casanova nabiti kohe kinni.“

Ülo oli meelitatud. Ta kinnitas: „Jah, ajakirjandus on suur jõud. Ja ajakirjaniku sulg, see on vägevam kui rüütli oda. Nüüd, sõber, ei ole aga mul enam aega. Ma pidin kellegagi kohutama.“

Ülo ruttas kohvikusse, aga täna ootas ta Meetat asjata. Mis on tütarlapsega juhtunud? On ta ehk haigestunud?

Ülo süda oli muret täis. Ta võttis julguse ja külastas Meetat ta korteris N. tänaval. Avas preili isiklikult, tõsine ja morn. Ülole näis, nagu oleks tütarlaps selle öö-päeva kestes tunduvalt vananenud. Ta häälekõlgi oli muutunud karedamaks, kui ütles:

„Ah, see olete teie?“

„Süda ei annud rahu. On teiega midagi juhtunud?“

„Eks inimesega ikkagi mõnikord midagi juhtub. Ei tahtnud toast välja tulla, olen täna tujust ära. Kogu maailmale olen vihane.“

„Mispärast siis?“

Meeta võttis laualt lehe ja osutas näpuga lühisõnumile, mis oli pliitsiga alla kriipsutatud.

„Või olete ehk Teie see?“

„Näete, nende kahe rea pärast,“ ütles ta. Siis sisistas ta tigidalt läbi hammaste: „Nende ridade kirjutajat õpiksin ma meeeldi tundma. . . Või olete ehk teie ise?“

Ülole tõusis veri pähe. Ta ei saanud teisiti, kui kogeles:

„Mis siis on nende ridadega? Mina need kirjutasin. . .“

„Teie?“ lõikas Meeta kriiskav hää. „Ah, teie. . . Kasige mu silma alt! Ma ei taha teid iialgi enam näha.“

„Aga, preili, lubage seletada,“ katsus Ülo rääkida, aga marrusattunud tüdruk kargas talle kasina näkku ja surus ta tagurpidi toast välja.

Koridoris nägi Ülo vanaeite, kes rääkis: „Meeta-preili on seepärast tuurist väljas, et kavalerviiidi öösi kinni. Jah, madinat ja nuttu oli siin enam kui Hiina sõjas.“

Ülo lonkis tänavale. Sadas vihma ja kollaseid lehti langes kõnniteele nagu märgi liblikaid. Sügis oli saabunud. Sügistorm mässas ka Ülo hinges. Meeta oli talle nüüd kadunud. Ta ise kiskus kerkiva õnnetempli müürid maha. Selleks oli vaja vaid kaht rida.

Ajakirjanduse mõjuvõim Inglismaal

Nagu igale eestlasele sõna „Toompea“ otsekohe silme ette manab pildi Pikast Hermanist, riigikogust ja valitsusasutustist, nii on inglasele „Fleet Streeti“ mõiste seotud kujutlusega ajakirjanduse võimsast masinavärgist. Inglise usk oma ajakirjanduse kõikvõimsusse on vankumatu, ja selle tulemusena ta usaldusalune on mõjuvõimu poolt vallutanud ainulaadse koha maailma ajakirjanduses.

Sellises olukorras on raske ka vastutus, mis lasub inglise ajakirjandusel maa ja rahva ees, ja see vastutus piiramatul sõnavabadusel tõttu aina suureneb.

Valitsus, kellele ajakirjandus suhtub eitavalt, ei suudaks Inglismaal kuigi kaua riigitüüril püsida. Veel vähem oleks valitsusel võimalik tähele panemata jätta soove ja nõudeid, mille täitmist ajakirjandus on nõudma hakanud. Inglismaal ei tunta ka, nagu mandril, valitsuse häälekandjaid, mis avaldaksid ülaltpoolt dikteeritud kirjutisi ja kaitseksid rahva ees valitsuse samme.

Kuigi ka Inglise valitsusel on vahendeid ajakirjanduse mõjutamiseks, siis viimane sõna jääb ikkagi ajalehtede peatoimetajatele ja väljaandjatele, kes juba oskavad kasutada oma õigusi.

Isegi „The Times“, millele välismaal vaadatakse kui Inglise valitsuse mitteametlikule häälekandjale, asub otsekohe opositsiooni, kui ta valitsuse poliitikaga päri ei ole, ja võtab endale õiguse üle riigijuhtide peade kaitsta inglise rahva ja impeeriumi huvisid. Olgu aga ka tähendatud, et sääraselt terve maa ja rahva nimel välja astuda võib Inglismaal ka ainult „Times“ ja mitte ükski teine leht. „Timesi“ reputatsioon, traditsioonid ja kultuurilised teened on talle inglise ajakirjanduses võitnud esiseisukoha, mille vastu ükski teine leht ei vaidle, ja selle on ka iga inglane kui enesestmõistetava tõe omaks võtnud. „Timesi“ veergudel toodud teateid võetakse igal pool tõena, mis enam kontrollimist ei vaja. Sest selle lehe uhkuseks ja põhimõtteks on maailma ja Inglismaa ajaloo kroonikat kirjutada ning sõnum, mis ümberlökkamatult pole tõestatud, satub väga harva selle lehe veergudele.

Selline akadeemiline värving on teiselt poolt süüdi selles, et „Times“ hoolimata heast nimest pole endale võitnud suurt lugejaskonda ja teda trükitakse päris uskumata vähesel arvul. „Times“ ei puudu aga ühegi tõesti hästi haritud inglase lugemislaualt ja vastutavatel poliitilistel kohtadel töötavatele isikutele on ta asendamatuks informatsiooniallikaks.

Kui „Times“ on Inglismaa esimene leht, siis kahtlemata kuulub „Daily Telegraph“ teine koht. Kvaliteedilt nagu „Times“, täidab ta aga selle tühja koha, mille esimene täitmata jätab. Kes tahab teada, mis sündis eile, loeb „Times“i, kes aga on huvitatud homsesest päevast, tulevikuväljavaadetest, see leiab „Daily Telegraph“ist, mis äsja ühines tähtsuse poolt kolmandale kohale kuuluva ultrakonservatiivse „Morning Post“iga.

Inglise esmaklassiliste ajalehtede nimistut täiendavad provintsi-lehed „Yorkshire Post“, „Glasgow Herald“, „Manchester Guardian“, pühapäevalehtedest „Observer“ ja „Sunday Times“, millel muide midagi ühist ei ole eelpool kirjeldatud „Times“iga, ja „Financial News“.

Ülalmainitud ja teiste Inglismaal ilmuvate lehtede vahel asub sügav ja peagu ületamatu kurristik. Teiste n. n. rahvalehtede hulka kuuluvad „Daily Mail“, „Daily Express“, „Daily Herald“, „News Chronicle“ ja nende „sabad“, mis rahuldavad hoopis teise lugejaskonna nõudeid ja maitseid kui eelpool loetletud kvaliteetlehed. Rahvalehti loevad lihtsad inimesed, kes lehest otsivad rohkem ajaviidet ja meelelahutust ja kellele poliitika vaid siis huvi pakub, kui seda serveeritakse koos sporditeadete, roimaprotsesside ja armustragöödiatega.

Kuid „kollasest ajakirjandusest“ on nad kaugel. Kerge lugemismaterjali kõrval toovad nad järjekindlalt väärtuslikke artikleid ja kaastööd kalleimaist ja parimaist allikaist. Tänu headele sissetulekutele suudavad nad esmaklassilisi eriteadlasi tööle palgata ja lehte ka tehniliselt ideaalselt välja anda.

Moodustades inglise ajakirjanduse amerikaniseerunud osa, on rahvalehed suures ulatuses ka omaks võtnud selle süsteemi hüved ja pahed. Nad on sisult elavad, tulvil lühikesi ja häid artikleid, milledes suurt rõhku on pandud tabavale, piltlikule ja stenogrammilselt täpsele asjaolude valgustamisele. Sääraselt toimetatuna nad rahuldavad seda suurt lugejaskonda, kes veel mõni aeg tagasi mingit huvi ei tunnud väljaspool nende igapäevast tegevust ning ümbruskonda aset leidnud sündmuse vastu.

Lord Northcliffe, keda õigusega loetakse inglise n. n. „popular press'i“ isaks, nägi neid suuri võimalusi, mis säärase lugejaskonna võitmine töötas avada, ja õigelt hinnates lihtnimeste isu sensatsiooni järele, võttis käsile ja lõi neile sobiva ajakirjanduse. „Kui koer hammustab meest, siis on see täiesti igapäevane nähe, aga kui mees hammustab koera — see juba on uudis!“ — oli Northcliffe'i kuulus ütlus, ja sellisele uudisehinangule oma tööd rajades võitis ta „Mail'ile“, „Express'ile“, „Chronicle'ile“ j. t. miljonitesse ulatava lugejaskonna. Koos sensatsiooniga levitavad need lehed aga ka haridust, tarvilikke üldteadmisi ja palju kasvatavaid põhimõtteid, mida

ka rahvalehetüübi vihasemad vaenlased ei saa eitada.

Ajakirjanduslik geenius Northcliffe lõi aga ka ajalehtede trustid, mis koondavad hädaohtlikult suure võimu üksikute isikute kätte. See iseenesest ei tarvitse veel pahe olla, kuid võib väga kardetavaks muutuda, kui seda võimu vale suunas ja vale otstarbeiks kasutama hakatakse. Peaaegu kogu inglise ajakirjandusevõrgu eesotsas seisavad praegu Northcliffe'i vend lord Rothermere, vennaksed Berry'd, kes hiljuti Londonis võitsid sensatsioonilise protsessi ühe siinse fašistliku lehe vastu, kes üht Berry't oli nimetanud juudiks ja rahvusvaheliseks sahkerdajaks. Mõlemad vennad Berry'd istuvad kui lord Camrose ja lord Kemsley ülemkojas. Peale nende kuulub n. n. pressilordide peresse veel Beaverbrook, kes oma lehtedes propageeris Inglismaa ja kogu impeeriumi isoleerimist muust maailmast. Sageli tarvitatud ja üldtuntud lause „splendid isolation“ sai alguse just Beaverbrook'i kihutustööst.

Nagu Inglise poliitilises elus üldse, nii ka ajakirjanduses kohtame kurioosumeid. Näit. kas või see, et töölisrakonna leht „Daily Herald“ kuulub allakriipsutatult kapitalistlikule „Odham-

TOITU, KEHAKATET JA PEAVARJU

vajavad Teie lapsed ka
süis, kui Teid ennast
enam ei peaks olema

PÄRAST TEID

aitab Teie laste eest
hoold kanda Teie elu-
kindlustuse poliis

Kõige vanem ja suurimaid eesti
kindlustusselts on

«**EEKS-MAJA**»

Elkõige

„UUS EESTI“

PÄEVAUUDISEID

Press“ trustile, mis aga sugugi ei takista lehte esitamast ultrasotsialistlikke ideid. Kurioosumina tundub ka see, et inglise kuulsamaid poliitilisi karikaturiste Low töötab konservatiivses „Evening Standard“is“ ja seal vabalt oma pahempoolseid ja sageli päris revolutsioonilisi karika-tuure avaldab.

Inglase tarvidus ajalehe järele on eriti viimastel aastatel kasvanud määratu suureks. Juba hommikul vara alustab ta lehelugemist, tutvudes hommikeine ajal müügile ilmuvate päevalehtedega. Lõunaks on juba väljas õhtulehtede spordiväljaanded ja pärastlõunal ilmuvad samad lehed üha täienevates kaustades iga paari tunni tagant. „Late Night Final“, s. o. viimane number, jõuab müügile kella üheksa paiku õhtul. Lisaks neile ilmub sadu ajakirju, magasine, erialalisi žurnaale, seltskondlikke uudiseid toovaid nädalalehti jne. Ühe sõnaga, iga maitse on mitmekülgset ja rohkesti rahuldatud.

Säärasel masstarvitamisel on peale eelpool kirjeldatud hüvede veel palju muid häid külgi. Kriisiaegadel, näiteks, tarvitseb valitsus vaid mõne lehemagnaadi kaasabi paluda ja miljonid kodanikud, inspireerituna oma lehe valgustusist, tõmbuvad raudse üksusena valitsuse seljataha, unustades kõik erakondlikud

pisitülid. Maailmasõda andis hiilgava tõenduse inglise ajakirjanduse mõjust rahvale ja ta meeleoludele. Huvitavast juhtumist neilt päevilt kõneldakse praegugi veel Londoni ajakirjand, ringkondades. Kokku leppinud valitsusega, avaldas üks leht sõjalisi saladusi kujul, nagu oleks ta neid tsensori silme alt läbi mugeldanud. Et asjale veel rohkem tõepärasuse ilmet anda, karistati hiljem lehte väga raskelt ja paar toimetajat pandi vangi. Seda kõike tehti aga vaenlase eksi-teele viimiseks, kuna n. n. sõjasaladused kõik just seks otstarbeks olid valmistatud.

Inglismaal valitsevat demokraatiat võib ainult siis õieti mõista, kui endale täiesti selgeks teha inglise ajakirjanduse võimu ja väärtust. Ainult heas vastastikuses arusaamises ja sõbralikkudes vahekordades ajakirjandusega suudavad Inglise valitsused teostada oma poliitikat. Inglise astu ühtki sammu, kui ta selle vajaduses pole veendunud ja kui ta end moraalselt kohustatud ei tunne olevat. Demokraatlikus riigis, nagu Inglismaa, ei saa küll ajakirjandus rahvale ta arvamist dikteerida, kuid aitab seda kujundada ja teatud asjaoludele fikseerida. Kasutadaoleva võimsa aparaadiga saab ajakirjandus alati rahva südame-lööke kontrollida ja tänu sellele osutub tal ka võimalikuks teede ja vahendite leidmine, mille abil neid lööke saab vajaduse järele kiirendada või rahustada.

Kanad on küll väikesed loomad,
siiski palju kasu toovad!

KANADE TASUVUS ON SIIS KÕIGE PAREM, KUI VIITE
MUNAD PUHTALT JA VÄRSKELT VASTUVÕTUPUNKTI

✘ EESTI MUNAEKSPORT ✘

Ouis epigrammi

BALLAD „OI NAD JA KARU“

ERNI HIIR

Kord elas süütu karu,
kuid naised, kuid naised
ei saanud sellest aru.
Oi nad, oi nad
teda hirmsast kardavad.

Meelõhna tundis karu,
kuid naised, kuid naised
sest talust Poolearu
ei saanud karust aru.
Oi nad, oi nad
ukse lukku keeravad.

Kuid karu murdis ukse,
nüüd naised, nüüd naised
neil segi veretukse.
Oi nad, oi nad
nüüd hirmul jooksevad.

Kuid karu neist ei hooli,
ta tõugand ümber tooli,
meepurki tasa noolib.
Ja naised, need vaesed
nüüd vaatavad.
Oi nad, oi nad
nüüd looma vihkavad.

AUGUST MÄLK

Sa Läänemere isand August Mälk —
Su nimele riimiks nii hästi: välk.
Kuid kaukameeste peos on viikingi-aer
Ja Toompeal kinni su elulaev.

Poiss pergel, mürgel, mürtsutai...
Tast äkki ilma parandaja sai.
Kus enne oli pragu lai
— nüüd sisse taotud aate-vai!
Tamm-tiri-holl-lall-laa!
Las noormees aadelda!

RAHVASTELIIT †

Puhka rahus, Ohulossiliit!
Sind ei suuda enam äratada
ükski sõda ega riid.
Viimsed leinajad Su haul:
Neegus, Hiina ja Hispaania;
needki nüüd ei suuda
enam seda uskuda —
et laip võiks iial ärgata!

KRATT

Enne kratiks
oli „Orbiit“,
nüüd saab
sealt ja siit!
Enne oli
kuulsust vähe,
nüüd riik pärja
litsus pähe!
Isamaa on tänulik,
kuigi aade
pole pikk.

Eesti ajakirjandus ja ajakirjanik

1.

Meenub koolipäevilt, kuidas peagu iga õpetaja oma õppeaine kohta tähendas, et see on tähtsaim. Tähtsaimaid õppeaineid oli enamasti niisama palju kui õpetajaid.

Ka mujal igapäevases elus võime kogeda, et sageli üks või teine ametimees peab oma eriala tähtsaimaks ja end sellega seoses ühiskondliku elu teljeks.

Otsides sellise veidi naiivse hingeelu põhjusi, jõuame välja vanale elutõele, mille on sõnastanud Goethe, lausudes: „Haara sügavasse inimellu, ja kust sa ka haarad, sealt on ta huvitav.“

Matemaatik võib arvude ja valemite rägastikku uurides leida, et pole midagi huvitavam, kui raudse loogika abil tungida arvuvalla kõige

keerulisematesse labürintidesse. Süvenenud bootaaniku ilusamaks elamuseks on mõne uue taime avastamine maa-alalt, kus see kõigi seniste teooriate järgi ei tohiks kasvada. Arheoloog võib kusagil müntidekogus unustada terve muu maailma, ja ta ei jõua küllalt kiita muinasaja leidude tähtsust ning võluvust.

Nii võiksimme tuua palju näiteid, mis kinnitavad vaid üht: inimesed, kes teatava põhjalikkusega töötavad oma erialal, on sellest haaratud, ja sageli isegi nii, et teiste elunähete hindamisel too eriala kipub domineerima ning halvama objektiivset suhtumist teistesse. Sel puhul tavaliselt öeldakse, et see või teine inimene on fanaatik. Kuivõrd selline fanaatlik suhtumine enda erialasse on kasulik suhtujale enesele kui ka ühiskonnale, on omaette küsimus. Ei saa aga jätta mainimata, et teatava eriala arendamisel on sel-

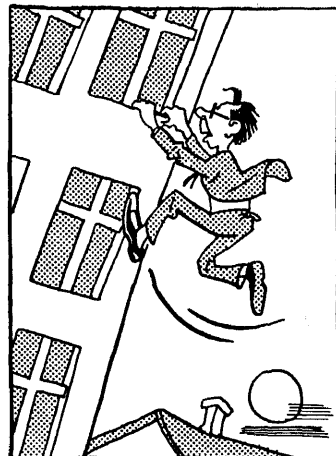
IDEAALNE

Reporteri amet polegi nii kerge nagu arvatakse. Ideaalne reporter peab esmajoones telima omale 7 penikoorma s a p a d, et esimesena jõuda sündmuskohale.

Ideaalsel reporteril peab olema hea „njuh“. Ta peab juba õhust tunnema, kus midagi lahti on.

Ideaalne reporter peab olema ka hea akrobaat. Kui teda, piltlikult öeldes, uksest visatakse välja, siis peab ta aknast sisse minema. Ka sel juhul, kui aken asub pilvelõhkaja viimasel korral.

liseil fanaatikuil sageli märkimisväärseid teeneid. Teiselt poolt tunneb ajalugu küllalt juhtumeid, kus oma ala meistrid on olnud väga mitme huvi- piirkonnaga inimesed ja väljaspool oma eriala küllalt objektiivse vaatlemisioskusega (näiteks Goethe, Shaw, Edison jne.). Kõige selle juures jääb aga ometi tõeks, et ala, millel keegi tahab saavutada edu, peab ta põhjalikult tundma, peab oskama tungida pisimassegi peensusse.

2.

Sellelt lähtekohalt asutakse ka ajakirjaniku tööala vaatlusele ning üldvalemi põhjal nõutakse, et ka ajakirjanik peab oma alal süvenenult töötama. Ja seal siis avastatakse, et keegi pole pealiskaudsem kui ajakirjanik. Sellised mõtteavaldused ei ole haruldased ja neid serveeritakse teatava halvaks panema ja kahetsustundega.

Aga palume nüüd lugupeetud nurisejaid: defineerige meile ajakirjaniku tegevusala piirjooned, milles ta peaks teadlase põhjalikkusega peensustesse tungima!

Et olla hea arst, selleks peab põhjalikult tundma inimese anatoomiat. Aga kui suur näiteks on telliskivi paisumise koefitsient 10-kraadilise temperatuuri juures või millised on ekspressionistliku draama peatunnused, seda ei tarvitse arst teada. Talle kui haritud inimesele piisab sellest, kui ta omab mõned üldisemad teadmised

ehitustehnikas ja kirjandusteaduses. Samuti keegi ei pane pahaks kirjandusteadlasele või insenerile, kui need ei tea, kuidas suureneb valgete verelibledede hulk põletikkude puhul või et luumurrete paranemise kiirendamiseks on soovitatav haigele anda vitamiinirikast aedvilja.

Kui ajakirjanik selliseid asju ei tea, siis arst, insener või kirjandusteadlane enamasti muigab üleolevalt ja langetab diagnoosi: küll ajakirjanikud on väheste teadmistega ning pealiskaudsed!

Et mõni teine spets tema ala küllalt ei tunne, sellega ta veel lepib, kuid ajakirjanik, see juba peab kõik teadma, peab olema nagu elav leksikon või „Tausendkünstler“.

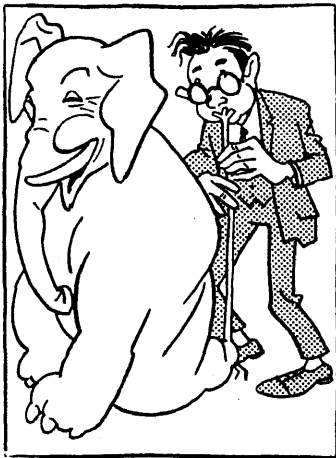
3.

Selline mentaliteet, mis meil on pärit isa Jannseni ajast, püsib osalt tänapäevalgi. Ajalehetoimetusest peab saama nõu ja juhatast igas küsimuses. Millal on riigivanema kõnetunnid, kas on loota tänavu nisuhinna suurt tõusu, kas betoonõõneskividest ehitatud majad peavad küllalt sooja või millal aeg nõudeõigus, kui täiteleht pole käiku pandud, jne.

Halb lugu, kui iga esitatud küsimuse kohta ei tea kohe vastata! Siis võime kuulda otsust: nad seal toimetuses ei tea midagi!

Isegi haritud loevad üsna enesestmõistetavaks, et ajakirjanik peab kõigile kas või igaks ju-

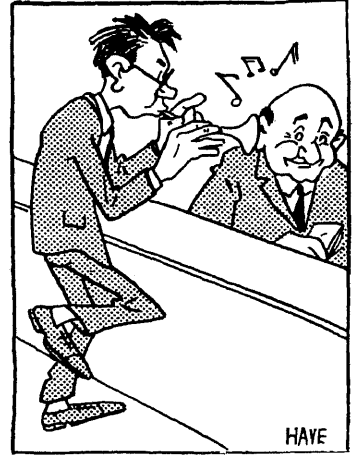
REPORTER

Ideaalne reporter peab oskama teha sääsest elevandi, s. t. — ta peab oskama keerutada, kui vaja, tühisest sõnumist rabava kolmeveerulise.

Ideaalne reporter peab omama alati-naeratava maski. Seda tuleb tarditada juhuil, kui peatoimetaja tõmbab sõnumist 10 rida ehk teiste sõnadega kilo leiba maha.

Ja kõige lõpuks peab ideaalne reporter oskama kassameistritele puhuda kõru ilusaid lugusid, et üüripäevaks avantsi saada.

huks esitatud küsimusile andma rahuldavad vastused, olgu küsimused kust valdkonnast tahes.

4.

Olen kaugel sellest, et vastu väielda, nagu ei peaks ajakirjanik olema laiemate teadmistega kui tavaline kodanik. Ta peab seda olema, see on vältimatu, kui ta tahab ajakirjanduses iseseisvalt töötada.

Suurtes kultuurriikides ei ole üksikul ajakirjanikul niisugune mitmekülgus sedavõrd vajalik, kuna toimetuse koosseisus leidub rohkesti erialade spetsialiste. Meie ajalehtede majanduslikud olud ei võimalda eriteadlaste palkamist laiemas ulatuses. Hea, kui on olemas vaid konsulendid üksikutelt erialadelt, kelle poole toimetuse liikmed vajaduse korral võivad pöörduda.

Niisugune asjaolu vaidlematult nõuab eesti ajakirjanikult suurt üldteadmiste pagasit või õigemini — toob selle vajaduse teravamini esile. Teisest küljest aga suurendab ka tema töökoormatust, mis jälle ei anna küllalt võimalusi alati tarvilisel määral süveneda, sest me ei tohi unustada, et ajakirjaniku tööaeg pole mõeldav mitte ainult tundidega, vaid sageli ka minutitega. Päevalehe järjekordne number peab iluma nõnda, et ta värskest, s. o. maksimaalse kiirusega jõuaks kätte lugejale. Viivitused numbril ilmumisel on mõeldavad 10—15 minutit. Ning selle aja kestel tuleb kirjeldada haarav päevauudis ja tarbekorral anda kaasa mõnelauseline selgitav hinnang.

Sellisel juhul ajakirjanikul ei jatku aega kommentaaride kirjutamisega eriteadlastega konsulteerimiseks, vaid ta enese loomulik taip, teadmised ning toimetuse käsiraamatukogu peavad aitamata. Häda, kui siis satutakse eksiteele, aga teisest küljest on ka päris arusaadav, et parimagi tahtmise ja ideaalsemategi võimete juures niisugune minutite kestel antud selgitus ei saa olla täiuslik ega igas suhtes täpne. Peamine nõue: kui ta põhijoonetes on õige ning tabav!

Siin võib kerkida küsimus, milleks kirjutada nii pakilt-palavalt ja puudulikult, oodatagu, kuni küsimused on igakülgsest selgunud. Juba isa Jannsen ütles, et „pekrisai ning päevasündms ei seisa kaua värsked“. Ajaleht juba oma ülesande seisukohalt peab tegema kõik, et anda informatsiooni ja selgitust nii palju ja nii kiiresti kui võimalik.

Teisest küljest me ei tohi unustada, et iga ajaleht on ühtlasi ka äriiline ettevõtte ja seega suuremal või vähemal määral võistlus-seisukorras. Ka sellepärast peab ta katsuma oma lugejaskonda teenida maksimumini.

5.

Juba eeltoodust võib järeldada, et eesti ajakirjanik peab hoopis rohkem töötama kui tema kolleegid välismaal. See selgub ka alljärgnevaist arvudest. Eesti Ajakirjanikkude Liidu sotsiaalkomisjoni ankeedi põhjal 1936. aastal meie ajakirjaniku tööpäev kestab kuni 10 tundi, üksikul juhtudel aga kauemgi.

Tööd raskendab veel selle suur intensiivsus päevalehtede juures, mis ilmuvad varajastel lõunatundidel, nõnda et teadete hankimise ja nende kirjutamisega tuleb äärmiselt kiirustada.

Töö kvantiteeditil kujuneb pilt järgmiseks: päevalehtede toimetuste liikmel, kes töötavad peamiselt informatsiooni alal, tuleb kirjutada umbes 3—4000, harvem 5000 rida kuus. Kuid ka artiklikirjutajate kohta tuleb 2000 rida ja üleselle. Provintsiilehtede juures kõigub ridade arv kuu kohta 1—6000-ni, enamasti on see üle 3000. Reahonorari alusel töötavad ajakirjanikud kirjutavad enamasti 6000 rida kuus, aga on teada ka juhtumeid, kus üksikud kehtvalt on kirjutanud kuni 10.000 rida kuus. Tõlkijad kirjutavad enamasti alati nii palju, kaasa arvamata tõlked, mis jäävad ilmutamata.

6.

Mis puutub eesti ajakirjaniku eduka töö eeldustesse, siis iga iseseisvalt töötada tahtev ajakirjanik peab olema, nagu üteldud, suurte üldteadmiste tagavaraga. See nõue omakorda teeb vajalikuks põhjaliku üldhariduse saamise ja enda teadmiste ja vaimu aeg-ajalise värskendamise.

Millised võimalused selleks on olemas?

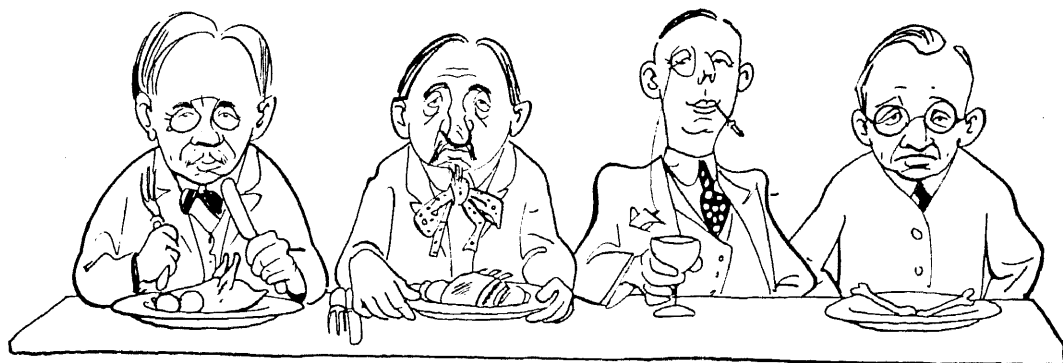
Eesti Ajakirjanike Liidu andmeil 1936. aastal 162-st kutselisest ajakirjanikust teenis üle 200 kr. kuus vaid 20 isikut. Ligi pooled ajakirjanikest pidid leppima palgaga alla 100 kr. kuus.

Väiksemates linnades on lehti, mille toimetajad saavad vaid 70—80 kr. kuus. Sellest piisab vaevalt äraelamiseks, enesetäiendamisest ja kirjanduse hankimisest pole juttugi.

Ometi provintsiilehe toimetaja peab olema „elav entsüklopeedia“: peatoimetaja, tegevtoimetaja, reporter, kirjanduse- ja teatrikriitik jne.

Sellepärast on meil enamik provintsiilehti muutunud ajakirjanikele nagu mingis jaamaks, millest esimesel võimalusel jälle edasi sõidetakse. Mõni leht vahetab aastas mitu korda toimetajat ja tihtigi neil tuleb leppida üsna algajate või asjaarmastajatega.

Võrdluseks olgu siin toodud näiteid ajakirjanike palkadest välismaal. Soomes (Helsingis) teenib reporter keskmiselt 4000 soome marka kuus (eesti rahas umbes 320 krooni). Toimetusesekretär ja osakonnajuhatajad 3000—7000 smk. (240—560 krooni). Provintsis on palgad üks kolmandik madalamad.

Kirjanik.

Kunstnik.

Näitleja.

Ajakirjanik.

Belgias on ajakirjanike keskmiseks palgaks suurte lehtede juures 3000 franki (1860 kr.), väiksemate juures 2000 franki (1240 kr.) kuus.

Poolas on vastava lepingu alusel, mis kehtib ainult Varssavis, toimetajate palgaks 600 zl. (420 kr.) kuus, abitoimetajail 400 zl. (280 kr.) kuus.

7.

Nagu näeme, ei jää meie ajakirjanikel kuigi palju võimalusi oma palgast enesetäiendamise võimaluste loomiseks, mis aga osutub vägagi vajalikuks. On ju ilmne, et see, kes iga päev peab enesest midagi andma, aeg-ajalt peab endale lugedes ja reisides uusi vaimlisi tagavarasid hankima.

Kultuurkapitali loomisest saadik teotseb ka Ajakirjanduse Sihtkapital, kuid see on ikka jäänud vaeslapse ossa. Selle käsutada on alati olnud niivõrd väikesed summad, et sealt ei piisa isegi korralikkude pensionide maksmiseks, kõnelemata stipendiumidest ja toetustest töötavaile ajakirjanikele. Möödunud aastal oli Ajakirjanduse Sihtkapitalil käsutada vaid 7000 krooni. Umbes niisama-sugune on olnud olukord ka eelmistel aastatel.

Ajakirjanikud, kes muidu on agarad teistele vaimutegelastele stipendiumide andmist nõudma, on ise osutunud äärmiselt tagasihoidlikuks.

Kui tahame, et meie ajakirjanduse tase järjekindlalt tõuseks, siis tuleb kõigepealt luua ajakirjanikele enesetäiendamise võimalusi. Meil on räägitud mitmel puhul ajakirjanikkude instituudi või ülikooli juure vastava õppetooli asutamisest. Seda tuleks enne siiski põhjalikult kaaluda, kuivõrd see on ratsionaalne.

Kõigepealt tuleks saada selgust, kuipalju vajab meie ajakirjanikkude pere aastas järeikasvu.

Umbkaudsete tähelepanekute järele võib öelda, et see arv ei ole suur, kuigi ajakirjanikud oma pingutava ja energiatsöõva tööala tõttu vananevad kiiresti ja mõnede arvates on võrreldes teiste vaimutöolistega surevuse poolest esikohal. Juba puhtmajanduslikust seisukohast eriline instituut või õppetool paistab olevat ebaratsionaalne. Näib, et odavam on välismaiste õppetipendiumide andmine.

Teiseks oleks ekslik arvata, nagu annaks selline asutus meile kohe küpsi ajakirjanikke. Nagu kirjanikuks ei saa õppida mingi kindla programmi järgi, nii ei saa ka koolipingil ajakirjanikuks. Selleks kõigepealt on vaja vastavat andi, millele lisandub hea üldharidus ja kogemused tegelikus töös. Instituut võib anda ainult mõnesugust teadmiste pagasit, mida on võimalik hankida ka teisel teel.

„Ajakirjanik jumala armust“ peab olema hea inimestetundja, kellele on omane mitte ainult vaadelda ja arvustada, vaid ka mõista ja õiglaselt hinnata kõiki inimlikke rõõme, muresid ja vastuolusid, nagu neid pakub igapäevane jooksev elu — ajakirjaniku ääretu tööväli.

Puudutades meie ajakirjanike töötingimusi ja tasu ei taha ma põrmugi väita, nagu oleksid meie teised vaimlised jõud: kirjanikud, kunstnikud, heliloojad jne. paremas olukorras. Võrreldes välismaa kolleegidega on nendegi võimalused märksa piiratumad ja töökoormus samuti suurem, mis pärast poleks sugugi üleaarne, kui nendegi töötamistingimuste parandamiseks leitakse teid. Käesolevate ridade ülesanne oli vaid anda objektiivne läbilõige eesti tänapäeva ajakirjanduse ja ajakirjanike tööst, milles on nii mõndagi, mida laiemalt ei tunta.

Kui saatuse käsi on mängus...

Killukeksi sõjamehe mälestussalvest

Loomulikult peaksid sõdades ainult sellekordsed vaenlased teineteist hävitama ja oma inimeste elusid kõigi võimalike abinõudega hoidma. Kuid tegelikult on asi sageli hoopis teisiti. Lehtedest lugesime alles hiljuti, kuidas Hispaania kodusõja lahinguis kummagi võitleva poole seljataga asuvad erilised ustavad väerühmitused, kelle ülesandeks on kõiki lahingust omavoliliselt taganevaid ja vaenlase poole üle jooksta püüdnud sõdureid armutult maha tappa.

Maailmasõjas oli nende ridade autoril mõndagi kord juhus näha, kuidas venelased oma mehi oma relvadega hävitasid. Eriti tihti juhtus seda 1916. a. veristes võitlustes Rovno ja Lutzki all, kus kuulipildujaist tulistati lahinguist massiliselt pagejaid.

Kord, kui sakslased ägeda suurtükitle toetusel valmistusid rünnakuks vene väerindele, kargas korraga terve rühm venelasi oma viletsatest kaitseaukudest välja, viskas relvad maha ja hakkas kiirelt-kiirelt üle lageda välja vaenlase poole liduma. Tahtsid vangi anda. Kuid lähedalolev vene ohvitser kamandas kuulipildurid neid tulistama. Nad tabati peagu viimсени vene oma relvade poolt ja ainult mõni üksik pääses eluga vaenlase poole.

Teinekord samas piirkonnas, kui Vene väed peale tormasid ja juba mitu tihedat ahelikku vaenlase tulest maha niidetud oli, tõrkus järsku üks poolrood surmasuhu minemast. Kuid otsekohe hakkas neid seljatagant tapma oma seltsimeeste kuulipildujate tuli ja nende asemel asus uus ahelik mehi peale tormama.

*

Olles ligi tosin kordi surmasuus olnud ja ikka jälle eluga ning tervelt pääsenud, pean tahtmatult uskuma hakkama, nagu oleks igale ta saatust juba sündides ette määratud. Ja oma saatusest ei pääse keegi, viibi kus tahes.

1919. a. Eesti vabadussõjas Võnnu all 6. polgu 2. pataljoniga raudteevalli mööda edasi liikudes

tabas mu kaaslast vaenlase šrapnellikild. Ta sai raske kõhuhaava. Asetasin haavatu raudtee ääre maha ja läksin ta palvel lähedalolevasse raudteevahi-putkasse joogivett tooma. Veerand tundi hiljem veenõuga tagasi jõudes leidsin eest vapustava pildi. Haavatut oli tabanud uus mürsk ja ta mitmeks tükiks kiskunud. Mõtlesin, poleks saatust mind saatnud sellel momendil haavatu juurest ära vee järele, oleksin kindlasti ühes sõbraga tükkideks kistud olnud.

Teine juhtum. 1917. aastal Vene väerinnal Lutzki linnakeses laagris olles pikutasin lõuna ootel ühes suurema rühma sõduritega väljaköögi läheduses murul. Peakohal õhus keerlesid vaenlase luurelennukid, keda meie poisid püssi- ja kuulipildujatulega ära ajada püüdsid, kuid asjatult. Korraga keegi sõdur jooksis mu juure, et võtku ma seljaranits ja tulgu temaga ühte lähedasse omanikust mahajäetud vürtspoodi. Ta olevat sealt keldrist leidnud kotitäie häid päkkleid. Läksin kaasa. Kui paarikümne minuti pärast tagasi jõudsim, leidsime eest kohutava pildi: sakslaste lennukist pillutud pommid olid täielikult purustanud meesterühma ühes supikatlaga, mille juures ma enne lamasin. Igal pool vedelesid surmasaanud sõdurite kehaosad. — Mis imejõud juhtis mind sellel katastroofilisel silmapilgul sealt eemale, kus kindla surma oleksin leidnud?! . . .

Sääraseid juhtumeid on veel terve rida. Seni ei ole minu elu tahetud ei lahingumõllus ega ka „ehal käies“, nagu näitab järgmine lugu.

See oli Eesti vabadussõja ajal. Meie võidurikkad väed olid puhastanud kodumaa vaenlastest ja enamlaste taga ajades jõudnud juba teinepoole Pihkvat.

Paarkümmend kilomeetrit teinepool Pihkvat tungis meie väeosa pärast lahingut õhtu eel ühte vene külla. Oli me mitu korda suurema punaväe sealt välja löönud. Elanud külas olid tunduvalt kannatanud ja paljud elanikud olid kodud maha jätnud.

Küla keskel väikesel turuplatsil kogunesid sõdurid salkadesse ja valmistusid õomajale jäämiseks, otsides ümbrusest kortereid.

Platsil kaevu läheduses väljatelefoni-võrku korraldades silmasin ilusat vene tütarlast. Tal olid ämbrid kaelkookudega õlgadel ja tuli kaevule vett otsima.

Tõttasin lopsakale slaavi iludusele appi vett kaevust välja võtma. Tänuks selle eest sain armsa pilgu ning põllest paar suurt punast õuna. Nüüd ei lasknud ma teda enam veega vaeva näha, haarasin ämbrid oma õlgadele ja viisin need tütarlapse juhtimisel tema koju. Seal olid veel ta ema ja õde.

Saime ladusale jutule. Meeshinge seal majas ei olnud, kuna punased olid isegi üle 60-aastase isa sundinud kaasa minema. Kuna juba pimedaks läks, siis pandi samovar üles ja kutsuti mind õhtuks teed jooma. Paluti ka sõpru kaasa tuua.

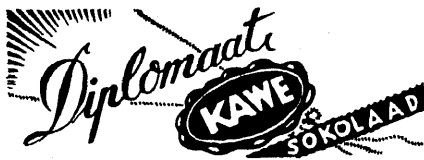
Kui veidi aja pärast paari kaaslasega uuesti tähendatud külamajja astusin, siis juba auras samovar keset lauda klaaside, pirukate ja moosipurkide vahel. Oli kutsutud veel paar tüdrukut naabermaajast ja jutukas seltskond asus teelauda.

Kohe algas naiste poolt punaväelaste siunamine, kes alles paari tunni eest, enne meie vägede sissemarssimist, külas olid võimutsenud. Nende metsikustel ja toorustel ei olevat olnud piiri ning tänati Jumalat nendest vabanemisel.

Lõbusas vestluses möödus aeg kiiresti. Võisime umbes paar tundi seal istunud olla, kui väljast hakkas kostma valju jutukõminat ja paljude jalgade tammumist. Teravamalt kuulatades tundsin juba häälest oma pataljoni ülema kapten J., tema adjutandi ja mitu teist ohvitseri. Nad näisid tugevasti napsitanud olevat. Salkkond peatus meie maja sissekäigu juures.

Kuna olime omavoliliselt meeskonna juurest lahkunud, siis arvasime, et meie leidmine küla kaunitaride juurest „ehalt“ ei ole ülemusele meelt mööda ja võib sekeldusi esile kutsuda. Selle vältimiseks tõusime silmapilkselt lauast, jooksimise maja tagaukse kaudu õue ja peitsime endid lähedalolevaise kartulivagudesse. Kõrged ja paksud kartulipealsed andsid meile head varju. Nii jäime sündmuste käigu edasiarenemist ootama.

Mõni minut hiljem oli uus seltskond juba toas. Nähes toitudega rikkalikult kaetud lauda ja selle ümber kiiruga ümberpaisatud toole, lõi neile näh-

Mugav ja kindel...

Morris

autod on suurima ja vanima inglise autovabriku toode.

MORRIS-vabrik valmistab sõiduautosid igas suuruses, 3,5 — 13 hobusejõulisi. See võimaldab Teile ideaalsemat valikut vastavalt Teie sissetulekule. Esmajärgulisest materjalist valmistatud mootor, tugev kastiprofiilis raam ja pikad elastsed vedrud teevad MORRISEST usaldatavama ja mõnusa sõiduki.

AINUESINDAJA J. PUHK & POJAD TALLINNAS, PÕHJA P. 21

tavasti mõte pähe, et seal on kostitatud punaseid, kes just praegu põgenema pääsenud. Silmapilkselt olid ka nemad tagaukse kaudu majast väljas ja nähes kartulipealsete saladuslikku liikumist ja kuuldes nende kahisemist, avasid revolvrimest tiheda tule kartulipõllule.

Meie olime vahepeal juba kartulivagude põhja mööda majast tükk maad kaugemale jõudnud ronida, kuid revolvritle alla jäime siiski. Peatusime hiirvaikselt ja kiskusime endid maa ligi vagude põhja. Kuulid lendasid õige lähedalt meist salaliku sisinaga üle.

Ilm oli kottpime.

„Pagema pääsesid, kuradid!“ kuuldus tuttav ülemuse hääl, ja nad lakkasid tulistamast ning siirdusid majja tagasi... Meie kartulivagudes olime kõik ellu jäänud. Ronisime sealt üksashaaval välja ja hiilisime tagasi majaõuele akna alla ja nägime, kuidas ülemus oli toas meie asemele teelauda asunud, igäihel ilus tütarlaps kõrval. Nukralt läksime oma öökorteri poole.

Hommikukoidikul algas äge lahing. Punased tungisid tugevate jõududega peale ja võtsid küla

tagasi. Meie taganesime lähedase kalmistu ja mäenõlvaku taha, kus oli parem seisukoht vastupanuks.

Ühelt külaelanikult kuulsin, et tütarlaps, kellega ma eelmisel päeval kaevu ääres kokku puutusin ja kes mind külla kutsus, sõbrustanud varem punakomissaridega. Sellest saanud ta hüüdnimegi „Punane Marjuša“. Mehe arvates tüdruk püüdnud meile läheneda salakuulamise ülesannetega.

Taganemisel pistisime „Punase Marjuša“ ühte küüni luku taha. Kas see sündis nüüd kahtluse pärast salakuulamises või oli selle tõukejõuks lihtsalt kadetus, et pidime küla iluduse jätmata punastele, — kes seda nüüd õieti teab...

Meid aga, keda lahingus vaenlase kuul ei tabanud, oleksid vene plikade pärast peagu surmanud oma meeste revolvrikuulid. Üht meie hulgast (teenib praegu ohvitserina pioneerpataljonis kapteni aukraadis) pahandas eriti asjaolu, et teda oleks seal kartulivaos kergesti võinud tabada lask ta enese revolvrimest, mis oli tol korral kasutada pataljoniülema käes.

IRIREPORTAAR

ÜKS PÜHENDUSLAUL

Sind — vilgast, uljast, oivalist —
maailm on ikka imetlenud,
su rühti pikakoivalist.
Su saavutustel suured menud.

Kõiknägija, kõikteadja lausa,
kõikvõimas, kõikjal viibiv isand.
Meist, väeteist, möödud nagu vau sa,
me sinu jaoks vaid — väike lisand.

Sa kõnetad kui omasarnast
ministrit, pankurit ja pätti.

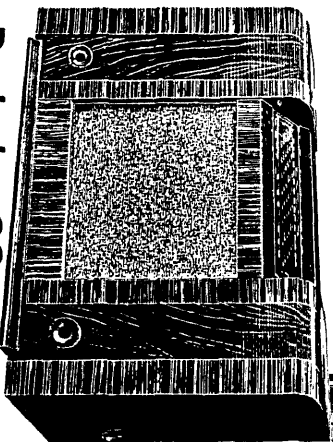
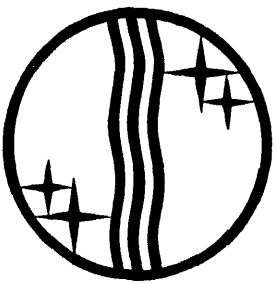
Sa sealgi trügid esirinda
ja küsid kähku ooberinglit.
Sa pistad julgelt pihku kinda
ja intervjuutad vana Zwinglit.

Kuid taevas pole pikka püsi.
Su jaoks nad pannud suure noole,
mis juhib — kuhu? Ära küsi.
Lai asfalttee viib põrgu poole.

Seal piinakamber ootab ohvrit.
Mis piin võiks olla sulle sünnis?

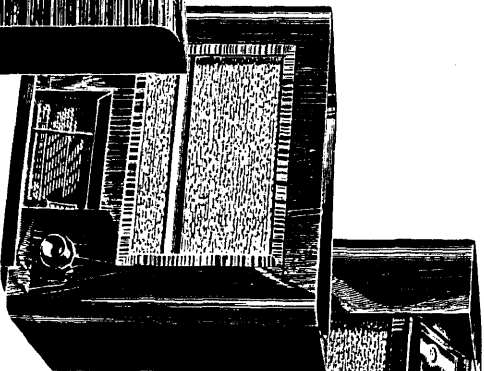
"Symfoniline Savi 38"

- kannab maailma suurima
raadiotööstuse garantiid!

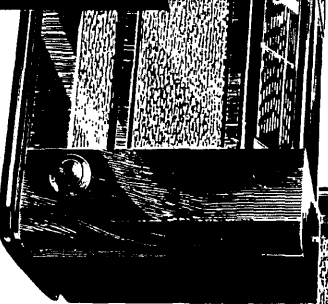
Preludio 38

Hind Kr. 235.—

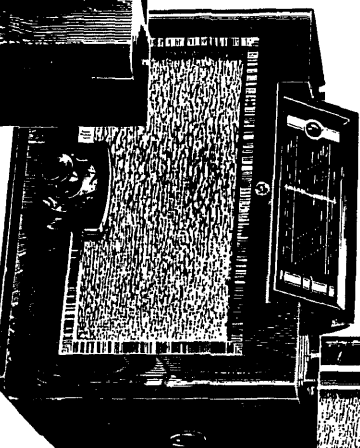
Barcarole 38

Hind Kr. 295.—

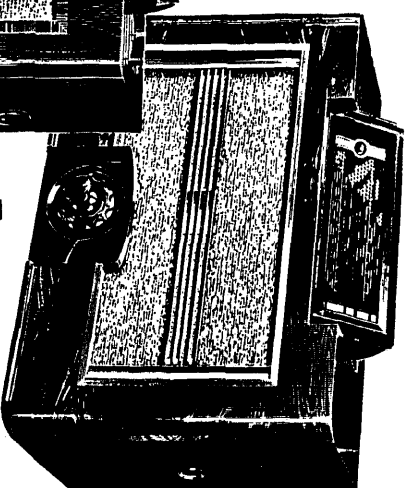
Rondo 38

Hind Kr. 295.—

Sonata 38

Hind Kr. 365.—

Fuga 38

Hind Kr. 495.—

Tähtsamaid saavutusi:

1. Automaatne tuntav häälustus
2. Mononapp — automaatne häälustusseadeldis, saateisamade valik, selektiivsus, helivõringu lne. määramine sünnib ühe nupu kaudu
3. Kontasteteksipansioon — annab sügavamalt ja plastilisemat helilüekannet
4. Adaptiivsonoraal — esitab ülevaallikult saateite nimetusit vastavalt vastenugole
5. Helilütkur — pakub igas ruumis täiesti ühtlast ja loomtuud helilüekannet
6. Kolmedioodilülis — väldib häireid, segamisi ja on mõõduandvaim vähenduseid ning tasandamisel
7. Automaatne helitasakaalus — kombineeritud kõrge ning madala helikorrektooriga, määrab alati nende õiget tasakaalu proportsiooni
8. Katoodkiir — häälustusindikaator — ideaalne nähtav häälustus
9. Uued punased „Minivatt“ raadiolambid — annavad suurimat võimet minimaalse voolutulu juures
10. Akustiliste põhimõtete järel ehitatud moodisjooneline kast

Nõudke demonstratsioone ja müügitingimusi lähema Philips raadiokaupmehe juures

PHILIPS RAADIO

*Kuršiu Nerija hiigelpõd-
rad metsatihnikus eine-
tamas.*

REIN HEINLAID

KÕRVERÄNDURI KIRI

Matkalt läbi Leedu-Saksa „Sahara“

Sõitnud läbi Leedumaa põhjast lõunasse ja idast läände, jälginud hoogsat elurütmi moodsaks suurlinnaks paisuvas Kaunases, kuulunud Leedu „kopsude“ kärarikast hingamist Klaipeda sadamalinnas ja tutvunud muude vaatamisväärsustega — arvasin end olevat näinud-kuulnud suurema osa sellest, mis Leedul on pakkuda huvitavat ja omapärast uudishimulikule välismaalasele.

Oleksin võib-olla lahkunudki Leedust selle ekslikul arvamusel põhjeneva rahulolutundega, kui mulle sõiduks Klaipedast Königsbergi ei oleks soovitatud kasutada laevateed piki Kuršiu lahte. Seal ühendustpidavalt mugavalt liinilaevalt tegin esimese tutvuse Kuršiu Nerijaga — ligi 100 km pikkuse ja poole kuni nelja kilomeetri laiuse maaninaga, mida kaheldamatult tuleb pidada huvitavamaks ja omapärasemaks vaatamisväärsuseks mitte ainult Leedus, vaid kogu Euroopas. Õieti kuulub Leedule Kuršiu Nerijast vaid pool, kuna lõunapoolne osa on Saksamaa valduses.

Kuršiu Nerija omapärasuste tundmaõppimiseks ei saa soovitada paremat liiklemisvahendit

kui asjahuvilise enda jalad. Tõsi küll — posti-veole rakendatud tõldauto viib päris mõõduka tasu eest kiiresti läbi kogu Leedule kuuluva maa-riba Smiltynest Nidani, kuid Kuršiu Nerija ürglooduslikud imed pelgavad maanteed. Neid tuleb otsida hiiglaslikelt rändliiva-düünidelt, mühavaist metsadest ja vaikkeist lahesoppidest, kuhu ei pääse ligi ükski sõiduk.

Kuršiu Nerija nimeline maanina algab, õigemini küll lõpeb, Klaipeda juures, jättes mere poolt vabaks avara laevade sissesõidutee ja olles ühtlasi ideaalseks kaitsemuuliks Klaipeda pikaksvenitatud sadamale.

Otse Klaipeda vastas asub maaninal suvituskohk Smiltyne — klaipedalaste Piritā, kus mererannik kilomeetrite pikkuselt on puistatud täis laudadest kokkulöödud perekondlike supefkabiine, milledest paljud uhkusega kannavad „villa“ nimetust. Kuna iga vähegi jõukam Klaipeda perekond loeb endale auasjaks sellise „kinnisvara“ omamise Smiltyne rannikul, on neid „perekonnasuvilaid“ kerkinud sinna arvutu hulk — kõik päris

veltveebelliku osavusega reastatud ühele joonele piki ilusat liivakallast.

Mereranda sõidab klaipedalane pärast töölt vabanemist mitte üksinda ega kahekesi, vaid ikka terve perekonnaga. Perekonna noorim võsuke on hoolikalt paigutatud lapsevankrisse, millega ta lükatakse ühendustpidavale laevale ja sealt jälle kindlale maale, kuna veidi suuremad õed-vennad lasevad kõrval lõbusat sõrki — võidu lemmikoeraga, kui see on arvatud perekonnaliikmete hulka.

Nende noorukestega on aga vanemal igavene häda, kuna nad vägisi tikuvad ronima liivadüünidele, milline „üleastumine“ tavaliselt on karistatav 5-litilise rahatrahviga. Lugu on nimelt nii, et liiv on Leedu rannikule samavõrra õnnetuseks kui õnnistuseks. Tugeva tuule korral tõusevad düünidelt hiiglaslikud liivapilved, mis ähvardavad matta kõik ettejuhtuva. Selle hädaohu vältimiseks on piki rannikut asetsevad liivadüünid istutatud täis erilisi kõrvetaimi, mis peavad liiva kinni hoidma. Järsumad kallakud, kus rohi ei suuda täita seda ülesannet, on kaetud vaiadega kinnitatud muruga. Kuna rändliiva ohjeldamine seesugusel teel maksab ränka raha, tuletavadi igal sammul plakatid karistuse ähvardusega meele, et liivadüünidel oleva rohu tallamine on keelatud.

Jättes sinnapaika päikesekullas mõnuleva suvitajatepere ja otse maanina põhjatipus vana kindluse müüride ääres oleva purjejah-tide ideaalse varjusadama, viib tee mööda maanina umbes 20 kilomeetrit lõuna pool olevasse Joudkrantesse — suurte okaspuumetsadega kaetud kõrgete küngaste vahelisse orgu pugunud vana kuulsusega kuurorti, mille looduslikku ilu on kõige parem nautida kõrgeimalt künka tipult — president Smetona mäelt. Toreda välja-vaate eest aga tuleb ohverdada tükike higi ja vaeva, sest 150 kõrge trepiastme vallutamine ei ole just kerge töö.

Joudkrantest edasi lõuna poole algabki tõeline Leedu „Sahara“ — liivadüünide omapärane maailm, mis juba kaugelt üllatab oma rohkearvuliste kõrgete püramiiditaoliste liivakuhilatega.

Ronides edasi mööda liivadüüne, mis järsu nurga all tõusevad otse merest mitmekümne meetri kõrgusele, võib näha igal sammul, kuidas siin inimene on pidanud võitlust metsiku loodusega. Osa düüne on kaetud madalate, vaevalt mehekõrguste mändidega nii tihedasti, et oleks mõttetus hakata sealt läbi pugema. Need männid ei ole enda heast tahtest hakanud ajama juuri rändliivaseljandikel, vaid neile on enne tasandatud teed düüniderohuga ja nad siis istutatud kohale — taltsutama rahutuid liivamasse. Suur osa

KINDLUSTUSAKTSIISelts
EESTI LLOYD

**SUUREMAID
JA VANEMAI
KODUMAA KINDLUSTUSSELTSE
ESINDUSED KOGU EESTIS
KIIRE JA ÕIGLANE KAHJU-
TASUDE ÕIENDAMINE**

EESTI LLOYD

düüne aga lookleb endises ürglooduslikus vabades paljude kilomeetrite ulatuses piki Kuršiu lahe rannikut, nagu oleks nende helepruunid turjad murdnud läbi neid vangistava roheline katte.

Need ei millestki ohjeldatud ränddүүünid ongi, mis alati meelitavad ligi turistide loendamatul arvul. Tuulevaikusel võluvad need düünid oma suursuguse rahu ja toredate vaadetega, mis avaneb Kuršiu Nerijale ja lahele ning Balti merele, sätendagu need siis päeval päikesekullas või öösel kuuhöbedas. Hoopis teine aga on pilt, kui sügistormid jutustavad düünidele nende igavesest vabadusest. Uludes ja vilistades tormavad siis tihedad liivapilved, tekitades päikesepaistel toredaid värvidemänge. „Liiv laulab,“ nagu ütlevad kohalikud elanikud. Ja tõesti kuulduv õhus nagu mingit kaeblikku viisi.

Lämmatav tunne asub rinda, kui sel ajal tungida mässavate liivapilvede keskele. Tuiskliiv tungib ninna, suhu, kõrvadesse, silmadesse, takistades hingamist, nägemist ja kuulmist. Isegi kella otsib ta vestitaskust üles ja paneb selle seisma.

Kalurid Preila ja Povelka külades jutustavad kurbmängust, mis juhtunud palju aastaid tagasi suurte tormide ajal. Ränddүүünide ala olnud tollal palju laialdasem, kuna neile siis ei olnud loodud veel mingeid kunstlikke tõkkeid. Keset rahutuid liivaseljandikke oli kerkinud kaks kaluriküla — Karvaičiai ja Negeliai, kus peetud alalist võitlust pealetungivate liivavallidega. Selles võitluses ei jäänud inimene võitjaks. Tohutukõrged liivamassiid vajusid tormide keerises inimasulaile, mattes need täielikult. Põgenikud rajasid endile uued kodud lahesoppidesse, kus praegu männiistanduste kaitsel ilutsevad Preila ja Povelka nägusad kalurikülad. Hukkunud asulaist aga ei leia tähelepanelikumgi vaatleja enam jälgegi. Mulle näidati neid kohti: Karvaičiai küla kohale on istutatud männimets, Negeliai rusudel aga laiutavad endiselt ränddүүünid. Ainult tormiseil kuupaistelisel sügisõil — nii räägib rahvajutt — kui liivadүүünid on sooritamas oma järjekordseid rahutuid rännakuid, võivat Negeliais näha liivast välja tõusvat kirikutorni tippu. Varsti aga kaduvat seegi tolmupilve.

Preila ja Povelka ümbruses asub Kuršiu Nerija kuulus hiigelpõtrade maa-ala, mida peale ränddүүünide reklaamitakse Kuršiu Nerija teise imena. Praegu loetakse nende vabade metsavendade arvu umbes 160-le. Toredad on need loomad tõesti, kui nad, äratatuna unest uudishimuliku ränduri poolt, end laisalt sirutavad, rahu segajale umbusklikult tükk aega otsa vaatavad ja siis majesteetlike hüpetega kaovad metsatihnikusse. Keegi hoolas vaatleja on annud välja päris tuseda teose, kus sõnas ja pildis näidatakse Kuršiu

Nerija hiigelpõtrade elu — nende mõnulemist metsaveerel, võidujooksu liivadүүünidel, paterdamist merevees, käike armuradadel jne. Turistide vedamine põtrade maa-alale on saanud päris tulusaks kõrvalteenistuseks kohalikele hobusõidukite omanikele. Joudkrantes ja Nidas võib iga kolmanda maja väraval näha plakatit: „Saadaval sõidukid väljasõiduks põtrade piirkonda“.

Kui juba Joudkrante köidab rändurit oma loodusliku omapäraga, siis Nidat — Leedu lõunapoolseimat suvituskohta Kuršiu Nerijal — peab nime-tama tõeliseks pärliks. Tiheda okaspuumetsaga kaetud mäed, tore rand, kõigepealt aga eriti siin oma jõulises ilus esilekerkivad ränddүүünid loovad pildi, millist raske unustada. Enamjagu suvilaid Nidas on ehitatud meeldivas vana-leedu stiilis, puust nikerdatud hobusepeadega katuseviiludel. Saksa kirjanik Thomas Mann, kes omab Nidas suvila, on sellegi lasknud ehitada samas stiilis. Kuna kuulus kirjanik viimaseil asatail enam ise ei ole kasutanud suvilat, on see välja üüritud „rahuarmastavaile suvitajaile“, nagu nähtub ukse juure väljapandud maja kodukorrast, mis keelab isegi valjusti rääkimise.

Mitte kaugel Thomas Manni suvilast asub Nerija-muuseum, kuhu püütakse koondada kõike, mis sel maanialal omapäraselt huvitavat. Kuigi muuseum on veel asutamise ajajärgus ja seepärast mitte küllalt täiuslik, annab ta siiski teatava ülevaate Nerija ajaloo ja tänapäeva olukorrast.

Kalasadamais tõmbavad endale tähelepanu arvukate purjekate puust vimplid, mis jutustavad nidalaste suurest nikerdamiseoskusest, kuna iga laeva nimelisse on hoolika viimistlusega lõigatud omaniku „vapp“. Kalastamine ongi suvitajate kõrval siinsete põliste elanike tähtsamaks tuluallikaks, kuna liivane maapind ei anna mingit saaki.

Mis puutub Nida suvitajateperet, siis suur osa sellest siin ilusal rannikul tunneb end nagu paradisiis enne patulangemist. Vabana igasuguseist eelarvamusest on heidetud kõrvale kõik „viigilehed“. Istutakse, lebatakse, joostakse ringi ja hullatakse vees ehtsate looduslastena — mees naise ja naine mehe kõrval. Mõõdaminejate pilgud ei näi neid põrmugi häirivat. Teati rääkida, et sealsete nudistide pere peagu eranditult koosneb sakslasist suvitajaist, kes Nidas naudivad neile kodumaal keelatud vabadusi.

Nidast edasi algab Kuršiu Nerija suurim ränddүүünide ala, ulatudes katkestamata ahelikena üle Saksa piiri, parkümmend kilomeetrit kaugel oleva Rosittenini. Suurima kõrguse — üle 60 mtr. — saavutavad düünid Saksa-Leedu piiril, olles seal nii järsud, et ülesronimiseks tuleb otsida parajat kallakut. Sealt avanev tore vaade

Balti mere ja Kuršiu Nerija „Sahara“ avarusile aga tasub nähtud vaeva mitmekordsest.

Laskudes alla Nida lähedal olevate düünide seljandikelt, leiad end äkki orust, mille salapä-
rast rahu ei pääse segama ükski tuulepuhang. Päike kõrvetab siin suvel halastamatu kuumu-
sega ja paljail jalgadel on tunne, nagu seisaksid
kuumal tuhal. Õigustatult kannab see koht „Vai-
kuse oru“ nime. Maailmasõja ajal sakslastel oli
siin vangilaager, kus hoiti kinni sõjakeerises van-
gilangenud prantslasi.

Leedu-Saksa piiril tuleb peatuda. Piiritähis-
tena liivaseljäandikesse torgatud puuksad ja kau-
gemal jalutav Leedu piirivalvur ei jäta mingit
kahtlust, et siit ei ole edasiminekut. Tuleb mars-
sida paar kilomeetrit piki piirihoont, kuni metsa-
tukast hakkab paistma maantee veerul seisev
Leedu piirivalvepunkt. Enne selle läbistamist
sooritatakse kaasasolevate esemete, passi- ja va-
luutakontroll. Kõik leitakse olevat korras, kuid
tolliametnikule üks asi siiski ei meeldi — et mul
on kaasas paarkümend litti Leedu paberraha.
Metallraha väljaviimise vastu ei olevat midagi,
kuid paberraha suhtes olevat asi halb. Kui aga

palun paberraha metalli vastu ümber vahetada,
lööb ta lõppeks käega, piirivalvur vajutab passile
Nida piiripunkti templi, ja mõni hetk hiljem olen
juba Saksamaa pinnal.

Hiiglaslikud liivadüünid, mis kogu aeg lookle-
vad rööbiti maanteega, meelitavad jälle enda har-
jadele, kuigi ronimine seal on väsitav. Alles Ros-
sitteni lähedal lahkun düünidelt ja jään nüüd juba
truuks maanteele, mis viib mind Granzbecki, kus
lõpeb Kuršiu Nerija 100 kilomeetri pikkune imede-
maa, kinnitades oma kannal Ida-Preisi maismaa
külge. Väsitav, selle eest aga võrratult huvitav
matk oli jõudnud lõpule.

*

Paar päeva hiljem, kui moodne reisijateaurik
viis mind Granzbeckist tagasi Klaipedasse, nägin
veel kord Kuršiu Nerija hiiglaslikke ränddüüne.
Kummalisi varje heitsid nad loojeneva päikese ja
samal ajal tõusva kuu kiirtes. Seesugusena ei ol-
nud ma neid veel näinud. Liivadüünide ja okas-
puumetsade alatasa muutlikus vaheldusrikkas
värvidemängus peitub võlu, mis kord Kuršiu Ne-
rijat külastanud rändurit kutsub uuesti tagasi.

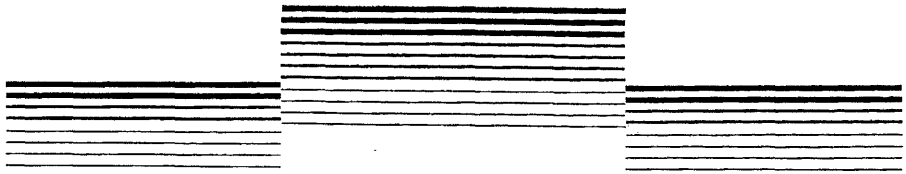
Tallinna Majaomanikkude

Pank Ü.-P.

Harju tänav 45

Telefonid: kodukeskjaam 478-50. Juhatus 443-67

Välisraha, seifid, laenud, hoiusummad.

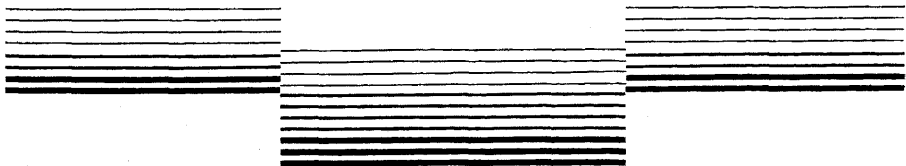

E E S T I P A B E R I A K T S I A S E L T S

esindab järgmisi paberivabrikuid:

PÕHJA PABERI- JA PUUPAPI VABRIKUTE AKTSIA-UHISUS, TALLINN
AKTSIA SELTS TALLINNA PABERIVABRIK E. J. JOHANSON, TALLINN
TURI PABERI- JA PUUPAPI VABRIKU AKTSIA SELTS, TURI
AKTSIA SELTS PABERIVABRIK „KOIL”, KOHILAS

MUUK AINULT
SUUREL ARVUL

Läbi Lapimaa

Talv Lapimaal — mitte nii lumevaene kui meil.

Kui nüüd tagantjärgi teha kokkuvõtet ja mõelda suvel sooritatud Jäämere-matkale, sõidule läbi Lapimaa, siis kenakesele rahuldustundele seltsib mingi pisike kihvatus südamesopis. See tunnete ristlemine on kahtlemata tekkinud sellest, et on sõidetud maha 4000 kilomeetrit, aga ometi on nähtud vaid murdosake kõigest sellest, mida tõeliselt pakub looduse erakordne vägevus, rahva tugev omapära ning vähimgi pisiasi seal kaugel ülal Põhjas. Oleks tahtnud näha rohkem. Viibida kauemini selle lõpmata huvitava maa miljöös.

Aga meie traagika seisab selles, et peame liialt kiirustama, ohverdades sellele põhjalikkuse matkamuljetes. Kuid rahvatarkuse järgi käies on ometi parem pool muna kui tühi koor. Ja seepärast lepime sellegagi. Ootame paremaid aegu ja võimalusi Lapimaa uueks külastamiseks, kuid siis juba põhjalikumaks. Selgi suvel nihkusime üksteisele sammukese lähemale. Seniks lubatagu piirduda mõningate äärmärkustega sellelt matkalt.

Meie huvipiirkond Lapimaal algab Rovaniemiga, Lapimaa mitteametliku pealinnaga, kuhu põhja-ekspress Helsingist viib vähem kui poolteise öö-päevaga, neelates meie matka esimesed 1000 kilomeetrit.

Rovaniemis haistame juba ehsat arktika hõngu. 6500 elanikuga linnakese tänavpilt meenutab kuidagi Metsikust Lääst kinoekraanilt nähtuna. Siingi tundub kõik põnevana ja ebaharilikuna. Ainult Metsiku-Lääne rüütlite — kowboide — asemel valitseb siin parvepoiss, samuti vaba, rühilt julge ja meelelt uljas, laiaäärelise kaabu, kirju kaelaräti, tumeda tööpluusi ning ülespidi-

pöördud ninadega saabastega. Revolvri asemel kõlgub tal puusal pussikolakas.

Nii nad rühivad salkades paksus tolmupilves sillutamatuil tänavail, varustades end kauplustes uueks tööperioodiks kaugetes laantes. Nende sekka eksib vahel mõni laplane oma kirevate rahvarõivastega. Kuidagi endassetõmbunult ja aralt luuraval pilgul tatsuvad nad edasi-tagasi, õiendades oma asju. Meestel seljas saterkuuetaoline mustjas-sinine kollase-punasetriipudega kuub, peas nelinurkne müts ja jalas lapi säärsaapad. Turistidega need väikesekasvulised looduseinimesed ei taha palju teha tegemist. Neil näib olevat mingi eelarvamine kõige selle vastu, mis tuleb väljastpoolt. Sellega on seletatav ka nende hinnang võõrastest — lantalaised, mis peab tähendama lehmäsõnnikut.

Kuuritaoliste majalobudike üle valitseb Rovaniemis alkoholiliiklike miljonikroonine turistide hotell „Pohjanhovi“, mis õigusega on teeninud arktika Valge Lossi nimetuse. See on moodsamaid ja mugavamaid hotelle Põhjas, kus Jäämere-matkajad meeleldi peatuvad. Nii seisab siingi kõrvuti vana ja uus, luues järsu kontrasti.

Ounasvaara tundrumäe hari polaarpiiril on saanud Mekaks neile turistidele, kellel puudub võimalus vaadelda keskööpäikest Jäämere rannikult. Ounasvaaralt avaneb unustamatu vaade Lapi pisipealinnale, Kemi jõe laiuvale vesikonnale ja kogu ümbruse tundrule. Siin on juba avarust, mille kaugemad perspektiivid on looritud sinkjasse udurüüsse. Hakkame juba aimama salapärast ja suletud Lapi hinge. Imetleme rahvast, kellele kauged tundrumäed on olnud hälliks ja koduks. Alles siit mäehiiglaselt hakkad taipama soome

Jäämerele

Lapi maastik suvel.

rahva suurt visadust ja püsivust võitluses eluraskustega kaugel Põhjas.

Püüame endid teineteisele sellel teemal teha nii mõistetavaks kui vähegi võimalik „Lapin Kansa“ toimetaja, põlise rovaniemlase härra Pekkalaga, lehe toimetuses, ühe kuuritaolise hoone pööninguruumis ja hiljem tema külalislahkes mugavas kodus tassi soome „kahvi“ juures, enne kui alustame matka üle „napapiiri“ postiautol Lapimaa südamesse.

Meie silme ees rullub arktika loodus. Suursuguselt põhjamaine loodus laiuvate laantega, millele 20.000-ne torparite vägi sae ja kirvega ei suuda teha liiga. Teeme peatusi ja kostitame endid matkajate kodude mugavuses, kus igal sam-

rinast suuremat välja. On sellega nähtavasti juba harjunud. Vuotsos, mis on esimesi suuremaid Lapi keskusi, kohtame laplasi, kes tulnud tegema äri karu- ja põdranahkadega. Siin on ka Soome tollipiir, millest põhja pool kaubad on tollivabad. Vuotsos elame üle ka moskiitodenuhtluse, kes armuheitmatult nõeluvad reisijaid. Kuid nii hull nagu sellest kõneldi teele asudes, see asi ei olnud kaugelki.

Edasisõidul märkame, et kõik veed jõgedes voolavad juba Põhja. Selgub, et oleme ületanud vetejagaja, soomlaste „maanselkä“. 10 tunniga oleme katnud ligi 300 kilomeetrit. Sellest peab jätkuma üheks päevaks. Ivalos puhkame reisuväsimuse välja.

Oleme jõudnud Lapimaa südamesse. Ivalos ja

Kaunitar Jäämere äärest.

ja läikiv nagu väike põrguline. Vaatab laplane ja tõmbab uuesti teki üle pea, arvates, et tegemist on viinauima viirastusega. Ärkab teist korda — sama lugu. Saanud siis vihaseks ja käratanud: minema siit nende murjanitega, kas Helsingis siis enam valget inimest ei leidu. Mees oli arvamisel, et ta oma pummeldamise-järjega on alles Helsingis. Võtnud siis laplane kätte ja kihutanud otseteed tagasi oma lapi külla. Ja sellest ajast peale ei ole teda keegi enam näinud Helsingi lokaalides.

Poro-majandus on Soomele tähtsaks tuluallikaks, mille tõttu seda on reguleeritud seaduste ja määrustega. Karjatamiseks on kindlad piirkonnad, iga kohta kindlaks määratud loomade arvuga. Laplasele on põhjapõder kõik — tema tööloom, leivakõrvane ja kehakate.

Ivalost liikleb Jäämere maantee roobasjoni 80 klm. pikkuse Inari järvega, kust väljub Jäämerre kulgev Paatsjõgi, mis koos Petsamo jõega moodustavad parima vesikonna kalapüügiks. Neil jõgedel-järvedel võib alati kohata kalasportlasi kogu laiast maailmast, eriti aga inglasi, kes spinninguentusiastidena matkavad maha tuhandeid kilomeetreid selleks, et siinsetes kärestikkudes püüda mõnd hõbelõhe või forelli. Üks osa laplasi elutseb kalapüügist. Kala läheb ekspordiks suurtes kvantumites.

Salmi järvel kuuleme tundrumägedest tugevaid mürtse, mis üteldakse tulevat niklikaevandusest, mille on löönud lahti üks norra selts. Siin suurte võimaluste maal tegeldakse ka kulla-kaevamisega, kuid senised tulemused veel ei ole õigustanud suuremaid investeerimisi.

Viimasel sajal kilomeetritel loodus omab üha metsikuma ilme. Tundrumägede põhjapoolsetel külgedel välgahtub igavene lumi. Männimetsadki on juba kadunud. Kased on muutunud rooma-vaiks pöösaks.

Õige ettekujutuse Põhja looduse omapärasest suursugususest saame aga alles Jänsikonskil, mille vete vahutav sümfoonia on nii haarav, et võid unustada kõik. Mida enam lähemale Jäämerele, seda kõrgemaks muutuvad ümbritsevad tundrumäed. Nende vahel ilutseb 16,5 km pikkune Petsamo merekäär, mille suust leiamegi oma matka lõpubaasi, Läänahamari sadama, mis nüüd Trifona asemel peab teenima Soome Jäämere-kaubandust. See koht on idülliliselt kaunis. Vaikus ja rahu, mis hoovab määratuist kivimassidest peegelselge veekogu ümber.

Tundruloodus on oma õitsengu haripunktil. Tunned end olevat nagu kõige ilusamas kivitaimes kirjeldamata värvide külluses. Vaevalt leiduks inimest, kes suudaks panna vastu tundrumägede kutsele. Meiegi võtame ette matka üle mägede Jäämerele, olgu see nii vaearikas kui tahes. Läbi igavese lume, üle mäetippude viib see tee, millel vaevalt märgatav rada. Jõud ähvardab lõp-peda, kuid ikka edasi. Kuni kaljutipust avaneb pilt, mille vaatamine tasub kõik vaevad üheainsa hetkega. See on Jäämeri. Avar veteväli särab ja sätendab määratuma kristallina meie ees. Kaugemal helgivad päikesesäras Norra mägede lumised harjad.

Kummaline tundub siit kaljustelt kõrgustelt vaadatuna maailm. Oleme siin lõpmata väikesed. Mõõtmatud ja tummad kivimassid jutustavad üleolekust elu argipäevast, luues pühapäevameeleolu. Alles siit võib inimenegi õppida vaatama elule avarama pilguga. Kõik, mis näis muide väga tähtsana, ähvardab muutuda tühiseks. Tundub, et viimase elu ja surma piirimail...

Õhtul siirdume Jäämerele mootorpaadil, et segamatult imetella keskööpäikest. Muljeid sellest võiks võrrelda ilusa unelmaga. Päikeseketas on hetkeks jäänud seisatama. Ta on jõudnud oma rännakus lähedale sellele joonele, mis ühendab taevast merepinnaga. Aga enam allapoole ta ei lasku. Saadab siit laiali oma kirrtevihkusi, mis veepinnal sünnitavad kullaseid linikuid. Läbi õhu jahenemisest tekkiva veeauru on valgus mahe ja sume. Juhime oma silmad kesköötunnil otse päikesse. Vaatleme keskööpäikest Jäämerel...

Kolm veripunast kirge

Öö Suure Vankri küljeli nihutas,
kolm ratsanikku läbi kesköö kihutas.
Ajutuul ratsanike punaseid mantleid

tee teadmatusse tundmatuil kaua tormata
kandis,
andis.

Hobustel hele veri sõormeist tilkus —
kolm ratsanikku kesköös nuttis, naeris ja
ilkus.

Ajuti ratsanikud vaatasid kustuvate täh-
tede poole,
kannustasid loomi, sundisid tormisele
hoole.

Alles kui aotas, saabus hommiku virge,
kolm ratsanikku — kolm veripunast
kirge —

saabus unetusest tuskleva naise manu,
pakkudes südameverd, et kustuks ta janu.

Naisel sõõrmed ärgand ekstaasis paisusid,
kolm ratsanikku teda iharalt kaisutid,
kihutid tagasi siis, kahvatud, oma leegioni,
igavese rahuldamatuse reegioni.

Päike idas punaselt plahvatas —
kolm ratsanikku nähtamatuks kahvatas.

TALLINNA LINNAPANK

TALLINN, S. KARJA 7

TELEGR.-AADRESS: „LINNAPANK“

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE SISE- JA VALISMAAL, VÕTAB
KAUPU OMA AITADESSE HOIULE JA ANNAB NENDE VASTU LAENE

SIIN VALMIVAD PRESSIBALLI LOTERIIVÕIDUD. Nüüd, kus pressiball pole enam mägede taga, on ajakirjanike naisperel, kes moodustab balli daamidekomitee, tööd enam kui jõutakse teha. Balli loteriit vajab võite ja tubli osa nendest moodustavad käsitööd. Paar korda nädalas käiakse koos, sest nii edeneb töö lõbusamalt ja kiiremini. Aga sellest on veel vähe — igaiüks töötab veel kodus, et anda oma osa üldise asja heaks. Nü kestab töö juba oktoobrist saadik ja mis päev lähemale ballile, seda „ügedamaks“ tegevus läheb. Kuid just see kindlustab, et balli loteriilaud koos muude esemetega tuleb „vanas tuntud headuses“ ja teenib ballikülaste täit rahulolemist.

Pressiball kutsub!

Pressiball 1937 on osavõtjail veel hästi meeles, aga juba kutsub järgmine — pressiball 1938. Ettevalmistused selle heaks kordaminekuks on juba varakult käimas. Mitmekümne ennastsalgava daami virgad käekesed on nobedasti tööl, et valmistada oma kallitele ballikülastele üllatusi kaunite loteriivõitude näol.

Need käsitöösemed ühes muude väärtuslike kude loteriivõitudega on ilusaks materjaalseks lisaks eelseisva balli võludele.

Kes ei peaks veel tundma pressiballide ülekeevat tuju, sellel tarvitseb vaid pilk heita kõrvalolevale leheküljele — fotoläätša haarangule eelmiselt ballilt. Te näete seal rohkesti õnnelikke nägusid.

Valitsemisemuredega koormatud riigimehed, äritegevusse sukeldunud töösturid ja kaupmehed,

loominguvaevadest puretud kunstirahvas, toimetuse närvilisusest väljarabelenud ajakirjanikud ja palju, palju teisi — kõik nad on ühes oma daamidega üheks ööks õlgadelt maha heitnud tavalise elukoorma, et muutuda selleks, mis inimene on oma ürgloomult: rõõmsaks ja õnnelikuks.

Korraldajad, Eesti Ajakirjanike Liit ja eriti daamide komitee, hoolitsevad, et pressiball 1938 mitte ainult ei vääriks eelmisi, vaid ka ületaks need igas suhtes. Kutsed ballile saadetakse juba varakult kätte, loodetavasti koos uue aasta õnnesooviga! Ja teil, kallid ballikülastised, jääb ainsaks mureks meeles pidada, et järjekordne pressiball avab oma ukseid 22. jaanuaril 1938 „Mustapeade“ saalides.

Fotoportaaži eelmiselt pressiballilt

Auliige M. Aitsam 60-aastane

Omaaegse „mässumehe” sünnipäeva puhul 1. detsembril

Seda nime — Mihkel Aitsam — mäletan juba neist aegadest peale, kus 7-aastase poisikesena sagedasti sai jäetud lambakari kesale omapead, hiilitud koju viljaaita, seal vargsi heidetud pimedas kõhuli põrandale ukse kassiaugu ette ning hakatud uurima neid nii põnevaid lugusid Jaapani sõjast ja „punastest aastatest“. Loetavaks olid vanad „Eesti Postimehe“ ja „Aja“ aastakäigud, mis talus hoihi alal suure armastuse ja hoolega. Neis aastakäikudes vilksatas siis tihti ka Mihkel Aitsama nimi. Ja poisikese fantaasia lõi sellest „Läänemaa mässajast“ umbes Bornhöhe „Tasuja“ sarnase kuju; ta pidi olema pikkade valgete lokkidega, mehise rühi ja vägeva kõnnakuga.

Mihkel Aitsam „lõhub“ tööd teha.

Kui siis 16 aasta pärast sai tulnud „Päevalehte“ ja juba esimesel päeval nähtud Mihklit palest palge, siis osutus, et nooruse fantaasia polnudki palju eksinud. Oli selline kehakas, laiaõlgne ja kõrge kogu, muudkui et valgeid juukseid ei olnud pikkadena lehvimas ega muid muinasloomisi atribuute. Selle asemel hakkas kohe esimesel hetkel silma selle mehe äärmiselt reaalne mõtteviis, tegumood ja üldse illusioonidetu vaatevinkel kõigele sellele, mida sa enda noorusetuhinas vahest tormitsesid ja lootsid avalikult ja salaja, nagu neis aastates see moes on.

Ja teisel päeval kui oli juba kõneldud mõned mehejutud elust, maailmast ja olemisest, siis läks kohe lahti — „marjaasiks“. Ning see kestab tänapäevani, omavahel öeldud, minu ikka veel

õppides. Olen küll vahetevahel teinud juttu üleminekust bridge'ile, kuid Aitsam ei taha sellest palju kuulda: tema jääb endiselt oma proovitud „6 viimase“ juure, ja kui ta ei saa seda, siis vähemalt „abi“ rabeleb ta endale ikkagi kätte.

Selles reaalses truuduses vanadele kogemustele avaldub Mihkel Aitsama iseloomu ja töö silmapaistvamaid jooni. See mees enam ei katseta. Mis aga ei tähenda, et ta seda poleks teinud varem.

Sest seikluslikult algab Mihkel Aitsama ajakirjanduslik elutöö üldse. Oma esimese kaastöö ajalehele, nimelt „Päevalehele“, on ta saanud vanglast. See oli pärast seda, kui ta 1905. aastal Vigala valla saadikuna oli võtnud osa kuulsast Tartu konverentsist ja veel teisitigi omakandis avaldanud tuliselt moodsat mässumeelt. Ime siis, et noorel Mihklil tuli jõulud veeta trellide taga — kust ta siis „vangitornis“ hakkas sepitsema sõnu-meid, jutte ja luuletusi „Päevalehele“. Kuidagi, patuga pooleks, siples ta enese siiski vanglast suveks välja — ja selline terve nahaga halvimatest situatsioonidest pääsemine on sellest peale jäänud tema armsaimaks traditsiooniks (mis aga muidugi ei tähenda seda, et Aitsam läheks alati välja vaid kompromissidele või üldse harrastaks kontsessioone oma südametunnistusele. Kui on vaja, siis ei kohku vana Aitsam kõrgendamast häält kõige hea ja õige eest).

Juba varsti pärast seda kutsub dr. Hermann M. Aitsama Tallinna, kus ta hakkab päevalehe „Hüüdja“ juures juba palgaliseks kaastööliseks. Sest Vigalas polnudki tal enam midagi teha — karistussalgad olid põletanud kodutalu ja mõis selle maad kättemaksuks jaganud hoopis teiste talude vahel. See esimene kutselise ajakirjaniku põlv ei kestnud M. Aitsamal aga kuigi kaua. Juba järgmisel aastal läks „Hüüdja“ pankrotti ja Mihkel Aitsamal tuli oma esimesi pressi-kogemusi maksta 60 rubla saamata jäänud palgaga. Õnneks leidis ta veel samal aastal koha Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi asjaajajaks ja sellele kohale sekretärina on ta oma elukutselise töö kõrval jäänud kuni kõige hilisema ajani. Jälle pidevalt toimetusse asus ta alles aastal 1918 „Päevalehte“, kus ta tõbusalt rühhib tänapäevani.

See on aga vaid pealiskaudne joonestik M. Aitsamast kui ajakirjanikust. Tema harrastused sel alal on palju laiemad ja algavad juba koolipoisi päevil. Siis tegi ta kaastööd mitmele selleaegsele ajalehele, eriti „Olevikule“, ja korjas dr. J. Hurdale vanavara. „Puhkusaastail“, 1907—1918, teeb ta pidevalt kaastööd peagu kõigile eesti lehtedele, ühtlasi aga olles kirjasaatjaks ka Peterburi „Korrespondentskoe büroole“, informeerides seda Eestimaa poliitilistest sündmustest,

eriti ühenduses selleaegsete duuma valimistega. Kutselise ajakirjanikuna on M. Aitsama sulg ulatanud igale alale, alates pisisõnumitest kuni poliitiliste ja maailmapoliitiliste juhtkirjadeni. Kaua aega oli ta omas „talus“ tähtsa „Kohaliku osakonna“ juhatajaks. Alles aasta tagasi siirdes ta sealt rahulikumale, aga seda rohkem tööd ja järjekindlust nõudvale harrastusele — nüüd uurib ta ajaloolisi dokumente ja ürikuid lähemast ja kaugemast ajast, koostab nende järele põnevaid jutustusi ja lugemisseeriaid. Paistab, et ta siin ongi leidnud endale tänuikuima ja omasema ala — seda tõendab ta teostele osutatav huvi. Õieti on ta sel alal teeavajaks Eesti ajakirjanduses ja väärib järeletegijaid. Seda tööd — nii paistab — teeb ta mitte nii palju lihtsalt elukutsena, kui just armastusest asja enese vastu.

Kõnelemata M. Aitsama edukatest ja esindusteatreissegi pääsenud näidenditest, tahaksin veel mainida, et vaevalt leidub üldse mõnd n. n. avaliku tegevuse ala, kus M. Aitsam poleks jõudmööda kaasa tõmmanud. Nii on ta juba noorpõlves olnud tegelane kodunurga muusika- ja näiteühinguis ning harrastanud Georg Lurichi õhutusel isegi sporti; hiljem oli juhatusliikmeks Tallinna karskusseltsis „Valvajas“ ja Eesti karskusseltside kesктоimkonnas; ta on tarvitatjate ühingu „Oma“ asutajaid ja juhte; Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsist juba kõnelesime — praegu on ta selle auliige ja tegutsenud veel mitmes teises organisatsioonis. Ka poliitilise tege-

vuse aladele on ulatanud ta reaalselt juhitud energiat: aastal 1917 oli ta Lääne maavalitsuse esimees.

Eesti ajakirjanike perel tuleb aga auliiget M. Aitsamat mäletada veel tulevikuski kui Eesti Ajakirjanike Liidu asutajat liiget ja kauaaegset juhatusliiget. Liidu üritustes kõigil aladel ja just raskematel algusaegadel on M. Aitsam endohverdavalt kulutanud oma tööjõudu kogu ajakirjanike pere hüveks.

Ajakirjaniku töö on ühepäeva-töö. Seda hari-likult ei koguta köidetuna kaante vahele ega hoita alal raamaturiivil isegi ilu pärast mitte. Ometi on see tänapäeva elurütmi määravam tegur ja oli seda eriti neil aegadel, millal M. Aitsam temale pühendas oma elujõulisemad aastad. Neist aastatest on pärit ja saanud alguse kogu meie avalik ja poliitiline elu. Suured annused sinna on tulnud M. Aitsama virgast ja tüdimata sulest. Ta jätkab seda veel praegu — andku taevast, et kauaks! Aga seda ju ka usume kõik, kes me teda iga päev näeme enda keskel ikka elurõõmsana, tüdimatuna, andes „5 silma ette“ nii mõnelegi noorele nii töös, elujõus kui ka teatud mängus. Selle tema nooruslikkuse juures näib nagu sobimatunagi, et see me auliige on juba 60-aastane, kuid see ei takista seda, et kogu ajakirjanike pere ja ka tuhandete lugejate soovid ta praeguse verstatulba puhul on mõeldud otsekohe-
selt ja parimatena.

Eevalt Viskel.

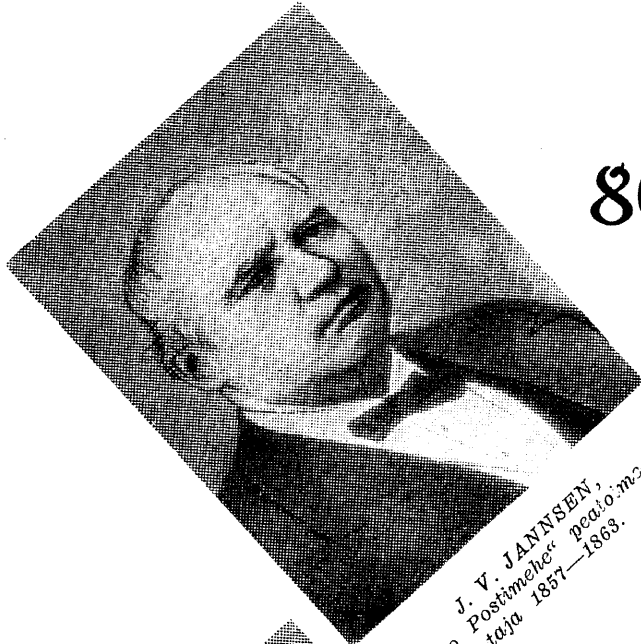
Uudis!

SAKU

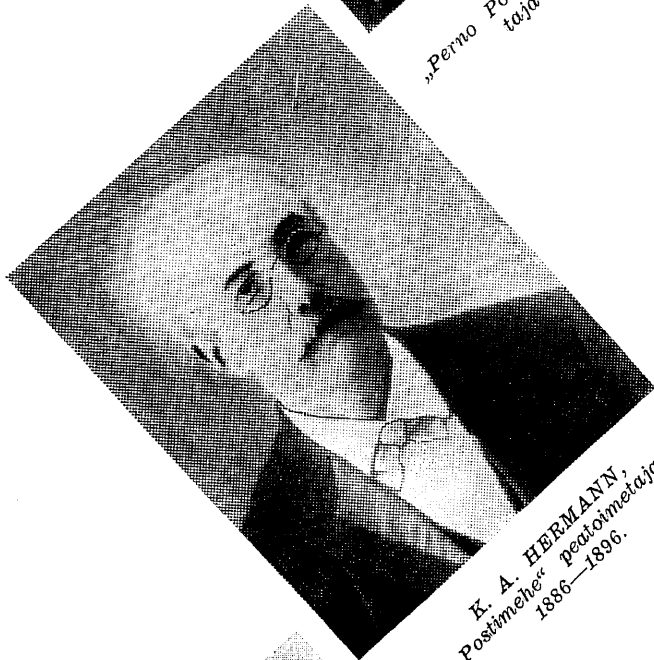
K Õ I K
J O O V A D
SAKU
Õ L U T !

ERA

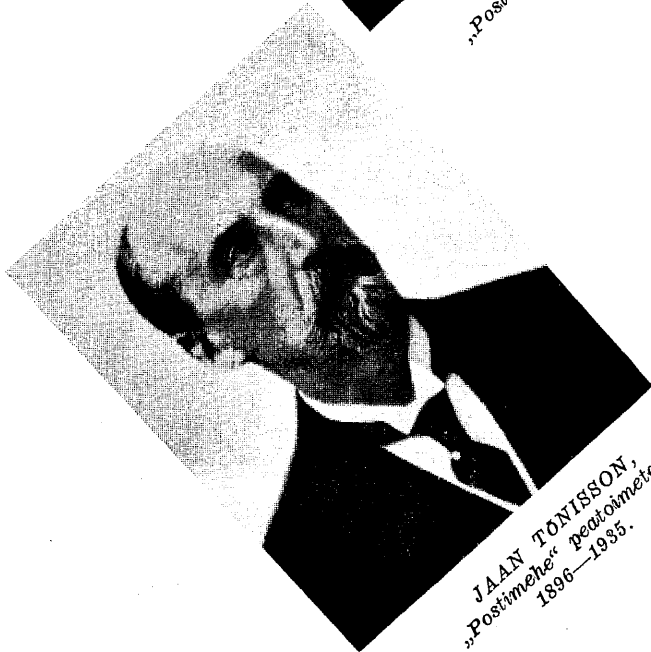
80 aastat „Postimeest“

J. V. JANNSEN,
„Postimehe“ peatoimetaja
1857—1863.

K. A. HERMANN,
„Postimehe“ peatoimetaja
1886—1896.

JAAN TONISSON,
„Postimehe“ peatoimetaja
1896—1935.

Eesti ajakirjandus aitab pühitseda erakordselt rohkearvulisiks paisunud juubeleid: kümne, viieteistkümne, kahekümne ja kahekümneviie aasta juubeleid. Ei maksa imestada, et ajakirjandusel ei ole mahti laiaulatuslikumalt pühitseda oma juubeleid iga viie või kümne aasta tagant.

Eesti ajakirjandus võis end juba möödunud aastal lugeda 170-aastaseks, sest 1766 hakkas ilmuma esimene eestikeelne perioodiline väljaanna — Põltsamaa arsti Vilde „Lühhikesse õpetusse“. Selle iga oli aga lühike, samuti Oldekopi „Tartoma Rahva Näddali-Lehel“, Masingi „Marhva Näddalalehel“ ja teistel eesti ajakirjanduse esivanemal läinud sajandi kuuekümnendate aastateni. Eesti ajakirjanduse pidev areng algas Jannseni „Perno Postimehe“ esimese numbril ilmumisega 17. (5.) juunil 1857.

Ka „Postimees“ ise ei paisutanud selletagi rohkete juubelpidustuste arvu päeval, millal tema sünnist möödus 80 aastat, vaid loobus igasugustest pidustustest ja tõstis ainult ulatuslikumaks oma tööpäeva, pühendades 17. juunil 1937 40-leheküljelise erinumbri esijoonesse sellele, et vaadata tagasi 80 aasta kestel käidud teele.

See tee on ühtlasi eesti ajakirjanduse arengu-tee. Enamgi sellest: „Postimehe“ 80 aastakäigu kõited peegeldavad meie rahva elu teoorjusest omariikluseni, rahva kolme põlve elu nädalast nädalasse ja päevast päeva ning püüdeid parema homse päeva, vabama tuleviku poole. Oma mineviku pärast ei ole eesti ajakirjandusel põhjust silmi maha lüüa, seistes selle 80 kõite ees. Sest eesti ajaleht ei ole ainult elule järele ega temaga kaasa tõtanud, vaid sammunud ees. Kui tema lugejad on muutunud järjest nõudlikumaks, siis on ajaleht ise olnud selle nõudlikkuse õhutaja ja kujundaja. Ilma et hakkaksime siin jutustama ajalugu, olgu iseloomustatud, kui kiirelt oli sammutud edu teed juba esimese poole sajandi kestel.

„Postimehe“ tänavuses juubelinumbris jutustab Tartu ülikooli rektor prof. J. Köpp oma mälestusi toimetuse omaaegse liikmena, kõneldes A. Grenzsteini ja J. Tõnissoni võitluse päevist ning Vene võimude katsest rahvuslikku iseteadvust õhutada „Postimeest“ suruda tagasi mineviku raamidesse:

„Tuli korraldus, et „Postimees“ programmi järgi, mille põhjal omal ajal luba antud „Perno Postimehe“ väljaandmiseks ja mida ei olnud vahepeal muudetud, võib avaldada ainult sõnumeid Vene- ja kodumaalt, hingekosutavaid vaimulikke kirjutisi ja nõuandeid põllutöö ja teiste „talurahvale“ kasulikkude tööde kohta. Mäletan, misuguse hämmastuse ja pahameele see korraldus välja kutsus „Postimehe“ peatoimetajas, toimetuses ja sõpruskonnas... Varsti aga läks J. Tõnissonil korda vastavas kohas selgeks teha, et seesuguse sisuga ajaleht ei suuda enam rahuldada eesti rahva tarvidusi, kes õigusega ootab ajalehelt rohkem kui poolsada aastat tagasi — ja uus ajakohane programm leidis kinnituse.

„POSTIMEHE“ TOIMETUS PRAEGUSES KOOSSEISUS. Esireas pahemalt paremale: H. Reiman, R. Tüüts, A. Raag, J. Kütsberg, prof. J. Uluots, M. Nurk, H. Paalmann, H. Jürgenstein, H. Vallaste. Teine rida: R. Janno, V. Pärtelpoeg, E. Mälvvere, O. Gnadenteich, A. Tiitsmaa, D. Karopun, E. Kõrgvee, H. Rebane, T. Sirg, M. Pedjas, J. Erikson, L. Kurve, H. Mitt, A. Ojari. — Pildil puuduvad A. Tõllassepp ja toimetuse Tallinna osakonna liikmed.

Üldiselt püüdis „Postimees“ kaitsta seisukohata, et ajaleht ei saa olla nagu rahva magamaunuta, kirjutades ainult ülemuse näpunäidete järgi ja võimukandjate meeleheaks ja ülistuseks, vaid temas peavad kajastuma rahva hädad ja mured, soovid ja vajadused, ta peab rahvast kasvatama, asju ja olusid nägema, õpetama, otsustusvõimet arendama, peab olema juhiks, kelle vastu rahval on usaldus, mis põhjeneb sel teadmisel, et ajakirjanik võib kirjutada täiesti vabalt ja avaldada oma tõekspidamisi varjamatult ja takistamatult. Ainult siis võib ajakirjandus olla rahva südame-tunnistuse hääleks ning on suuteline olema väärtuslikuks teguriks maa ja rahva elu-olu korraldamisel, vastasel korral on ta „surnud koer“, kellest enam kellelgi kasu pole.

Need mõtted ja seisukohad, mida enam või vähem selgelt võis lugeda „Postimehest“ ja mida muidugi varjamatult avaldati „Postimehe“ ligemas ringis, üldse „Postimehe“ julge ja kindel kõne äratasid paljudes uut julgust ja jõudu paindumahananud selgroo sirgeksajamiseks..“

Nii on eesti ajaleht ise kasvatanud oma lugejad nõudlikuks. Ärgem alahinnakem ka esiisa Jannseni — tema rajas selle traditsiooni, kuigi ta teoorjuse päevil pidi arvestama oludega ja ise kirjutas kord oma lehes „ridade vahel“:

„Kui mõnni mees teaks, kuidas mõnni mees mõnnes asjas peab munnade peal käima, siis saaks mõnni mees mõnda meest vähem mõnnitama..“

Mineviku traditsioon ei ole surnud ka praegu. Olud on palju muutunud ja ajalehtedele on osaks saanud etteheiteid, et nad on külvanud paha vaimu. Kuid lugejaskond ei piirdu ka praegu sel-

JOH. LORUP'i KLAASIVABRIK

valmistab hooaja uudisena

LAUAKRISTALLI, KRISTALLEMEID ja KRISTALLSERVIISE
algupäraste kavandite järgi.

Parimast valgest ja värvilisest
klaasist

KLAASPUDELEID, KLAASPURKE,
KONSERV- ja PIIMAPUDELEID,
KLAASKUPLEID ja KLAASARMA-
TUURE, KLAASISOLAATOREID,
KLAASSTARBEID TEHNILISEKS
VAJADUSEKS ja teisi klaasist ja
poolkristallist majapidamistarbeid.

Tellimiste täitmise kiire ja korralik.

MUUK AINULT SUUREL ARVUL.

KONTOR, Tallinn, Viru tän. 1-3.
Tel. 447-01 ja 459-04.

VABRIK Tallinn-Kopli, Bekkeri
teh. nr. 84. Tel. 428-49/77 ja 47.

„POSTIMEHE“ TALLINNA TOIMETUS.
 Vasakult: B. Karro, E. Salurand, E. Simm,
 G. Jürgenstein.

lega, et ta nõuaks lehelt ainult objektiivset informatsiooni, — lugeja tahab ajalehelt ka nüüd seisukohavõtte, „õpetusi“. See selgus uuesti ka „Postimehe“ saamisel 80-aastaseks, millal seda väljendasid mitte ainult arvukad lugejad oma õnituskirjades, vaid millal näiteks K. Kornel kirjutab „Postimehe“ juubelinumbris:

„Kui Jaan Tõnisson asus „Postimehe“ peatoimetaja toolile, siis hakati kogu rahvast kogu ta eluavalduis üles raputama, teda õpetades oma ülesandeid mõistma ja lahendama. J. Tõnisson meie rahva suure kasvatajana tegi „Postimehest“ tõsise rahvakasvataja ja see ilme on talle teatava piirini praegugi jäänud... Ajavaimu kiuste jäi „Postimehele“ ikka külge rahvakasvataja ilme. Mul isiklikult oleks kahju, kui see joon „Postimehe“ juurest kaoks! Kuid vaevalt ta kaob! „Postimees“ on jäänud ustavaks enesele ja see

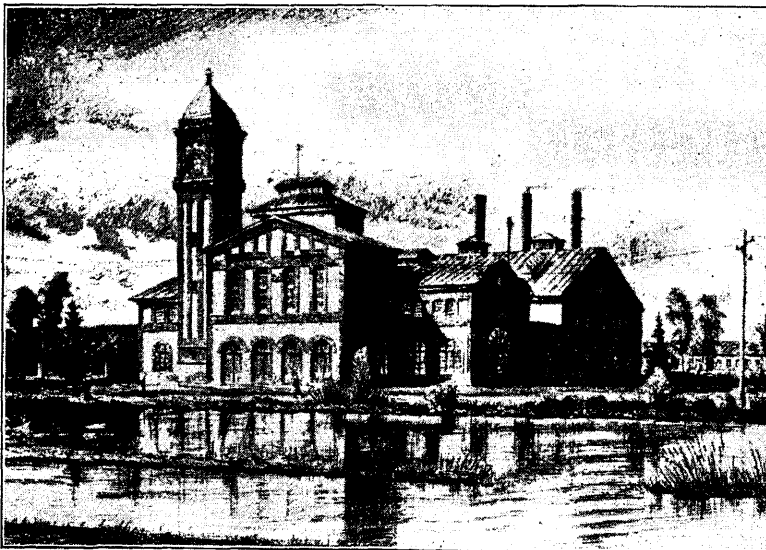
on temal aidanud tasandada teed üheksandasse aastakümnesse. Aeg aga omakorda on ka muutunud. Meie elame suurte ideoloogiliste võitluste ajastul, kus suuri ja tihti peale üksteisest lahku minevaid ideid juhitakse rahvahulkadesse. Nüüd pannakse uuesti lootusi ajakirjandusele kui rahva kasvatajale.“

Olnud oma rahvale juhiks tema kiirel tõusul poliitilisest, majanduslikust ja kultuurilisest sõltuvusest enesemääramiseni ja vabaduseni, on ajakirjandus aga ühtlasi muutunud nõudlikumaks ka ajakirjaniku vastu. „Sajandite vahetusel muutusid meie ajalehed ikka enam ja enam kollektiivseks tööks“, märgib samas „Postimehes“ O. Urgart. Toimetused vajadis seisukohavõttude ja „õpetuste“ andmiseks asjatundlikke sulemehi, teostades seesmist tööjaotust erialade kaupa. Nii tekkiski see „Postimehe kool“, millest sageli on kõneldud naljatades, kuid mida peame tunnustama ka tõsimeeli, kui silmitseme 80 aasta kestel „Postimehe“ toimetuses töötanute nimestikku. Selles nimestikus on 150 isikut, kellest paljud on siit „koolist“ siirdunud juhtivale kohtadele mitte ainult teiste ajalehtede toimetustes, vaid paljudel avaliku elu aladel.

Nii on „Postimees“ 80 aasta kestel olnud jõuallikaks mitte ainult tema veergudel antud algatuste, vaid ka tema toimetuse koosseisust teistele töökohtadele siirdunud isikute kaudu. Ärgem kõnelgem aga sellegipärast „Postimehest“ kui hõbejuukselisest juubilarist. Ta on jäänud noorusjõuliseks nagu alati oma iga päev korduvas taassünnis.

Jaan Kitsberg.

A-S. IEISTI TURBATOOSTUSIED

H. Soosaare fotomontaaž

SUURES HEITLUSES

Traditsiooniline jalgpallivõistlus lehemeeste ja „Estonia“ näitlejate vahel peeti ka möödunud varasuvel TJK-i väljakul Tallinnas.

Tutvustame siinkohal fotomehe kaasabil mõnd momenti sest ebatavalisest matšist. Ülal on rivistunud lehemeeste meeskond. Nad on maskeeritud endid prillidega ja esinevad võõra firma, „Estonia“ sildi all, kuid paljastame nad siinkohal: vasemalt paremale — meeskonna kapten ja kesk-tormaja O. Mänd, L. Soonberg, J. Peterson, E. Jalak, U. Sillaste, H. Nõmmik, K. Arro, Kalm, A. Illi, J. Jensen ja E. Rimmelgas.

Kõrval — orkester mängib avamarssi. Dirižent

oli taktikepi koju unustanud ja asendas selle luuaga. Enne võistlust — kõned. „Estonia“ kapten P. Pinna ulatab vastasmeeskonna juhile O. Männale kimbu tulpe ja saab vastukingiks 11 pirni, mida O. Mänd parajasti hoiab kaenla all. Siis läks lahti. Aga mitte kauaks, sest varsti P. Pinna püüdis palli kaenlasse ega tahtnud enam ära anda, sest mis käes see käes... Viimaks läks mäng ikkagi edasi. All: kaks, kes oma töö juba teinud, A. Vaino ja O. Mänd, on nüüd pealtvaatajaiks. Pealt vaatab ka priimabaleriin Klau-dia Maldutis, sest piirikohtunikuna ta ametiks ongi pealtvaatamine.

5 AASTAT TSK-D

Tallinna Spordipressi Klubi — TSK — sai tänävu 5 aastat vanaks. Nüüdsel ajal üteldakse, et väike juubel ei olegi pühitsemissväärt ja alles esimene veerandsada annab põhjuse juubelijutu ajamiseks. Olgu nõnda, kuid TSK juubeli puhul räägigem siiski pisut juubilarist, kuigi TSK ise ei ole tahtnud seda sündmust üldse meele tuletada.

Ametlikult tähistab TSK tegevuse algust 28. mai 1932, millal asutajaliikmed (O. Lövi, B. Trall, G. Pärnpuu, H. Rahamägi, E. Remmelgas, I. Peterson) kiitsid heaks põhikirja-projekti ja otsustasid selle esitada kinnitamiseks. Mõte TSK ellukutsumiseks tekkis õieti juba mõni kuu enne seda, kuid ametlikuks asutamistähtpäevaks jääb ikkagi 28. mai, mis ajast on pärit ka TSK esimene protokoll. Asutatud uue organisatsiooni eesmärgiks seati „sidemete sõlmimine kõigi Tallinnas ja ka väljaspool asuvate ja töötavate spordiajakirjanike vahel kutsehuvidesse puutuvate küsimuste harutamiseks; sidemete pidamine kõigi Eestis asuvate spordiorganisatsioonide ja liitudega Eesti spordikultuuri arendamiseks ja propageerimiseks“. Asutamisel niiviisi lühidalt formuleeritud tegevülesanded on aastate jooksul ka tegelikult täitmisel leidnud ja kui nüüd väikese juubeli puhul pilku heita minevikku, siis võib küll kinnitada, et TSK on sammunud kord omaks võetud sihte mööda ja täitnud enda peale võetud ülesandeid.

Üheks suuremaks ürituseks on TSK-l olnud kuldmedalite määramine ja andmine üksikute aastate parimate spordisaavutuste hindamisel. Kuldmedali-traditsiooni loomisel oli TSK inimeste soov erapooletult ja õiglaselt hinnata igal aastal paremaid sportlikke saavutusi ja paremate hulgast välja valida parim ja anda sellele vääriline väline tunnustus — kuldmedal. 1933. aastal sai TSK kuldmedali kergejõustiklane Nikolai Küttis, 1934. aastal — kergejõustiklane Gustav Sule ja 1935. aastal — maailmaesivõistlustel edukalt esinenud Eesti laskurmeeskond, 1936. aastal jäi medal tegelikult välja andmata ja seda on otsustatud teha koos 1937. aasta medali määramisega ja üleandmisega (suure olümpiaavõidu eest kuulub 1936. aasta kuldmedal loomulikult Kristjan Palusalule).

Kuldmedali määramisel on küsimust alati kaalutud väga põhjalikult ja mitmekülgselt. Kõigil juhtudel on seetõttu lõplik otsus olnud täiesti põhjendatud ja rahuldanud kogu meie spordihuvilist üldsust. Isegi siis, kui kuldmedali sai laskurmeeskond, suutis TSK vastav otsus enam-vähem rahuldada kõiki. Nüüd tagantjärele võib kinnitada, et vaevalt ükski teine organisatsioon oleks suutnud 1935. aastal kuldmedali küsimust nii rahulikult ja objektiivselt lahendada kui seda tegi TSK. Tõsi küll, seejuures tuli lahendada suur ja rohkesti vaidlusi tekitanud küsimus, kas laskesport on võrreldav ja ühele ta-

semele viidav kõigi teiste spordisaavutustega, kuid see objektiivsus ja asjalikkus, millega TSK selle küsimuse otsustamise juures oli, rahuldab viimaks ka kõiki neid, kes algul ja hiljemgi laskesporti hindasid teisiti, kui seda tegi TSK oma medalitsuse langetamisel.

*

Kuldmedali määramise kõrval väärivad TSK tegevuses märkimist mitmesugused väljaanded. Suuremate jalgpallisündmuste puhul on TSK välja annud „Telegramme“, millede ilmumise kiirus on olnud otse rekordiline ja saavutanud enam-vähem inimvõimete piiri, kui nii ütelda võib. Väga mitmesuguseid sportlikke teemasid — põhimõttelisi arutlusi, sportlikke päevaküsimusi jne, on sisaldanud TSK sisukad „Spordimagasinid“. Berliini olümpia eel andis TSK välja „Olümpialehte“, mille sihiks oli huvi äratada olümpiamängude vastu ja käsitada ühenduses nendega olevaid küsimusi. Olümpiaaegsed „Olümpialehed“ olid väga loetavad, sisaldasid sõnumeid ja ülevaatlikke kirjutisi oma Berliinis viibivalt liikmeilt-sporditoimetajailt. Küsimus, kas „Olümpialehte“ välja anda ka veel pärast olümpiat, tõi kahjuse klubi liikmeskonda lahkkelisid ja selle küsimuse lahendamise viis lõi „haavu“, milliste parandamisega seni veel ei ole täies ulatuses toime tulnud.

*

Sportlike päevaküsimuste arutamisel ja põhimõtteliste probleemide lahendamisel on TSK mõnigikord otsustavalt kaasa kõnelnud ja mõndagi nõuannet TSK liikmeskonnast (või ka TSK ühist seisukohta) on meie spordijuhid pidanud tõsiselt arvestama. On muidugi olnud ka ettepanekuid ja soovet, milliste täitmine on osutunud vahest raskeks. Kuid meie sportliku elu suunamääravas osas jääb ometi TSK tähtsus viimaste aastate jooksul vaidlematult üsna kaaluvaks. Seda ei saa salata ka need, kes TSK-ga mõnel juhul ei ole nõus olnud.

*

TSK rohkeist üritusist on veel nimetada spordi Informatsiooni-büroo asutamist ja ülalpidamist pikema aja jooksul, kus juhtivalt teotses klubi liige A. Antson. Samuti tuleks märkida veel TSK spordiballe, milliste korraldamist on seotud kuldmedalite piduliku üleandmisega ja milledel külalistena on viibinud ka meie riigielu juhte ja silmapaistvamaid spordijuhte. Neid spordiballe on seni olnud arvult kolm. Hindamisväärtus on lõpuks ka see osa, mis TSK-l on olnud spordiajakirjanike teineteisele lähendamisel ja nende omavaheliste kooskäimiste korraldamisel klubielu piires. TSK esimeesteks on olnud Oskar Lövi, Henno Rahamägi ja käesoleval sügisel valiti sellele kohale Aleksander Antson. Juhtivalt on TSK tegevusest aja jooksul osavõtnud enamik liikmeskonnast.

B. K.

Peeter Grünfeldti surma puhul

Lahkus elust vanemaid eesti ajakirjanikke ja EAL auliige

Vähe on praegusel ajal neid, kes isiklikult mäletavad eesti ajakirjanduses niisuguseid nimesid nagu „Olevik“, „Eesti Postimees ja „Meelelahutaja“. Veel vähem on neid, kes tähendatud väljaannete juures ise on kaasa töötanud, neid toimetanud ja juhtinud. Üks neist vähestest — kui mitte viimsetest — oli Peeter Grünfeldt, kes suri 11. aprillil 1937. a. ja maeti 3 päeva hiljem Nõmme Rahukoguduse kalmistule.

Peeter Grünfeldtiga kaotasime ühe neist ajakirjanikest, kes oma aja vaimu kohaselt pidi olema kõik — peatoimetaja, tegevtoimetaja, juhtkirjanik, joonealuste ja luuletuste autor jne. Tol ajal, eelmisel sajandil, ajakirjanik pidi olema nii mitmekülgne, kuid P. Grünfeldti voores seisis selles, et ta suutis, oli võimeline neid nõudmisi paremini täitma kui paljud teised. Kui ajaleht tol ajal nõudis toimetajalt kirjanduslikku toodangut, siis P. Grünfeldti kirjanduslik talent suutis ometi anda võrratult rohkem — ta sai eesti viljakaimaks autoriks.

Sel põhjusel oligi vaieldav, kuhu P. Grünfeldt õieti kuulub — kirjanike või ajakirjanike sekka.

See küsimus oli eriti õigustatud P. Grünfeldti elu hilisemal ajajärgul, kus ta otsesest ajakirjanduslikust tööst oli loobunud, kuid tegutses edasi kirjanduslikul alal.

Eesti ajakirjanike liit, valides 1936. aastal P. Grünfeldti oma auliikmeks, tunnistas sellega siiski, et Gr. kuulub täie õigusega ajakirjanike peresse.

Ja mitte ainult täie õigusega, vaid et talle peab kuuluma aukoht teiste ajakirjanike keskel.

Perioodilised väljaanded, mida P. Grünfeldt omal ajal toimetas, ei saa sisu valikult ega tehniliselt enam eeskujuks olla nüüdisaegsetele ajakirjanikele.

Nüüd suudetakse ja nõutakse rohkem. Aga midagi oli neis siiski, mis ka nüüd väärrib järele-

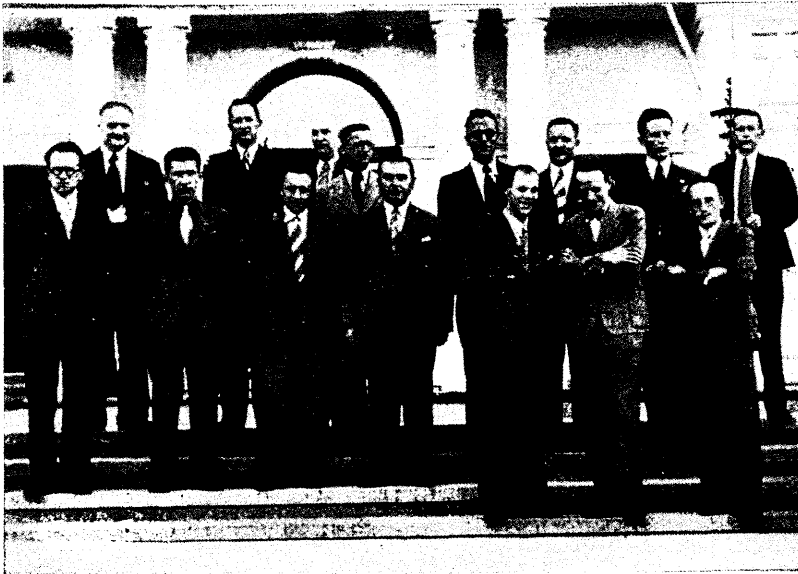

Peeter Grünfeldt †.

tegemist: toimetada lehte nii, et ta kõigist kõrvalisist raskusist hoolimata oleks tõeline avalik hääl, kajastaks rahva meeleolusid ja leiaks lugejaskonna poolt sooja vastuvõttu. P. Grünfeldt oskas lehti ses vaimus toimetada kõigi raskuste kiuste ja hülgas kõik meelitatavad ettepanekud, mis tahtsid teda kallutada teistele teedele. Neid voo-rusi vajab ajakirjanik ka tänapäeval ning edas-pidi ja sellepärast on meie ajakirjanike perel põhjust mälestada P. Grünfeldti mitte ainult kui EAL auliiget, vaid ka kui inimest ja truud töömeest. Suur töömees — seda on P. Grünfeldti kohta va-remaltki „õitsituledes“ rõhutatud ta 70. sünni-päeva ja EAL auliikmeks valimise puhul.

Töömeheks ta jäi lõpuni, silmapilguni, millal surm 72. eluaastas tal sule käest ära kiskus.

H. L.

Grupp eesti ja läti ajakirjanikke Kemeris hotellis. Esimeses reas paremal pool äärmine eestlaste ekskursiooni juht K. Teder.

Eesti ajakirjanike külaskäik Lätti

Rohkesti huvitavat ja vaatamisväärsust nägid eesti ajakirjanikud ühes oma leedu kolleegidega tänavusel kolmepäevasel ringsõidul Lätis. See oli Balti riikide ajakirjanikele järjekorras teine ringsõit, mille sügavamaks tagamõtteks on kolme sõbraliku riigi vastastikune tundmaõppimine ja nende rahvaste lähendamine teineteisele. Esimene sellelaadiline ringreis oli teatavasti möödunud aastal Leedus, kuna tuleval aastal on järjekord Eesti käes.

Mida nägime oma kolmepäevasel matkal Lätis? Sellele küsimusele võib kokkuvõttes lakooniliselt vastata kahe sõnaga: suurt ülesehitustööd. Jättes kõrvale arutlused Läti sisepoliitika, mis ei kuulunud meie matka ega kuulu ka käesoleva kirjutuse piiridesse, võisime konstateerida suurt tõusuajajärku kõigis eluavaldusis.

Läti on kibedas ehitustegevuses. Seda võisime näha igal sammul. Eriti viimaseil aastail on see muutunud senisest veel hoogsamaks. On püstitatud, ja on püstitamisel rida üldkasulikke ja laiaulatusliku tähtsusega ehitusi, kusjuures äratub tähelepanu tehtud tööde monumentaalsus ja põhjalikkus. Nii näiteks üllatati meid soisele pinnale rajatud Kemeris kuurordi ja esindusloosiga, millesse Läti riik on investeerinud meie rahas 7 milj. krooni. Samuti pakkus rohkesti huvi Düüna jõe ehitatav Kegumi hiigeljõujaam, mille ehitamiseks kulub 25 miljonit krooni. Samalaadseid kapitaalehitusi võisime näha ka Riia linnas.

Kõigi nende ehituste juures on leidnud täiel määral kasutamist läti arhitektide ja kunstnike

loov vaim. Üldiselt puutus ringsõidul silma, et Lätis on omamaalane eelistatumas olukorras kui välismaalane. Esijoones on leidnud kasutamist läti tööliste tööjõud. Seejuures ettevõtted ei taotle ainult tööjõu ratsionaalset ekspluateerimist, vaid hoolitsetakse ka tööliste elujärje ja töötingimuste parandamise eest.

Läti paneb palju suuremat rõhku fassaadile, esindamisele ja propagandale, kui sellega ollakse harjunud meil. Representatiivsel küljel on rahvusvahelises läbikäimises õige suur tähtsus, ja sellesse investeeritud kulutused tasuvad end peatselt. Sellest on lätlased saanud aru ammu. See pärast ei kohku nad tagasi lammutamast terveid majadekvartaale, nagu nägime „15. mai“ väljakul, selleks et saavutada avaramat ja ilusamat väljavaadet ning esile tõsta nägusa katedraali fassaadi.

Läti maastik üldiselt meenutab meie oma. Väike vahe on vast ainult selles, et Põhja-Läti on mägine ja vahelduv, nagu Lõuna-Eesti, Lõuna-Läti aga tasane nagu Põhja-Eesti. Ka puudub neil kõrge merekaldajoon.

Reisimuljete kokkuvõtu järele võiksime nüüd asuda ringreisi lähemale kirjeldamisele. Eestist sõitis Lätti seitse ajakirjanikku: pr. A. Vesilo („Uus Eesti“), A. Raag (Postimees“), S. Veidenbaum („Vaba Maa“), H. Päärt („Uudisleht“), A. Kalbus (ETA), V. Vaher („Virumaa Teataja“) ja K. Teder („Päevaleht“). Viimasele olid pandud ka delegatsiooni juhi kohused.

Riia jaama olid ilmunud läti kolleegid: Balti ajakirjanike sõprusliidu esimees Leta dir. Ber-

sinš, välisministeeriumi pressiseff A. Skreber, Läti ajakirjanike liidu abiesimees R. Vilde ja liidu juhatusliige O. Nonacs. Viimased kaks ühes dr. jur. H. Vitoliiga olid meie reisirühmadeks kogu teekonnal läbi Lätimaa.

Lühiajalise kohendamise ja peatumise järele hotellis tegime lühiajalise kiirkäigu linnas.

Kogunedes uuesti hotelli tutvusime kohvilaua taga leedu kolleegidega, kellega üheskoos sõitsime Riia vennaskalmistule lilli viima. Sellele järgnevalt tegime väikese ringsõidu linnaäärses suvitusrajoonis. Seal puutus silma rohkesti tiibatillukesi rootsi aiamaajakesi, mida mäletatavasti propageeriti meilgi.

Kiisa järve ääres Metsapargis vaadeldi möödasõidul läti nimekamate kirjanike suvilaid, mis on nägusad ehitised.

Lõunasöögi järele ohvitseride keskkogu esinduslikes ruumes sõitsime otsesed piki mereranda kuulsasse Kemeris kuurorti.

Riia mererand oma suvilatega meenutab üldiselt Narva-Jõesuud, kuid on maastaabilt suurem. Riia mererand on üldiselt 110 km. pikk, millest suvitusrajooni alla on võetud umbes 40 km. Suvilad ei asetse kobarana koos, vaid piki mereranda nagu lint.

Pikema sõidu järele mereranna liival jõudsime viimaks Kemeris kuurordile kuuluva rannahoone. Kemeris hotell aga asetseb rannast 5 kilomeetrit eemal. Meie ei läbenud kuigi kaua peatuda mererannas, vaid sõitsime edasi hotelli.

Kemeris hotell, 6-kordne valge kivihoone, omab väga luksuslikku ja esinduslikku välimust.

Hotellil on kaks võrdse mõjuvusega, kuid erinevat fassaadi, mis oma kolonnide ja rõdudega annavad tunnustust läti arhitektide heast maitsest. Lõunapoolisel küljel asub hotelli suur ja korraldatud iluaed.

Hotell oma sisustuselt ei jäta midagi soovida, vaid on isegi eeskujuks paljudele Euroopa suurlinnadele. Hoones on üldse 106 tuba kõigi mõeldavate mugavustega. Oma pidusaalidesse hotell mahutab vähemalt 1000 inimest. Selleks on ettenägelikult üksteisega ühendatavad kaks seltskondlikku halli, lugemisruum ja söögisaal.

Hoone viiendal korral on rõdukohvik, millest pääseb edasi üles katusele ja torni, millelt avaneb suurepärase vaade kogu ümbrusele.

Kemeris kuurordi korraldamine on maksnud Läti riigile 7 miljonit krooni. Kuurordi eeskujulik hotell ja supelravivõimalused leiavad rohket kasutamist. Nii möödunud aastal anti Kemeris üle 160.000 vanni.

Õhtusöögi ja mugava une järele Kemeris jatkasime järgmisel päeval teekonda Zemgale suunas.

Zemgale oma viljarikaste ja tasaste põldudega on Läti viljaaidaks.

Maailmasõja päevil olid Zemgales verised võitlused pealetungivate saksa vägedega. Lätlased võitlesid siin vapralt, kuid vene vägede äraandliku taganemise tõttu polnud nendest vereohvritest suuremat kasu.

PIIRITUSEPUHASTAMISE VABRIKUTE O/Ü.

TALLINNA

VIINAVABRIK

(ROSEN ja Ko)

Napsid

Liköörid

Parfümeeria

MEREPUIESTEE 15

TELEFON 304-26

Lääne Eesti Ühispank

Märjamaal

— Kõik pangaoperatsioonid —

Tukumi läbistamise järele peatuti Dobeles vanades ajaloolistes varemetes, kus anti seletusi Läti ajaloo kohta. Kohaliku linna poolest korraldatud eine järele sõideti edasi vaatama Tervete eeskujulikkude kopsuhaigete sanatooriumi.

See on looduslikult kaunis kohas kõrge künka otsas ozooni- ja tärpentinilõhnaga metsas. Sanatooriumis, mis oma ruumidelt ja raviabinõudelt on moodsamaid omal alal, on 300 haiget, enamikus kehvaolulistest ringkonnist. Maitsnud head kohvi jätkasime reisi Jelgava suunas.

Jelgavas tutvusime Läti põllutöökojaga, mis asetseb Kuramaa endiste hertsogite lossis. Selle sisustuse hävitasid peagu täiesti Bermondi vandaalsed sõdurid. Nüüd on aga loss täiesti korda seatud. Tulevikus tuuakse sinna üle Läti põllumajanduslik ülikool, et tulevased agronoomid kasvaksid üles maaõhkkonnas.

Jelgavas pakkus rohkesti huvi Kuramaa endiste hertsogite hauakambri vaatamine, kus puhkab metallkirstudes rida ajaloo tuntud isikuid.

Tagasisõidul Riiga viibisid ajalehemehed Läti välisministeeriumi poolest korraldatud õhtueinel, millele järgnevalt tutvuti „omal käel“ Riia öölokaalidega.

Meie matka huvitavamaks osaks kujunes aga tutvumine Daugava jõele ehitatava Kegumi hüüdjõuamaga.

Kegumi jõuam hakkab edaspidi elektrienergia varustama Riia ja selle ligemat ümbrust. Jõuam valmib hiljemalt 1939. a. ja hakkab andma aastas 180.000.000 kilovatt-tundi voolu. Jõuamaa hüügetamm ehitatakse nii, et hil-

jem on võimalik lisaks kahele turbiinile seada üles veel kaks turbiini, nii et jõuam on võimeline andma aastas 320.000.000 kv. voolu.

Jõuama ehitamine maksab meie rahas umbes 25 miljonit krooni. See summa saadakse osalt siselaenu teel, osalt aga laenu Rootsis.

Turbiinidele jõuallika saamiseks ehitatakse jõele 2½ km. pikkune tamm, mistõttu praegune jõesäng laieneb 5-kordselt. Paisu taga aga tekib 42 km. pikkune järv.

Jõuama ehitatakse selle tagamõttega, et vähendada kivisõe sissevedu ja alandada praegust kallist elektrihinda.

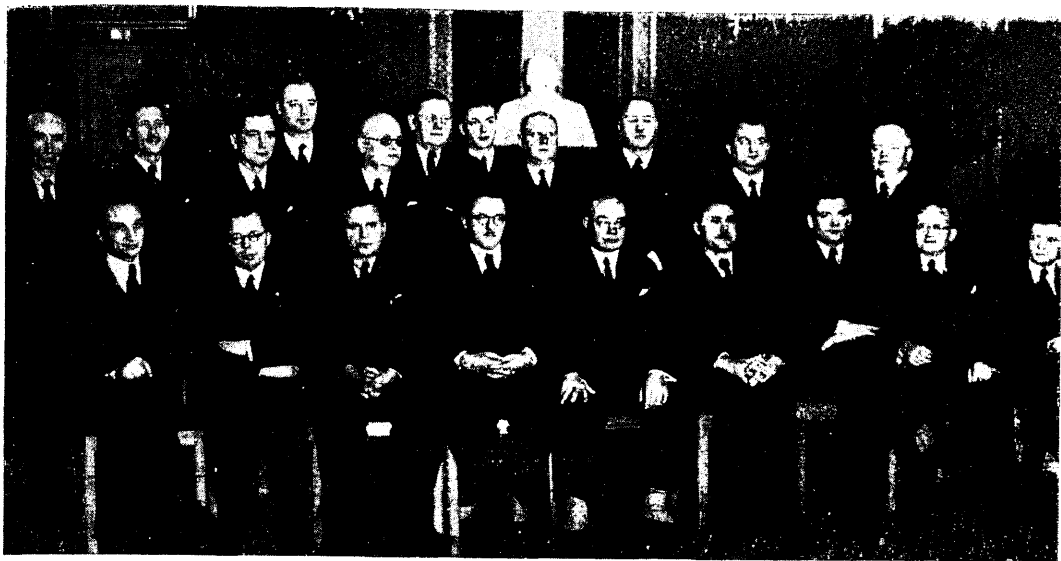
Lõpetasime oma ringreisi piduliku õhtusöögiga Siguldas Läti ajakirjanike kodus.

Läti ajakirjanike kodu oma välisuselt ja sisustuselt on tunduvalt esinduslikum kui eesti ajakirjanike oma. Hoone meenutab enam esmaklassilist hotelli kui puhkekodu. Kuid see on ka arusaadav, sest sellele lossile, mis varemalt oli vürst Krapotkini perekonna omanduseks, on pandud hulk esinduslikke ülesandeid.

Peahoone on kahekordne graniitehitus torniga, millelt avaneb kaunis vaade Sigulda ilusale ümbrusele. Kõik toad on sisustatud mugavuse ja luksusega.

Lahkumisdinee oma meeleolult kujunes pidulikuks lõpp-akordiks kolm päeva kestnud ringreisile. Kolme maa ajakirjanikud said lühikese aja jooksul headeks sõpradeks. Lätlased kui ringsõidu korraldajad tegid kõik, mis võimalik, et pakkuda oma külalistele parimat.

K. T.

BALTI PRESSILIIDU KONVERENTS RIIAS 17.—18. novembril 1937. Pildil esirida pahemalt paremale: J. Palezkis (Kaunas), A. Skrebers (Läti välisminist. presse-šef, V. Kemezis (Lietuvos Aidas), P. Dailide (Eita direktor, konverentsi esimees), J. Druva (Briva Seme peatoim.), ja Läti ajakirjanike liidu esimees, E. Laaman (Vaba Maa), R. Bersinš (Leta direktor), K. Kornel (Eita direktor), L. Soonberg (Uus Eesti). Teises reas keskel: Kroders (mustas prillides), Milrud (Sevodnja — Ulmanise kuju all), Benjaminš noorem (Jaunakas Sinas) ja Grins.

BALTI PRESSILIIT 5 AASTAT TÖÖS

Balti pressiliidu viieaastase juubeli puhul peeti Riias pidulik koosolek, millest võtsid osa delegaadid kõigist Balti riikidest. Koosolekul loeti ette resolutsioonid, mis olid pressiliidu komisjonide ühisel koosolekul vastu võetud.

Balti riikide 20. aastapäeva puhul otsustatakse välja anda ühine almanah kolme Balti riigi keeltes.

Balti nädalate jooksul tähistada Balti riikide lähendamise alal töötanud tähtsamate kultuurtegelaste teeneid vastavate loengutega, artiklitega jne.

Korraldada informatsioonivahetust eesmärgiga kergendada tõlkimiseks sobivate näidendite ja muude kirjanduslike teoste valikut.

Uuesti astuda samme selleks, et kolme Balti riigi saatkondade juures Tallinnas, Riias ja Kaunasas asutataks pressi- ja kultuuratašeede kohad.

Paralleelselt ajakirjanike ekskursioonidele soodustada ka üksikute ajakirjanike külaskäike teistes Balti riikides ja elustada artiklite vahetust.

Pöörduda Balti riikide teatrite direktorite poole selleks, et laiendada kõigile kolmele riigile traditsiooni, mille järele ühe riigi rahvuspühal lavastatakse mõlemas teises riigis selle maa autorite näidendeid ja pöörduda ringhäälingute juhatajate poole palvega, et Leedu ringhäälingu eeskujul korraldataks ka teistes Balti riikides süstemaatilisi nädalaülevaateid Balti riikide üle.

Peale selle loeti pidulikul koosolekul ette Balti pressiliidu juhatuse poolt vastuvõetud resolutsioon, mis käib järgmiselt: Arvesse võttes, et Balti pressiliidu üheks tähtsamaks ülesandeks on Balti riikide koostöö säilitamine ja süvendamine 1934. aasta 12. septembri kokkuleppe raamides, pressiliidu juhatus leiab vajalikuks meele tuletada, et neil juhtudel, kui Balti riikide ajakirjandusel tuleb võtta sõna küsimuste kohta, mis puudutavad nende riikide vahelisi suhteid, peab ajakirjandus tegema kõik, mis võimalik, et vältida liiduriikide vahel tekkinud arusaamatuste süvenemist, ja võimalikult kaasa aitama arusaamatuste kõrvaldamiseks.

EESTI-POOLA PRESSILIITUDE KONVERENTS VÄLISMINISTEERIUMIS. Vasakult: J. Tyszka, J. Winiewicz, S. Kozicki, A. Massakas, A. Joonson, A. Truuvere, W. Bestermann, Z. Lazinski, S. Strumpf-Woitekiewicz ja „PAT“-i Tallinna esindaja pr. Jung.

Eesti-Poola ajakirjanduslik sõprusleping

Juunikuu 22. päeval 1937. a. peeti Tallinnas välisministeeriumi ruumes Eesti-Poola ja Poola-Eesti ajakirjanike sõpruskomiteede ühine koosolek, kus kirjutati alla Eesti-Poola pressiliidu lepingule. Konverentsi juhatasid Eesti-Poola sõpruskomitee esimees „Kaitse Kodu!“ toimetaja A. Truuvere ja Poola-Eesti sõpruskomitee abiesimees „Iskra“ toimetaja V. Bestermann. Konverentsi sekretäridena toimisid „Päevalehe“ toimetaja A. Joonson ja „Dziennik Narodowy“ toimetaja S. Strumpf-Woitekiewicz. Eesti välisministeeriumi esindajana võttis konverentsist osa ja kirjutas alla ka lepingule dr. A. Massakas, Poola välisministeeriumi poolt Z. Lazinski.

Ajakirjandusliku sõpruslepingu projektid, mis olid valmistatud eraldi Tallinnas ja Varssavis, ühtusid seevõrra, et konverentsil ei tekkinud kõige vähemaidki arusaamatusi; piirduda tuli vaid redaktsiooniliste ülesannetega.

Lepingus rõhutatakse sõprust mõlema maa ja rahva vahel. Sõprustunnete süvendamiseks mõlemad lepinglased vahetavad ajakirjanikke-stipendiaate, varustavad vastastikku artiklitega ajalehti, vahetavad kalendaariume, peavad iga kahe aasta tagant sõpruskonverentse ja teevad ajakirjanduse kaudu kõik võimaliku, et vastastikused suhted oleksid sõbralikud ja normaalsed.

Konverentsil rõhutati mõlemapoolsetes kõnedes, et leping kinnitab formaalselt neid südamlikke vahetusi, mis siiani mõlema maa, rahva ja ajakirjanduse vahel juba valitsemas; sisuliselt ei

ole selles midagi uut, sest „kirjutamata leping“ funktsioneeris niisama hästi. Tuli vaid legaliseerida seda, mis oli saanud Eesti ja Poola vahel endastmõistetavaks.

*

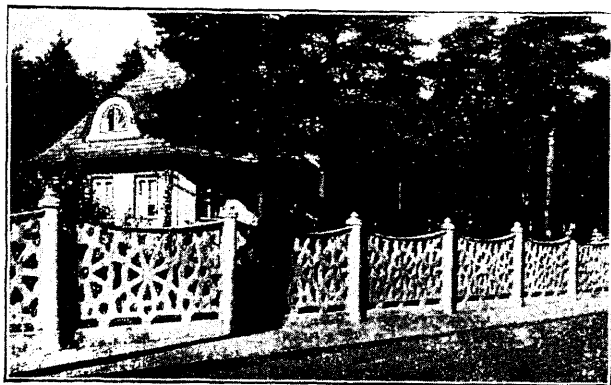
Poola ajakirjanike delegatsioon sõpruslepingu allakirjutamiseks ja Eesti maa ja rahvaga tutvumiseks saabus Tallinna 22. juuni hommikupoolikul neljaliikmelises koosseisus: välisministeeriumi esindaja Z. Lazinski, S. Kozicki, S. Strumpf-Woitekiewicz ja J. Winiewicz. Päev varemalt oli saanud Poola-Eesti sõpruskomitee abiesimees V. Bestermann, kes oli ka delegatsiooni juhiks.

22. juunil korraldas E. Ajakirjanike Liit Kose puhkekodus külaliste auks lõunasöögi, millest võtsid osa Poola saadik minister Przesmycki, välisministri abi A. Rei, EAL-u esimees J. Taklaja, Eesti-Poola ja Poola-Eesti sõpruskomiteede liikmed ning ekskursioonist osavõtvad poola ajakirjanikud. Pärast lõunasööki sõideti välisministeeriumi, kus leidis aset sõpruslepingu allakirjutamine. Öhtusöögiks olid mõlema maa sõpruskomiteed palutud Poola saadiku juure.

Järgmisel hommikul — võidupühal — vaatasid poola külalised võidutulede süütamise ja laialisaatmise tseremooniat Kadrioru lossi juures. Seepeale sõideti kahel autol Pärnu, vahepeatusena Märjamaal, kus oldi lühikest aega kohaliku malevkonna pealiku E. Arnoveri külalisteks. Külalisi saatsid ringreisil Eesti-Poola sõpruskomitee esimees A. Truuvere, konverentsi sekretär A. Joonson ja välisministeeriumi pressibüroo juha-

ÕITSITULEDE VALGUSTUSES

KENADENA NÄEVAD
KAUNISTUSED JA EHITUSED

Tsementkõnnitee ja -aed Nõmmel Õie t.

TSEMENTBETOONIST

NENDE VALMISTAMIST VÕIB IGAUKS
ÕPPIDA KUNDA TSEMENDIVABRIKU
JUURES KORRALDATAVATEL KURSUSTEL

taja k. t. dr. A. Massakas. Kogu ringreisi tegi kaasa ka Poola saatkonna sekretär J. Tyszka.

Lõunasöök oli end. põllutöoministri Th. Pooli Piistaoja talus. Seal tutvuti eeskujuliku majapidamisega. Peremees — Eesti maareformi isasid — andis külalistele ülevaate maareformi teostamisest ja selle tulemustest. Öhtuks jõuti Pärnu, kus peatuti uues rannahotellis. Öhtusöök oli korraldatud Pärnu linnavalitsuse poolt, eesotsas linnapea H. Soo ja linnanõunik J. Meimrega.

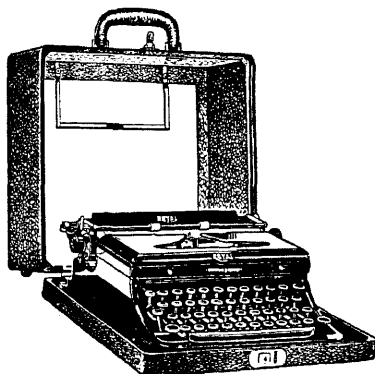
Järgmisel hommikul sõideti üle Viljandi ja Helme — Tartu. Viljandis oli vaid paaritunniline peatus. Linnapea A. Maramaa näitas külalistele vanu poolaagesteid ürikuid, tutvuti linnaga ja sõideti edasi Helme riigimõisa, kus majapidamiskooli juhataja pakkus külalistele lõunat. Hilisõhtul jõuti Tartu; öhtusöök oli Tartu kolleegide poolt korraldatud „Grand Hotellis“.

Järgmisel päeval tutvuti ülikooli ja ta asutustega, tehti visiit ülikooli rektorile, käidi E. Rahva Muuseumis ja TPS-i ettevõtetes. Lõunasöök oli korraldatud „Postimehe“ poolt, millest võtsid osa ülikooli rektor prof. J. Köpp, Poola aukonsul Tartus J. Sepp ja rida teisi nimekaid Tartu seltskonnategelasi.

Sama, 25. juuni öhtuse rongiga lahkusid viimased poola külalised Tartust, osa delegatsiooni liikmeid oli lahkunud juba varem.

A. J.

TELEFON
434-37

PARIM JA KIIREIM ON
ROYAL
KIRJUTUSMASIN

O.-d. Loun & Schitkov

TALLINN, NIGULISTE TÄN. 18

Algupäraste romaanide sari

Algupäraste romaanide sarjas ilmub 12 väärtuslikku romaani, kokku umbes 4000 lk. eesti silmapaistvamatelt autoritelt ja see sari moodustab kandvama osa 1937. a. algupärase ilukirjanduse toodangust.

Sarjas on järgmised teosed:

1. A. Antson: **Kirg.**
2. A. Gailit: **Leegitsev süda.**
3. K. A. Hindrey: **Süüdmuseta suvi.**
4. A. Jakobson: **Vaikne õhtu.**
5. E. Kippel: **Kui Raudpea tuli II.**
6. J. Kärner: **Tuuled pöörduvad läände.**
7. Mait Metsanurk: **Kutsutud ja seatud.**
8. A. Mälk: **Taeva palge all.**
9. M. Raud: **Turg.**
10. R. Roht: **Ummiktänav.**
11. Fr. Tuglas: **Väike Ilimar II.**
12. H. Visnapuu: **Saatana vari.**

Algupäraste romaanide sarja soodustatud eeltellimishind on:

Kuni 1. novembrini s. a. kr. 28. —
„ 25. novembrini s. a. kr. 32. —
Osade viisi makstes . . . kr. 40. —
Sellest tuleb tasuda tellimise andmisel kr. 4. — ja
iga köite kättesaamisel kr. 3. —.

Üksikmüügil on raamatud kuni 75% kallimad.

Kõik raamatud ilmuvad veel sel aastal ja saadetakse eeltellijatele postikuludeta kätte. Seeria eeltellimisaega ei pikendata.

Algupäraste romaanide sarja on võimalik tellida: makstes raha O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastuse“ posti jooksvale arvele nr. 22–32, või saates rahakaardiga aadressil: O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, Gustav-Adolfi tän. 8. Tellimisi võtavad vastu ka kõik raamatukauplused.

O.-Ü. «Noor-Eesti Kirjastus»

Raamatukauplus Rüütli 11 Tartus

Nõukogude Liidu ajakirjanikud Eestis

Nõukogude Vene 6-liikmeline ajakirjanike delegatsioon külastas Eestit Eesti Ajakirjanike Liidu kutsel 28. juulist 31. juulini 1937. a. Delegatsiooni kuulusid Boris Mihhailov, „Pravda“ välisosakonna toimetaja, Vsevolod Ivanov, kirjanik ja tuntud näidendi „Soomusrong“ autor „Izvestija“ toimetusest, A. Petrov „Krasnaja Svezda“ toimetusest, Nikolai Tihhonov, „Leningradskaja Pravda“ toimetaja ja Nõukogude Vene kirjanike liidu juhatusliige, Lazar Berjozov, „Tassi“ esindaja, end. Balti osakonna juhataja väliskomissariaadis, ja Aleksander Stupak väliskomissariaadi pressiosakonnast.

Nõukogude Vene ajakirjanike delegatsioon saabus Tallinna 28. juulil kell 3 p. l. Soomest

Grupp Nõukogude Liidu ajakirjanikke ja nende saatjaid Pärnus. Vasakult: J. Kljavin, A. Pallo, N. Tihhonov, Šumakov (tõlkija), L. Berjozov, B. Mihhailov, V. Ivanov.

aurik „Suomil“, kus delegatsioon viibis vastukülaskäigul. Sadamas oli külalisi võtmas vastu EAL-u esimees J. Taklaja, abiesimees G. Rahnulo, välisministeeriumi pressiosakonna juhataja Pallo, Nõukogude Vene saadik Ustinov ja sekretär Kljavin ning eesti ajakirjanikke. Külalised paigutati „Kuld-Lövi“ vöörastemajja, mille sissekäigu kohale oli heisatud ka Nõukogude Vene lipp.

Varsti pärast saabumist tegi delegatsioon viisi välisministri k. t. minister K. Selterile EAL-u juhatusliikmete ning saadik Ustinovi saatel. Samal päeval korraldas Nõukogude Vene saatkond kella-viie-tee, kuhu oli rohkel arvul

kutsutud ajakirjanikke, kirjanikke ja ministeeriumi kõrgemaid ametnikke ning seltskonna esindajaid. Öhtul kell 9 andis EAL Kose puhkekodus delegatsiooni auks dinee, kus külalisi tervitas EAL-u esimees J. Taklaja, märkides oma kõnes, et eesti avalikkus on Nõukogude Vene olukorrast päris hästi informeeritud, kuna Eestis on vabamüügil Nõukogude Liidu ajalehed, raamatud ja samuti on Nõukogude Liitu külastanud eesti ajakirjanikud kirjutanud rohkesti sellest maast. Kõneleja avaldas arvamist, et Eestis viibimise puhul võivad kolleegid Nõukogude Liidust tutvuda ka Eesti oludega ja sellest samuti informeerida oma avalikkust.

Nõukogude Vene ajakirjanike delegatsiooni nimel vastas B. Mihhailov, kes esijoones vabandas, et nende külaskäik on viibinud, ning avaldas arvamist, et võiksime nendega kas või sõlmida ajakirjandusliku sõpruslepingu. Edasi

kinnitas kõneleja, et Nõukogude Vene olevat valmis kaitsma Eesti õiglasi huviseid interventide vastu.

(Mis puutub B. M. väljendusse ajakirjandusliku lepingu sõlmimisest, siis ei olnud sellest enne ega pärast lauakõnesid mingisugust mõttevahetust, mispärast tuleb seda käsitada ja võtta vaid ühepoolse spontaanse passusena.)

Kosel ajakirjanike kodus korraldatud dineest võtsid osa välisministri abi A. Rei, protokollilehem E. Kiro tar, bürojuhatajad Ojansoon ja Pallo ning rohkel arvul EAL-u liikmeid.

Neljapäeval, 29. juulil sõideti autobusel Kehtna majapidamiskooli kaudu Pärnu. Delegatsiooni saatsid Nõukogude Vene kohaliku saatkonna sekretär J. Kljavin, EAL-u esimees J. Taklaja ja välisministeeriumi pressiosakonna juhataja Pallo. Kehtna majapidamiskoolis oli külalistele korraldatud lõuna. Vaadati majapidamist. Õpilaste laulukoor esines kooli suures saalis ettekannetega, mis jätsid külalistele sügavaid muljeid. Seletusi andsid koolijuhataja agr. Sõerd ja prl. Greenberg. Öhtuks jõuti Pärnu, kus vastuvõtu korraldas linnavalitsus. Pärnu linnaapea Soo andis külalistele öhtul Rannahotellis dinee.

30. juuli hommikul sõideti õisu kaudu Viljandisse ning sealt öhtuks Tartu.

Õisus vaadati õppemeiereid ja piimanduseinstituudi majapidamist, kus lahkelt andsid seletusi instituudi juhataja agr. Tarmisto ja seal parajasti viibiv agr. Ümarik põllutöömisteeriumist.

Viljandi linnavalitsuse poolt oli külalistele korraldatud lõuna. Linnaapea M a r a m a a

Kvaliteetmööblid

kodudele ja asutustele
teilige aegsasti

MÖÖBLITEHASELT

A.-S.

„Massoprodukt“

Tallinn, Tartu mnt. 73

Telefon 308-96

Elektriselts

AEG

TALLINN,
RAEKOJA VALJAK 4

näitas vaatamisväärsusi ning kostitas delegatsiooni „rannakohvikus“ kauni Viljandi järve kaldal.

Sama päeva öhtul jõuti Tartu, kus külalised asetati korterisse hotell „Liivimaasse“. Tartu ajakirjanike poolt oli „Sinimandrias“ korraldatud vastuvõtt.

31. juuli hommikupoolikul tehti visiit linna-peale kindral A. Tõnissonile. Käidi ülikooli raamatukogus, Raadil Eesti rahva muuseumis ja Tartu kohvikuis, kus puuduti kokku kirjanike ja teadlastega.

Lõuna korraldas „Grand-Hotellis“ linnaapea A. Tõnisson, kes tervitas külalisi pikema kõnega, analüüsid eesti ja vene rahva üksteisest arusaamise ning vastastikuse mõistmise aluseid.

Pärast lõunat oli E. A. Liidu poolt kirjanike majas korraldatud kohvilaud, millest võttis osa rohkel arvul Tartus viibivaid kirjanikke ning kus tervitussõnu ütlesid H. Visnapuu ja N. Tihhonov. Kell 7 öhtul sõitsid külalised Valga kaudu Riiga ja sealt pärast mõnepäevast viibimist külaskäigule Leetu. Külalisi rongil Tartust Valgani saatis luuletaja J. Sütiste.

Kui eesti ajakirjanike delegatsioon külastas Nõukogude Liitu, siis kirjutasid selle delegatsiooni liikmed Nõukogude Venes nähtust-kuuldust rohkesti. Nõukogude Vene ajakirjanike sulest ei ole ilmunud reisist Eestisse ja samuti Lätti ning Leetu suurtes päevalehtedes ridagi, arvatud välja siit saadetud lühikesed Tassi telegrammid.

J. T.

Eelteade!

Autode- ja liiklemisasjanduse

NÄITUS

peetakse Tallinnas varakevadel 1938.
Parim sõidukite müügi-ostu koht Eestis.
Korraldajad: Eesti Autoklubi ja a-s. „Näitus“.

Šokolaadi- ja kompuvektivabrik

o/ü „*Riola*“

Kreutzwaldi 2. Tel. 303-46

Šokolaad, kompuvekid, marmelaad, pastilaa.

Reserveeritud

LEAL KROONIKAT

Puudutades Eesti Ajakirjanike Liidu sise-
mist tegevust, peab esmajoones märkima,
et on jõutud tubli samm edasi ajakirjani-
kele endaarendamise võimaluste hanki-
mise alal. Läänud aastal edasiarendam-
ise fondile 1.000 krooni näol pandud alusvarale
on vahepeal tulnud lisasummasid ja silmapilgul
on fondis 2.500 krooni. Samuti fikseeris viimane
peakoosolek fondi põhimäärused, millede koha-
selt fondis leiduvat põhivara 1.000 krooni näol
võib kasutada ainult erakordsetel juhtudel liidu
juhatusel loal, kuna muud fondi kassasse laeku-
nud sissetulekud kuuluvad fondi määruste koha-
sele kasutamisele.

Fondist võivad Liidu liikmed saada stipendiu-
me, toetusi ja protsentideta laene edasiõppimiseks
või enda täiendamiseks kodu- ja välismaal. Fondi
valitsusse kuuluvad: Liidu esimees ex officio ja
kuus liiget Liidu juhatuse valikul. Fondi valit-
sus hoolitseb fondi sissetulekute eest, koostab
aruandeid ja eelarveid, koostab stipendiumide, toet-
uste ja laenusaaajate nimestikke ning teostab teisi
fondi valitsemisega seoses olevaid ülesandeid, esi-
tades neid Liidu juhatusele kinnitamiseks.

Fondi summade täiendamiseks otsustas pea-
koosolek võtta 25 protsenti eelseisva pressiballi
summadest fondile. Samuti on kaalunud fondi
suurendamise-võimalusi ka Liidu juhatuse, otsus-
tades nimetatud küsimuses luua tihedamat kon-
takti ajalehtede väljaandjatega, vabariigi valitsus-
ega, kultuurkapitali valitsusega, kaubandus-töös-
tuskojaga ja teiste asutistega.

Liidu juhatuse on töötanud ka ajakirjanikele
sotsiaalse kindlustuse loomise suunas, pidades
vajalike Kose puhkekodu väljaarendamist selli-
selt, et ajakirjanike vanema generatsiooni pensio-
nile minnes oleks võimalusi nende eluaseme
loomiseks puhkekodu juures. Vastavalt sellele
peetakse vajalikeks ka uute kapitaalsete ehituste
püstitamist aasta läbi elamiseks, kuna praegused
elumajad puhkekodudes on mõeldud peamiselt
vaid suvimajadena.

Ühenduses eeltoodud küsimusega anti eitav
vastus ka Eesti Näitlejate Liidule, kes tegi ette-
paneku, kaaluda võimalusi E. Ajakirjanike Liidu
puhkekodu maa-ala ühiseks kasutamiseks.

Käesoleval aastal teostatakse ka Liidu au-
kohtu korra lõplik korraldamine ja redigeerimine
ja esitatakse see täiendatud kujul Liidu peakoos-
olekule vastuvõtmiseks. Aukohtu korra kallal
töötab vastav komisjon eesotsas K. Tederiga, kes
tahab aukohtu korra rajada akadeemiliste organi-
satsioonide aukohtu korra eeskujul. Praeguses
Liidu aukohtu korras leidub rohkesti lünke ja
ebatäpsusi, mispärast tema ümberkorraldamine
on paratamatu. Komisjon on uue aukohtu korra
põhimõtted juba fikseerinud. Aukohtu korda soo-
vitakse tulevikus näha obligatoorsena kõigile Liidu
liikmetele.

Ka ajakirjanike haiguskindlustuse küsimuse
lahendamiseks on püütud leida mõningaid viise.
Juhatus esitas pealinn suurematele haiglatele
järelepärimised, milliseid soodustusi oleks liidu
liikmel võimalus saada ravimisel. Haiglailt saa-
deti vastuseks ainult hinnakirjad.

Liidu suvine tegevus haaras peamiselt elu kor-
raldamist Liidule kuuluvas puhkekodus Kosel.
Liidu liikmete soovide kohaselt toimus puhkekodu
ökonoomi vahetus. Et võimaldada puhkekodu ka-
sutajaile võimalikult head toitlustamist, pidas
Liidu juhatuse vajalikeks teha puhkekodu elani-
kele pansioni kasutamise kohustuslikuks.

Juhatus püüdis olemasolevate aineliste võima-
luse piirides puhkekodu paremini sisustada. Eel-
miste aastate eeskujul oli korraldatud ka tennis-
ning võrkpalliplatsid, milledest rohkem kasutamist
leidis eriti viimane. Suvihooaeg puhkekodus kes-
tis ametlikult 15. maist kuni 1. septembrini.

Läbikäimises teiste maade ajakirjanikega oleks
märkida aasta algul Tallinnas toimunud Balti
pressiliidu koosolekut ja novembris peetud sama
pressiliidu koosolekut Riias, millest võtsid osa ka
Liidu esindajad Ed. Laaman, K. Kornel ja L. Soon-
berg. 22. juunil peeti Tallinnas ka Eesti-Poola
sõpruskomitee koosolek, millest Poola poolt võt-
sid osa komitee abiesimees V. Bestermaan ja liik-
med Strumf-Woitkewicz, Kozicki ja Poola välis-
ministeeriumi pressiosakonnast A. Lažinski.
Eesti poolt töötasid komitees kaasa esimehena A.
Truuvvere ja liigetena A. Jonson ning dr. A. Mas-
sakas välisministeeriumi pressiosakonnast. Tänu-
väärse kaastöölisena võttis komitee tööst osa
veel Poola saatkonna sekretär Tyszka.

Komitee oma koosolekuil arutas seniseid töö-
tulemusi ning edaspidise töö aluseid. Selle töö
tulemusena kirjutati võidupühal, 23. juunil mõle-
malt poolt alla täienduseks pressiliidu statuudile
vastav kokkuleppe protokoll. 23.—25. juunini te-
gid poola külalised Eesti oludega tutvumise ots-
tarbel ringsõidu Lääne- ja Lõuna-Eestisse. Oldi
külalised ka võidupüha pidustusel Tallinnas ja
Pärnus ning tutvuneti Eesti põllumajandusega.
Linnadest külastati peale Tallinna ja Pärnu veel
Viljandit ja Tartut.

Vahetusajakirjanikena võttis Liit Kose puhke-
kodus vastu kolleeg K. Damašius ELTA esinda-
jana Leedust ja Leedu ajakirjaniku ning kir-
janiku Ruseckase. Mõlemad külastasid muuseum
ka Pärnut ja Narva-Jõesuud, kuna Ruseckas tut-
vunes oma huviala kohaselt ka meie lastekaitse
korraldusega. Läti ametivennad mõõdnud suvel
vahetusajakirjanikke ei saatnud. Liidu poolt vii-
bis kahenädalisel puhkusel Läti ajakirjanike ühin-
gul külalisena Sigulda lossis liidu liige V. Raud-
sepp ja Leedus sealse ajakirjanike organisat-
siooni külalisena Liidu liige Heinlaid Kuressaa-
rest. Vakantsiks jäid kahenädalised suvitusevõim-
alused meie mõlema naaberriigi ametivendade
juures kahele Liidu liikmele.

Eesti ajakirjanikele määratud stipendiumi Rah-
vasteliidu täiskogu istungjärgul kasutas käesole-
val sügisel Liidu liige Juhana Animägi. Aegusti-
kuus külastas Lätit sealse ajakirjanike liidu kut-
sel 7-liikmeline eesti ajakirjanike delegatsioon,
kelle juhiks oli K. Teder. Kolmepäevasel ring-
sõidul tutvuneti Läti ülesehitava eluga linnas ja
maal.

Aasta kestel on Eesti Ajakirjanike Liidu liik-
mete pere suurenenud 21 liikme võrra, tõustes

EAAL LIIKMEID

Aastaarvud nimede taga näitavad tegev- ja toetajaliikmeil Liitu astumise aega, auliikmeil auliikmeks valimise aega.

Auliikmed:			
Aitsam, Mihkel	1934	Veidenbaum, Siegfried	1931
Hubel, Eduard	1934	Millend, Selma	1927
Moorson, Heinrich	1936	Milvere, Georg	1930
Olak, Paul	1934	Möttus, Jakob	1928
Raudsepp, Hugo	1934	Mänd, Oskar	1925
Tomp, Jaan	1934	Nahe, Oskar	1936
Tegevliikmed:		Nukk, Eduard	1936
Agori, Vello	1922	Nurk, Märt	1922
Angelus, Oskar	1928	Nyman, Joh.	1932
Animägi, Juhan	1921	Oidermaa, Hans	1929
Arro, Karl	1935	Osvet, Konstantin	1922
Audova, Joh.	1933	Peets, Arnold	1934
Birkfeldt, Verner	1936	Peterson, Aleksander	1935
Braks, Tõnis	1922	Peterson, Ilmar	1927
Ehrmann, Karl	1931	Prümmel, Joosep	1919
Erikson, Julius	1929	Pärtelpoeg, Valter	1936
Esop, Meta	1927	Päärt, Harry	1937
Fiskar, Anna	1919	Raag, Arno	1932
Grönberg, Artur	1934	Rahamägi, Henno	1927
Grünthal, Aleksander	1921	Rahnulo, Gerhard	1931
Heinlaid, Reinold	1932	Randel, Felix	1931
Heino, Toivo	1926	Raudsepp, Harald	1935
Hennoste, Juhan	1932	Raudsepp, Vladimir	1935
Hunnius, Edmund	1922	Rebane, Heino	1937
Ibrus, Johannes	1932	Saarsoo, Johannes	1935
Illemaa, Eduard	1932	Schulmann, Helmut	1927
Jalak, Evald	1926	Schultz, Aleksander	1928
Jensen, Jaan	1937	Sepp, Arnold	1936
Janno, Richard	1937	Simm, Elmar	1934
Johanson, Leopold	1921	Sirge, Rudolf	1930
Joonas, Erich	1934	Soonberg, Leonhard	1935
Joonson, Arnold	1933	Soosaar, Hans	1935
Kaljumäe, V.	1934	Soots, Olev	1927
Kalm, Artur	1933	štšepotjeva, Helene	1925
Karro, Bertram	1932	Taklaja, Jaan	1927
Kask, Aleksander	1934	Tammer, Harald	1922
Kentmann, Hans	1922	Tammlaan, Ev.	1931
Kentmann, Voldemar	1922	Taska, Artur	1935
Kesa, Karl	1922	Teder, Kaljula	1928
Kitsberg, Jaan	1927	Tiitsmaa, Aleksander	1937
Klau, Siegmund	1930	Tiitus, Romulus	1929
Kornel, Karl	1921	Tomp, Tõnis	1921
Krusten, Peeter	1928	Truuvere, Aadu	1933
Kruustee, Juhan	1935	Tupits, Artur	1922
Kukke, Hugo	1925	Tähtra, Eduard	1934
Kures, Margarethe	1929	Tõllasepp, August	1924
Kõrts, Eduard	1937	Tõnisson, Ilmar	1937
Laaman, Eduard	1924	Vaher, Valter	1935
Laanest, Hans	1922	Vaik, Aksel	1936
Lekstein, Mart	1925	Valdson, Karl	1922
Leppik, Jaan	1924	Valgma, Aleksander	1932
Malt, Helmut	1936	Vallaste, Hendrik	1937
Meerits, Ants	1932	Veelmann, Johannes	1922
		Vesilo, Agnes	1932
		Viidas, Voldemar	1926
		Visnapuu, Eduard	1921
		de Vries, Axel	1921
Toetajaliikmed:			
		Adson, Artur	1922
		Anderkopp, Ado	1922
		Anderkopp, Alice	1926
		Antson, Aleksander	1931
		Aun, Erika	1937
		Bortkeviš, Helene	1937
		Eglon-Tärho, Käte	1933
		Hennok, Harry	1936
		Jaik, Juhan	1927
		Joasalu, Andres	1932
		Jürgenstein, Helmi	1931
		Kalbus, Arvo	1937
		Kanarik, Paul	1929
		Kann, Nikolai	1926
		Kask, Aleksander	1921
		Kask, Jaan	1933
		Kenn, Helene	1934
		Kopp, Renie	1937
		Krigul, Viktor	1936
		Kursmann, Nikolai	1930
		Kõdari, Ludvig	1937
		Külm, August	1927
		Laats, Artur	1933
		Liiv, Otto	1928
		Meimre, Karl	1929
		Metslov, Nikolai	1924
		Männik, Hans	1929
		Parm, Aleks	1937
		Parikas, G. J.	1930
		Pedari, Jaan	1931
		Peel, Aleksander	1925
		Piip, Ants	1923
		Rahamägi, H. B.	1930
		Reining, Eduard	1937
		Rennit, Endel	1935
		Saareste, Andrus	1936
		Saks, Edgar	1936
		Sarv, Erich	1933
		Sepp, Helmar	1931
		Sihver, Endel	1935
		Sihver, Johan	1932
		Steinmann, Juuli	1934
		Taioste, A.	1930
		Tamm, Uno	1937
		Truuvere, Edgar	1934
		Vasard, Salme	1931
		Vebermann, Ernst	1921
		Viik, Johannes	1919
		Virgo, Eduard	1932

147 liikmelt 158 liikmele. Uusi liikmeid võeti vastu 22. Surma läbi lahkus Liidu auliige Peeter Grünfeldt. Liikmemaksu mittetasumise tõttu on liikmete nimestikust kustutatud 10 liiget.

Liidu majanduslikest ettevõtetest oleks nime-tada pressiballi korraldamist, mis õnnestus ma-janduslikult rekordiliselt hästi ja liidu albumite „õitsitud“ nr. 14 ning „Ahoi“ nr. 4 väljaandmist.

Liidu organid töötavad 1937. aastal järgmises

koosseisus: juhatause esimees J. Taklaja, abiesi-mehed G. Rahnulo ja J. Kitsberg, sekretär H. Laanest, abisekretär E. Tammalaan, kassahoidja B. Karro, abikassahoidja A. Grünthal, raamatu-koguhoidja R. Sirge, ametita liikmed K. Kornel, L. Johanson, O. Mänd. Majavanemaks valis pea-koosolek H. Raudsepa, abiks pr. M. Kures. Re-visjonikomisjon valiti tagasi eelmise aasta koos-seisus: esimees M. Aitsam, liikmed G. Milvere ja A. Valgma.

«Põllumajandus»

Väljaandja: Põllutöökoda ilmub kord nädalas.

«Põllumajandus»

käsitab kõiki põllumajandusse puutuvaid küsimusi nii põllumajanduspoliitilisel kui ka tegeliku nõuande alal.

«Põllumajanduses»

ilmub täielik ülevaade põllumajandussaaduste turgudest ja hindadest.

TELLIMISHIND: aastas kr. 3.—, poolaastas kr. 1.75

„Põllumajanduse“ aadress: Tallinn, Pikk 42

NÕUDKE

PROOVINUMBREID!

SISU

	Lhk.		Lhk.
J. Taklaja: Kriitilisest suhtumisest	9	Arno Raag: Eesti ajakirjandus ja ajakirjanik	52
Ed. Laaman: Dr. Juhan Luiga ajakirjanikuna	11	T. Tomp: Kui saatuse käsi on mängus	56
O. Mänd: Ajakirjaniku kiri kahekümneaasta- sele vabariigile	14	Salmi-Jaak: Reporter:	59
A. Adson: Filmist ja arvustusest	17	R. Heinlaid: Kõrveränduri kiri	61
E. Rimmelgas: Öödele pühendatud laul	19	A. Grünthal: Läbi Lapimaa Jäämerele	66
K. Kornel: Jooni inglise ja prantsuse pressist	20	E. Rimmelgas: Kolm veripunast kirge	69
Agnes Vesilo: Tühi maja	23	Eevalt Viskel: Auliige M. Aitsam 60-aastane	72
Balder Jaan: üksik meeshing otsib	25	Jaan Kitsberg: 80 aastat „Postimeest“	74
J. Prümmel: Läbi kahe väerinde	29	B. K.: 5 aastat TSK-d	78
Peeter Burlesk: Toimetaja tööpäeva	33	H. L.: Peeter Grünfeldti surma puhul	79
J. Animägi: Kahekümne aasta eest	35	K. T.: Eesti ajakirjanike külaskäik Lätti	80
Eevalt Viskel: Kolm kontinenti	40	Balti pressiliit 5 aastat töös	83
E. Rimmelgas: Albumilehed	43	A. J.: Eesti-Poola ajakirjanduslik sõprusleping	86
Heini: Kaks rida	44	J. T.: Nõukogude Liidu ajakirjanikud Eestis	86
E. Sarv: Ajakirjanduse mõjuvõim Inglismaal	47	Hans Sumeste 50-aastane	88
Aleksander Antson: Viis epigrammi	51	EAL kroonikat	90
		EAL liikmed	91

Kaas ja illustratsioonid: **Redo-Randel.**
Karikatuurid: **R. Tiitus** ja **Have-Valtman.**
Fotosid ja fotomontaaže: **H. Soosaar.**

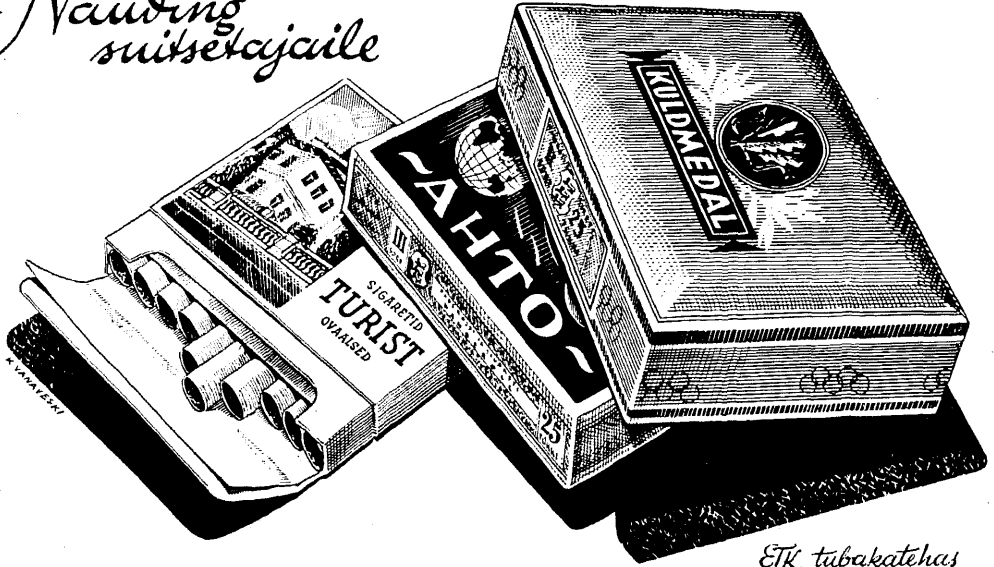
A-S
O. Kilgusé

KÕRGE
KVALITEEDILISED
COTTON
SUKAD

« Lady » « Luxus » « Ulve »

*Nauting
suitsetajaille*

ETK tubakatehas

*Toot-kant. Oyj,
Tallinnas*
Orto

Kölniveed, puder, seebid, hambapasta

ŠOKOLAAD

A/S **GINOVKER & Co**

BISKVIIT

MÕTELGE AEGSASTI OMA
SUVEPUHKUSELE JA
VEETKE SEE

PÄRNUMUS

PAIKESEPAISTELINE ELURÕÖMUS SUPELRAND *
MOODNE RAVILA, MUDA-, RABA-, SOEHAPPE- JA
TEISED TERVISVANNID * UUS VESIRAVIOSA-
KOND * MITMEKESISED LÕBUSTUSED * SUM-
FOONIAKONTSERDID * ODAVAD PAUSAAL- JA
UKSIKHINNAD * LÄHEMALT AADRESSIL:
PÄRNU SUPELINSPEKTOR.

KEVADEL AVATAKSE SUPELRANNAS UUS
AJAKOHANE HOTELL KÕIGI MUGAVUSTEGA

MITTE UKSI IGA KAITSELIITLANE, VAID IGA
RAHVUSLIKULT MÖTLEJA EESTI KODANIK LOEB

„KAITSE KODU!“

Ei tohi unustada, et „KAITSE KODU!“ on oma lähikesele eale vaatamata loetavaim ja odavaim ajakiri Eestis * „KAITSE KODU!“ ilmub 2 korda kuus vähemasti 32-leheküljelises kaustas ja maksab tellides aastas ainult 6 krooni. * Iga kaitseliitlane, iga kodanik, kes pole veel tellinud „KAITSE KODU!“, tehku seda kohe.

Tellimisi võtavad vastu kaitseliiduüksuste pealiked, raamatukauplused ja postkontorid üle maa * Proovinumbriid saadab talitus esimesel nõudmisel välja tasuta.

*M*aitsvust

toitvust

kokkuhoidu

saavutate tarvitades meie oma

EESTI HEERINGAT

õ/rü **Kalandus**

Täiuslikum

raadioladu Eestis!

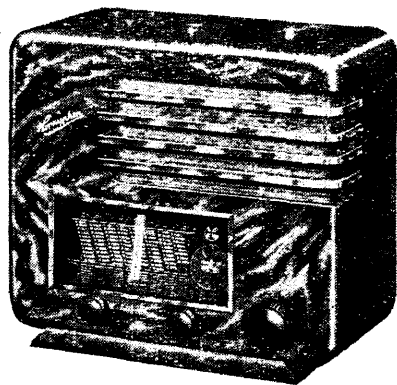
90% Eestis valmistatud tüüpidest

ARE RET ÜLO

Hästi tuntud välismaavabrikute tooted:

BLAUPUNKT • EKCO

HORNYPHON • LORENZ

Muu maailma raadio-suurärade eeskujul oleme oma raadioladu mitmekülgsest täiendanud selle eesmärgiga, et iga raadioaparaadi ostja meie ärisse sisse astudes saaks täieliku ülevaate praegusajal valmistatavatest raadiovastuvõtjatest.

82 ERISUGUST TÜÜPI LAOS!

A.
S. TORMOLEN & Ko.

TALLINN, RAEKOJA PL. 17. TEL. 428-06

POSTIMEES

on eesti suupäevaleht

Asutatud 1857. a. Trükitakse ajakohasel rotatsioonmasinal.

KUUKIRI „**Lasteleht**“

on vanim ja sisukamaid eesti noorte ajakirju.

TRUKIKODA — valmistab igasug. trükitöid liht- või värvitrükis.
KOITEKODA — valmistab kürealt kõiksuguseid köitetöid lihtsast köi-
test kuni iluköiteni ja kuldtrükini. TSINKOGRAAFIA — valmistab
joon-, vörk- ja mitmevärviklišeid. „POSTIMEHE“ töökodade
tööd on hinnatud kõrgema auhinnaga, suurte kuldaurahadega.

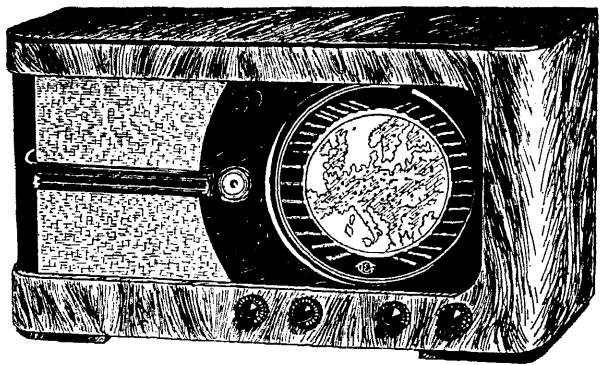
Raamatu-, kirjutustarvete- ja paberikauplus

TARTU, Suurturg 16, telefon 2-50.

„POSTIMEHE“ PEAKONTOR: TARTUS, Ülikooli tänav 21/23.
Telefonid: Talitus 80, ärijuhatus 65, trükikoja juhataja 14-65.
TALLINNA KONTOR: TALLINN, Viru 11, tel. 436-11.

vahelduvvoolusuper
5+1 lampi, maagiline
silm kuulsa geo-
graafilise skaalaga

VEF LUX MD-38

värvirikas, puhas toon
on võistlematu kogu
meie raadioriigis

Lubage teda endale
demonstreerida

VEF EESTI OSAKOND
TALLINN, PIKK TÄN. 25

*Kõigile raadiokuulajatele
soovib rõõmsaid pähi ja head kuulamist*

Rügi Ringhääling

IGA AASTA

24 UUT MILJONÄRI

KLASSILOTERIIL

ELUMUREDEST VÕIB VABANEDA ALLES
SIIS, KUI OLETE OMANDANUD KLASSI-
LOTERI PILETI, MILLEGA VÕIDATE
MÕNE JÄRGMISTEST SUURVÕITUDEST:

I KLASSIS

1	preemia	kr.	10.000
1	võit	"	15.000
1	"	"	7.000
1	"	"	5.000
2	võitu	" à	3.000
10	"	" à	1.000

III KLASSIS

1	preemia	kr.	10.000
1	võit	"	15.000
1	"	"	7.000
1	"	"	5.000
2	võitu	" à	3.000
10	"	" à	1.000

II KLASSIS

1	preemia	kr.	10.000
1	võit	"	15.000
1	"	"	7.000
1	"	"	5.000
2	võitu	" à	3.000
10	"	" à	1.000

IV KLASS

1	preemia	kr.	30.000
1	võit	"	50.000
1	"	"	25.000
1	"	"	15.000
2	võitu	" à	10.000
2	"	" à	7.000
4	"	" à	5.000
10	"	" à	3.000
15	"	" à	2.000
50	"	" à	1.000

JNE.

RIIGI HOIUKASSA

EESTI PANGA JUURES

OSAKONNAD
EESTI PANGA OSAKONDADE JUURES

AGENTUURID
KÕIKIDE POSTKONTORITE JUURES

VÕTAB RAHA HOIULE JA MAKSAB AJAKOHAST INTRESSI

Masinaehitusvalvrik

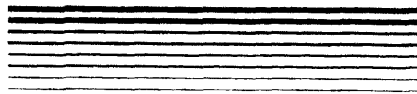
A.-s. Franz Krull

TALLINN, KOPLI 68. Oma keskjaam 425-35
OSAK. TARTUS, NARVA MNT. 19, TEL. 17

VALMISTAB
PARIMAS HEADUSES:

TÕSTETOOLE (LIFTE), KESK-
KUTTE KATLAID, KESKKUTTE
RADIAATOREID, KÕIKSUGU-
SEID MASINAID JA PÖLLU-
TOORISTU, TEMPER-VALU

Nõudke kalkulatsioone

PEA MEELES,

ET

NARVA KALEVI MANUFAKTUURI

PUHTVILLASED ULIKONNA- JA
PALITURIIDED ON TUGEVAD,
NÄGUSAD JA ODAVAD

PEA MEELES,

ET VALISMAA KAUBA TARVI-
TAMINE RÕOVIB EESTI
TÕULISELT LEIVA JA
VIIB EESTI RAHA VALISMAALE

PEA MEELES,

ET IGA

NARVA KALEVI MANUFAKTUURI

RIIDEKANGAS ON VARUS-
TATUD VABRIKU MÄRKIDEGA,
MIDA TULEB OSTMISE JUURES
TÄHELE PANNA

VIRUMAA
ELEKTRI
A.-S.

SAKALA TÄN.
36-4.

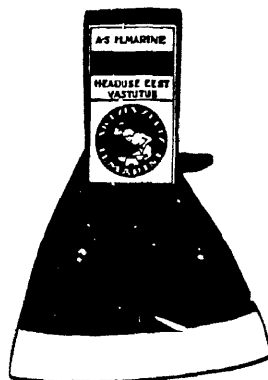
*Puuvilja
eksport ja import*

*Aedvilja
Keskühisus*

TALLINNAS, PARNU MNT. 6
TELEFON 460-95.

Kirveid

*Iga kirve
headuse eest
vastutus*

*parimast rootsi
terasest jätkatud
teraga, kuues
suuruses,*

valmistab

P.-S.

„Ilmarine“

Tallinn, Põhja puiestee 21
Telefon 426-40

*Georg
Stude*

*Martsipaan
Shokolaad
Kondiitriäri*

O/U.

„MOOTOR“

AUTOBUSE- JA
KAUBAVEOLIINID

TALLINN, SADAMA 1-3

TELEFONID:

KONTOR, KESKJAAM 478-15
LIKLEMISKORRALDAJA 305-45

A-s. Rumberg, Tuberg & Ko

TALLINNAS, SUUR KLOOSTRI 22/18

TELEGRAMMIAADDRESS: «TURUM»

- KÖNETRAADID 438-43, 438-45 -

SEEMNE-, SOOGIKARTULI JA KARTULIJAHU EKSPORT

TARTU TELEFONIVABRIK $\frac{A}{S}$

TARTU, PUIESTEE 9-11, TEL. 2-34

1938. a. raadiovastuvõtjad

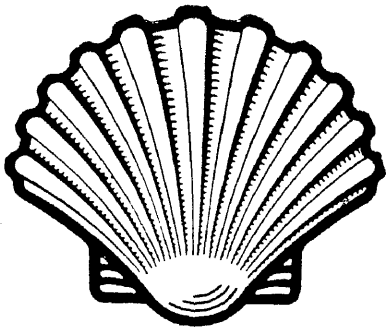
LINN:

4+2-lambiline 6 võnkeringiga moodne supervastuvõtja kolme lainealaga. Võimas lõpp-pentood kohandatud võimsale dünaamilisele valjuhääldajale. Kõik superi finessid: elegantne skaala, luksuslik kast, maagiline silm jne.

3+1-lambiline universaal-vastuvõtja otsekõvendusülilituses. Kaks laineala. Efektne pikk skaala. Nägus kast. Superi tundlikkus. Loomutruu ja võimas ülekanne.

MAA:

4+1-lambiline 6 võnkeringiga patareisuper kolme lainealaga. Viimistletud lühilainevastuvõtt. Anoodvoolu säästlülitus klass B lõppastme tõttu. Sama stabiilne ja elegantne töötlus kui võrksuperil. 3-lambiline patareivastuvõtja 2 võnkeringiga ja kolme lainealaga. Minimaalse voolukulu juures üllatav võimsus ja tundlikkus. Iga maaperekonna lemmik.

TARVITAGE

inglise

SHELL – petrooleumi
SHELL – bensiini
SHELL – gaasiõli
SHELL – määardeõlisid
SHELL – määrderasva
SHELL – autoõlisid

ning autole AEROSHELL'i

Shell Company of Estonia, L^{td}

Tallinn, Merepuiestee 17. Telefon 477-09

A.
S. «Eesti Reisibüroo»

Peakontor: Tallinn, Raekojaplats, Kinga tän. 3. Tel. 433-20

Osakonnad: Tartu, Suurturg 7 " 3-72

Pärnu, Rütüti tän. „Endla” majas " 1-13

Telegrammide aadress: ERBO, Tallinn

1. RAUDTEEPILETITE MUUK:

- a) kõikidesse kodumaa jaamadesse,
- b) kõikidesse Euroopa suurematesse linnadesse.

2. LAEVAPILETITE MUUK:

- a) kõikidel kodumaa ja Balti mere liinidel,
- b) ookeanipiletid Inglise, Saksa, Poola, Belgia, Prantsuse, Rootsi, Hollandi, Itaalia ja Ameerika liinidel, kõikidesse ulgumere sadamatesse.

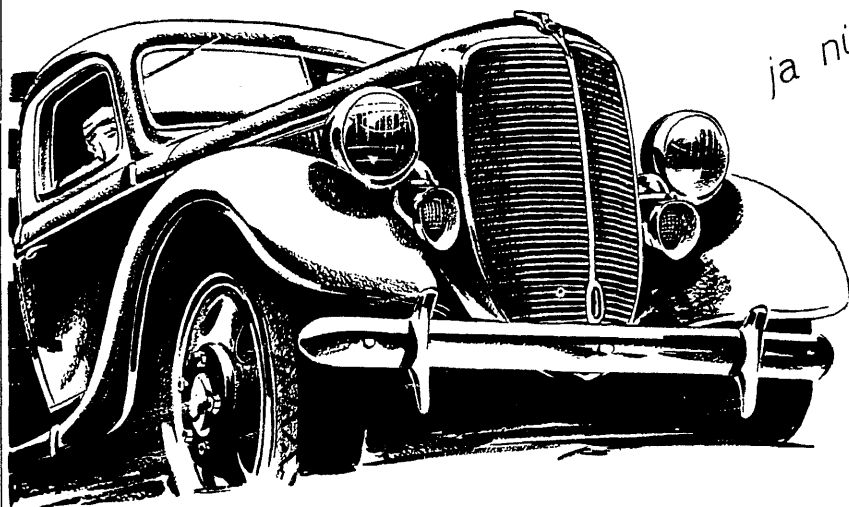
3. ÕHUSÕIDUPILETITE MUUK:

„Aero”, „Aerotransport”, „Deutsche Lufthansa” ja „Lot'i” liinidele.
Esindus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest.

Rahavahetus ja valuuta ost turistidelt. Välismaa passide ja viisumite muretsemine. Ringsõidupiletid turistidele terves Euroopas, ka Nõukogude Venemaal. Kohalikkude autobusediliinide piletid, O.-ü. „Mootor” ja t.

NÕUANDED JA ARVESTUSED REISIDE KOHTA TASUTA

Esimene FORD-veoauto valmistati 20 aasta eest

ja nüüd...

FORD

on maailma
juhtivaim
veoautode
tootja

Esimene Ford-veoauto sai valmis 27. juulil 1917. aastal. Kuna selle ehitamiseks tarvitatud ained olid tugevamad ja kõvemad kui need, mida seni oli tarvitatud, saadi kindel ja vastupidav auto, mille tarvitaniskulud olid väikesed. Kuna läbimük oli suur, oli auto hind odav. See oli esimene standardauto ja see saavutas suure edu. 1917. a. alates on Ford valmistanud rohkem veoautosid kui ükski teine firma... üle 4 miljoni veoauto.

1917. a. mudel oli 40-hobusejõuline, praegune Ford-veoauto V-8 on 85-hobusejõuline, kuid ta hind on tunduvalt madalam kui varem. Praeguse Ford-veoauto kiirus on poole suurem kui varem. Alused, teljed, jõuseadeldised ja rattad on valmistatud suuremate koormate jaoks.

Uus Ford-veoauto on majanduslikult eriti tasuv, kuna tonnkilomeetrid on odavamad kui endistel Ford-veoautodel.

Muretsege endale ka
FORD. Sellega hoiate
kokku. Igaks otstarbeks
on sobiv mudel.

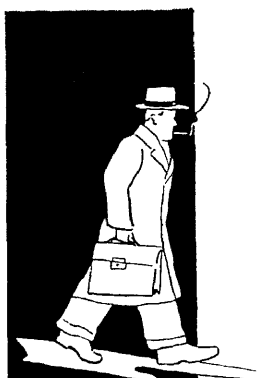
VOLILINE FORD-ESINDUS

A S MOBILIE

TALLINN, PÄRNU MNT. 24. TELEFON 482-85

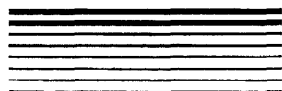
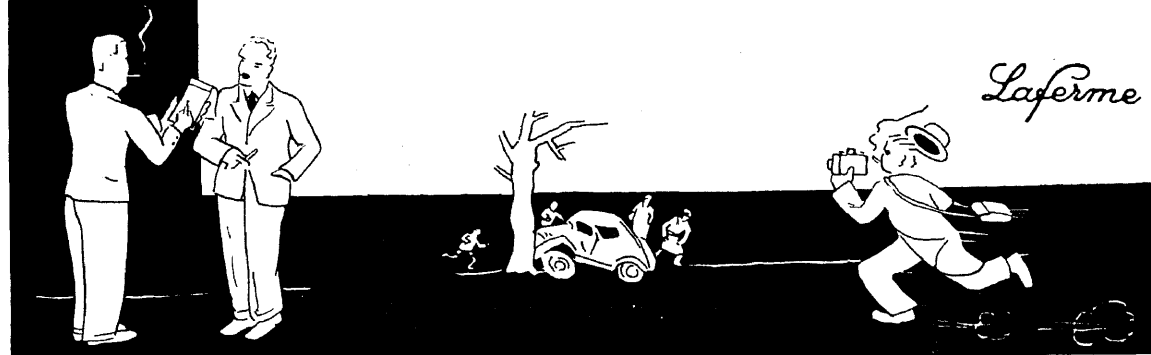
Ajakirjaniku

*närvesöövas ja pingutavas
töös rahustab ja lohutab
hea pabeross või sigarett*

ORIENT DERBY POLO

Laferme

MEIE ESINDAME
MAAILMA PARIMAIID

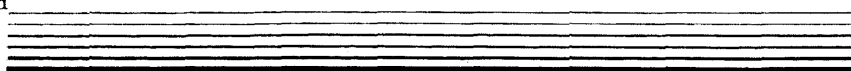
ALFA-LAVAL jõu- ja käsikoorelahutajaid
FLAMMGER & ZUDSE viljatriööre
ERHO rohuniitjaid
HANKMO hobuse- ja traktoriäkkeid
SVECIA rohu- ja viljaniitjaid, rehepeksumasinaid
MENDE raadioaparaate

ALATI LAOS:

aiatööriistad, seemned, kunst-
väetised, jõusöödad, meierei-
ja majapidamistarbed

TALLINNA EESTI
MAJANDUSÜHISUS

ESTONIA PST. 21

Suurim ja täielikum erialaline kaubandus-tööstuslik
ettevõtte Eestis

A. TÕNISSON & Ko.

TALLINN, RÜÜTLI 28/30
OMA TELEFONI KESKJAAM 416-00

ERIALADEL:

VESIVARUSTUS
KESKKÜTE
PUMBAD

—LEKTRIOSAK.: MATERJALILADU & INSTALLATSIOON

EESTI
KINDLUSTUS-AKTSIASELTS
«HANS A»

asut. 1920. a.

TOIMETAB: TULE-, MURDVARGUSE-, KLAASI-,
TRANSPORT-, VÄARTSAADETISTE JA KASKO-
KINDLUSTUSI * JUHATUS: TALLINNAS, PÄRNU
MAANTEE 11. KÕNETRAAT 445-11 * TALLINNA
PEAAGENTUUR: KREDIIT PANK, TALLINNAS,
SUUR KARJA 20 * AGENDID TEISTES LINNADES.

TARVITAJATE ÜHISUS

«MAJA»

TALLINN, ESTONIA PST. 25, O/M.

EHITUSTARVETE KAUPlus JA -LADU
TELEFON: KODUKESKJAAM 477-51

BETOONITOOSTUS „LIIVA-BETOON“
RISTI-LIIVAL, TELEFON 520-94

EESTI MEHAANILISE PUUTOOSTUSE
AKTSIA SELTS

A. M. LUTHER

Saaduste müügikohad:

Tallinnas: V. Posti tän. 9, telef. 446-16

„ Pärnu mnt. 69, telef. 426-00

peale kella 16 426-05

Tartus: E. W. Jürgens, Ulikooli 2, tel. 7-88

KODUMAJANDUSE JA KODUKULTUURI AJAKIRI

«Taluperenaine»

ON ELU ESIRINNAS
SAMMUVATE NAISTE
AJAKIRI

„TALUPERENAIN“

ilmub iga kuu 1-sel päeval

Igal numbril on kaasas
lõike- ja muustrileht
ning peale selle
mitmevärvitrükis käsitöid,
rahvusriideid ning
reproduksioone
meie paremate kunstnike töödest

TOIMETUS JA TALITUS
TARTUS, PEETER PÖLLU 5
TELEFON 9-37

BALTOLIN

SILLAMÄE tehase toodang – võr-
dub parimale välismaa bensiinile,
on sealjuures aga ökonoomsem

Autoomanikud, tarvitage
BALTOLIN’i
ja Teie hoiate kokku!

Müügikohad Tallinnas: I. Veneturg Kalevi aia vastas. II. Balti jaama vastas.
Müük suurel ja väikesel arvul üle maa: SHELL COMPANY kaudu

OSTAME

piiramatul hulgal kodumaa pesemata lambavilla, veiseid, vasikaid ja lambaid ning kuivi ja tooreid veise-, vasika- ja lambanahku. Villade ja nahkade vastuvõtupunktid üle Eesti ja Tallinnas keskladudes. (Villade I ja II sordi eest maksame peale noteeritud hinna veel riiklikku juuremaksu: I srt. - kr. 1.25 ja II srt. - kr. 1. - klg., kusjuures saatekulud raudteel ja laeval meie kanda jäävad).

KARJA KESKÜHISUS

TALLINNAS

JUHATUS: Pärnu mnt. 6, telefon 450-24.

ARVEOSAKOND: Pärnu mnt. 6, telefon 484-15.

NAHALADU: Uus Hollandi tän. 11, telefon 305-28.

NAHALADU NR. 2: Maakri tän. 4, telefon 302-66.

LIHAOSAKOND: Vilmsi tän. 53, telefon 303-15.

VILLALADU: Tallinnas, Väike Karja tän. 1.

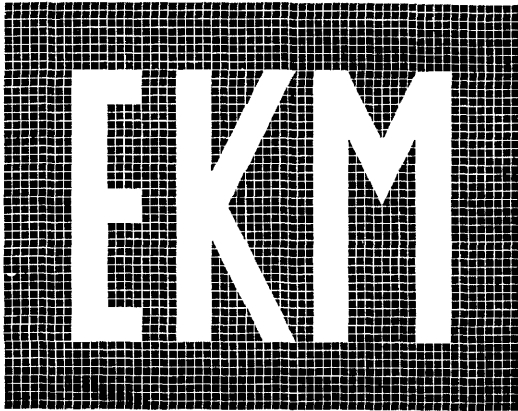
ERA

MEIE VALMISTAME:

kalosse ja botikuid, suve- ja rannakingi, üleni kummist kingi, võimlemiskingi, supelkingi ja spordisaapaid, kummitaldu, kontsakaitseid ja mängupalle, jalgpalliõhukumme, jalgrattakumme, vee-, aurukõrgesurve-, gaasi-, bensiini-, õli- ja õllevoolikuid ning spiraalvoolikuid kõiksuguseks otstarbeks, kummilahu,

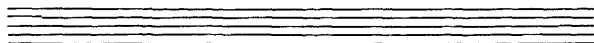
toorkummi autorehvide vulkaniseerimiseks ja templite valmistamiseks, sulatiskummit, kumminõõre, piimakannu- ja tihendusrõngaid, pudelišeibe, radeerkumme, kummi- korke, pumbaklappe, puhvreid, transportrihmu, rattarehve, kummi- valtse, tihenduskummit j.n.e. ning kõiksuguseid tehnilisi kummitarbe- asju tellimiste peale.

EESTI KAUPMEESTE
MAJANDUSKESKUS
A.-S.

VARUSTAB KAUPMEHI LINNADES JA
MAAL VAJALIKKUDE KAUPADEGA

TALLINN, ESTONIA PST. 13
TELEFONID : juhatus 319-03, müügi-osakond 319-04
Telegraafiaadress: EKAEM

Perenaised!

Töö majapidamises on mänguasi, kui tarvitate

LODIX kingakreemi

SIDOL metalli- ja aknapuhastajat

SIGELLA poonimisvaha

SIRAX küürimispulbrit

SOLIID jõulu- ja majapidamisküünlaid

A.-S.

SIDOL COMPANY

TALLINN, SOO TÄN. 29

Aktsia - Selts

„Eesti Metsatööstus“

(end. Riigi Metsatööstus)

TALLINN, FALKPARGI 4

TELEFONID:

1. Juhatuse esimees N. Talts	+84-51
2. „ esimehe asetäitja P. Saks	+33-13
3. Juhatuse liige A. Buldas	+84-59
4. Üldbüroo	+80-35
5. Metsaosakond	+48-73
6. Müügiosakond ja transport	+33-09
7. Küttepuude müük Tallinnas (E. Rehe)	+30-70
8. Eksportosakond ja tehnik	+31-93
9. Arveosakonna juhataja	+69-94
10. Revidendid ja arveosakond	+62-93
11. Tallinna lauatehase juhataja ja kantselei	+41-16
12. „ „ raamatupidaja ja eksportpraaker	+84-37
13. Tallinna puuladu	316-84

RIIGI TRÜKIKOJA

VALMISTOODE LAOS ON SAADAVAL:

Album Eesti Vabaduseristi Kavalerid.
Riigi Teataja Süstemaatiline üldjuht.
Telefoniabonentide nimekiri 1937.
„Hariduseala korraldus“. Seadused ja
määrused haridusalal. J. Kaiv ja A. Kurvits.
Picturesque Estonia.

KANTSELEIRAAMATUD:

Lauajuhendid 50, 100, 150, 200, 250, 300, 400, 500, 600 ja 800 lht.
Lauajuhendi tähestikud 50, 100, 150, 200, 300 ja 400 lht.
Kirjade kontrollraamatud 50, 100, 150, 200, 300, 400 ja 500 lht.
Kirjakande-raamatud 100 ja 150 lht.
Kulude raamatud 50, 100, 150, 200, 300 ja 400 lht.

Teenistuskirja lehed. Arstiabi tšeki-
raamatud. Õpilaste tunnistused raud-
teel 50% hinnaalanduse saamiseks.

ALALISELT SÕJAVÄES TARVITUSEL OLEVATE VORMIDE
JÄRGI TRÜKITUD BLANKETID, RAAMATUD JA MÄRKLEHED.

U. K.

EESTI RAHVAPANK

TALLINNAS, SUUR KARJA NR. 19
TELEFON 425-55

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE
OSTAB JA MUUB VALISRAHA JA ICASUGUSEID
KINDLAPROTSENDILISI VÄARTPABEREID

„POLARIS“

Eesti Kindlustus-Aktsia- Selts

VÕTAB VASTU JÄRGMISI KINDLUSTUSI:
TULE-, MURDVARGUSE-, VEO-, VÄÄRT-
SAADETE-, KASKO- (LAEVAKEREDE) JA
KLAASIKINDLUSTUSI.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad
kr. 1.000.000. –

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest
välja maksetud üle kr. 5.310.000. –

Soliidne edasikindlustus!

Kahjud likvideeritakse viivitamata!

JUHATUS asub Tallinnas, Vana Viru 12. Kõnetraat 426-66.
Telegrammi-aadress: „Polaris“. OSAKOND asub Tartus, Suur
Turg 11. Kõnetraat 6-75. ESINDAJAD kõigis linnades ja
maakohtades.

KARTULIÜHINGUTE LIIT

Eesti piiritusetöösturite
ühistegeline keskorganisatsioon

ASUTATUD 1921. a.

P I I R I T U S E
V A L M I S T U S,
T R A N S P O R T,
P U H A S T U S,
E K S P O R T.

Oma puhastustehased: Valtus, Rapla j. lähedal, ja Rakveres (ehitamisel)
Kontor: Tallinnas, Müürivahe 16, telefon 445-54

KAUBANDUS-TOOSTUSKOJA TEATAJA

ILMUB KAKS KORDA KUUS
TOIMETUS JA TALITUS:
KAUBANDUS-
TOOSTUSKODA
Tallinnas, Pikk 20, tel. 426-15

MILLEST KIRJUTAB „KAUBANDUS-TOOSTUSKOJA TEATAJA“?

Olles ainus sellesarnane majanduslik ajakiri Eestis, paneb „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ erilist rõhku sisu mitmekesisusele, tuues äri alal tegutsevatele lugejaskonnale hulga väärtuslikku, populaarselt kirjutatud lugemismaterjali artiklite näol parimate majanduselu tundjate sulest kaubanduse, tööstuse, panga- ja kindlustuseasjanduse ning meresõidu alalt, eriti aga praktilisi näpunäiteid organisatsiooni korraldamise ja ostu-müügi kohta. Edasi toob „KAUBANDUS-TOOSTUSKOJA TEATAJA“ igas numbris ärimehetele hädatarvilist informatsiooni turgude, kaubahindade, rahakursside, uute seaduste ja määruste ning paljude teiste igapäevases ärilises tegevuses lahendust nõudvate küsimuste kohta. Suurimat tähelepanu pöörab „KAUBANDUS-TOOSTUSKOJA TEATAJA“ puuduste ning väärnähtuste selgitamisele meie maksusüsteemis ja uute kaubandusse ning tööstusse puutuvate seaduseelnõude refereerimisele. Samuti leiab Kaubandus-tööstuskoja tegevus ajakirja veergudel võimalikult täielist peegeldust, luues kindla ja vahetuma ühenduse meie majandusliku parlamendi ja selle valijate vahele.

G. Scheel & Ko

Tallinnas

Asutatud 1884. a.

EESTI UNION

Tallinn, Suur Karja 18. Telefon 445-10,

LÖUNA-EESTI OSAKOND:
TARTU
MAJAOMANIKKUDE
PANGAS
SUURTURG 7, TELEF. 15-62

EESTI UNION'i poliis tagab

KIIRE KAHJUDE TASUMISE

EESTI PÕLLUMEESTE SELTS TARTUS

VAHI KOOLID:

- 1) kaheaastane põllutöökool
- 2) kaheaastane aianduse- ja mesindusekool

Õpilaste vastuvõtu kohta lähemaid teateid saab koolijuhatajalt,
telefon 254, Tartus

V. RIKS, Vahi koolide juhataja

VILJANDI EESTI PÕLLUMEESTE SELTSI KAUBANDUSE-OSAKOND

VILJANDIS, TALLINNA TÄN. 3, TEL. 6 ja 3-23, POSTKAST 37

Suurim ja täiuslikum ühiskauplus Viljandimaal

MUUB kõiki põllumajandus- ja majapidamistarbeid.

OSTAB põllupidajatelt igasuguseid põllumajandussaadusi.

HARUKAUPLUSED:

Tarvastus, tel. 20, S.-Kõpus, tel. 5, Kärstnas, tel. 8, Öisus, tel. 8,
Ojul, tel. V.-Tänassilma 6-I

Peakaupluse juures asub

E. O. ja U. A. Kinnitus A/S. „OMA” Viljandi osak.

PÕLLUMAJANDUSE PANK

ASUKOHT: TARTUS, SUURTURG NR. 9, OMAS MAJAS.
TELEFONID: JUHATUSE 10-65, ULD 50 JA 16-99.

Aktiva.	Arvete seis 30. septembril 1937. a.	Passiva.	
Kassa ja j/arv. teist. pank	Kr. 274.128.30	Osa- ja muud kapitalid	Kr. 186.680.59
Väärtpaberid ja osamaks		Hoiusummad:	
teistes asutistes	" 184.975.17	tähtajalised: Kr. 988.203.71	
Väärtused	" 59.143.68	jooksivad: " 1.017.734.14	" 2.005.937.85
Laenud	" 2.012.739.23	Vekslite redisk. Eesti Pangas	" 171.535.21
Riiklikud laenud	" 305. —	Võlad teistes krediitasutistes	" 219.166.28
Korrespondendid	" 44.941.02	Riikl. võlad Pikalaenu Pangas	" 305. —
Garantii deebitorid	" 32.358. —	Korrespondendid	" 64.006.73
Vallasvara	" 23.707.01	Väljaantud garantiid	" 32.358. —
Kinnisvara	" 119.513.49	Saadud %/0 ja komisjon	" 151.199.43
Ärikulud ja makstud %/0/0	" 55.263.51	Muud passivad	" 12.498.37
Muud aktivad	" 36.613.05		
	Kr. 2.843.687.46		Kr. 2.843.687.46

Pank võtab raha hoiule ajakohase %/0-ga, annab heade kindlustuste vastu takistuseta laenusid 6—7% ostab E. V. Riigikassa pantkirju ja toimetab kõiki pangaoperatsioone. Korrespondendid kõigis tähtsamates keskkohdades. Pank ostab ja müüb välisvaluutat. Pangal tulekindel varakamber. Põllumajanduse Pangaga opereerivad kõik põllumehed, põllumajanduslikud ühised ja omavalit-sused. Panga juures E. O. ja U. A. Kindlustusselts „OMA“ agentuur.

JUHATUS.

Ühistegelikkudele kindlustusseltsidele
ja -kassadele korraldab edasikind-
lustust ning annab nõu ja juhatust
asjaajamises

**Eesti Ühistegeline
Kindlustus-Keskselts**

*Tallinn, Suur Karja 19.
Postkast 122. Kõnetraat 426-83.*

A/s „Kopli Kinnisvarad“

Kopli, Vene-Balti as. 60

Kodukeskjaam nr. 427-88

A/s Tallinna Laevaihisus

LAEVAOMANIKUD JA LAEVAMAALKLERID
SUTE IMPORTOORID JA SPEDITOORID

PEAKONTOR: TALLINN, S. KARJA 18.
TELEFONID 42690 (4 LIINI)

EKSPEDITSIOON:

Korrespondendid kõigis suuremates sadamalinnades.
Kaupade tollimine ja ekspedeerimine. Inkasso. Kinnitus.
Telefon: 42690; telefon tollil: 46004.

TOLLIVABALADU:

Laevade varustamine ja provianteerimine tollivabalaost.
Ladu sadamas, U. Hollandi t. 6. Telefon 31452.
Kontor: V. Sadama 3. Telefon 45638 ja 44180.

SUTELADU:

Auru- ja sepaõed ning valu- ja küttekoks laost ja
sadamas otse laevast alati saadaval.
Kontor: V. Sadama 3. Telefonid 45638 ja 44180.

LAEVATARBETE KAUPPLUS JA PURJETOOKODA:

V. Sadama 3. Telefonid: 45638 ja 44180.

TARTU LINNAPANK

TARTUS, RAEKOJAS, TELEF. ULDINE: 2-32 JUHATUS: 11-32

Võtab raha hoiule jooksvale arvele, kindlale tähtajale
ja kuude viisi ning maksab ajakohast protsenti. Annab
laene. Toimetab kõiki pangaoperatsioone. Korrespon-
dendid kõigis kodumaa linnades ja rahvarikkamates
kohtades üle maa.

Üärikalt
jõululauda
katta

võimaldavad

vorstid, singid,
konservid, sekse-
rid, võileivad ja
mitmekesised
valmistoidud

Eriti soovitame kõrgekvaliteedilist

tanguvorsti ja seapeasülti

Müügil

«Lihatsentraalides»

ja kõigis paremates toiduainetekauplustes

Ühing «Eesti
Lihaeksport»

Tallinna, Tartu ja Võhma
eksporttapamajad

PE ^B 404 15

A/S «TEKLA»

RIIDEKAUPLUSED

TALLINN, S. KARJA 15, PÄRNU 6

HAAPSALU, KURESSAARE, MUSTVEE,
NARVA, PETSERI, PÄRNU, RAKVERE,
VALGA, VILJANDI, VÕRU